

COP27'DEN NOTLAR

2023

COP27'DEN NOTLAR

DERLEYENLER

Ahmet Cihat Kahraman
Mustafa Özkul
Melisa Acar

YAYIN YILI

2023

YAYINCI

Marmara Belediyeler Birliği Kùltür Yayınları

Adres: Ragıp Gümüşpala Caddesi No:10 Eminönü
34134 İstanbul

T: 0212 402 19 00

info@mbb.gov.tr

marmara.gov.tr

mbbkulturyayinlari.com

Yayıncı Sertifika No: 15668

KÜLTÜR YAYINLARI

Bu çalışma, Marmara Belediyeler Birliği tarafından, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin (UNFCCC) Mısır'ın Şarm El-Şeyh kentinde düzenlenen 27'nci Taraflar Konferansı (COP27) kapsamında yürütölen müzakereleri konu alacak şekilde hazırlanmıştır. Hazırlık sürecinde, UNFCCC tarafından tanınan Climate Action Network (CAN), International Institute for Sustainable Development (IISD), Third World Network Berhard (TWN) organizasyonlarının sunduğu günlük bültenlerden, Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayınlanan derlemelerden, yerinde gözlemlerden ve resmi UNFCCC kaynaklarından yararlanılmıştır.

Alıntılama tavsiyesi: COP27'den Notlar, 2023, MBB Kùltür Yayınları, Marmara Belediyeler Birliği, <https://mbbkulturyayinlari.com/>, İstanbul

COP Sözlüğü/Terimler Dizini

- **ABU:** Arjantin, Brezilya ve Uruguay (Argentina, Brazil and Uruguay)
- **ACMI:** Afrika Karbon Piyasası Girişimi (African Carbon Market Initiative)
- **AEF:** Kabul Edilen Elektronik Format (Agreed Electronic Format)
- **AF:** Uyum Fonu (Adaptation Fund)
- **AILAC:** Latin Amerika ve Karayipler Bağımsız İttifakı (Independent Association for Latin America and the Caribbean)
- **ALBA:** Latin Amerika İçin Bolivarcı İttifak (the Independent Association of Latin America and the Caribbean)
- **AOSIS:** Küçük Ada Devletleri İttifakı (Alliance of Small Island States)
- **AWARe:** Suya Uyum ve Dirençlilik Girişimi Eylemi (Action on Water Adaptation and Resilience Initiative)
- **B-COP:** Biyoçeşitlilik Taraflar Konferansı
- **BINGO:** İş ve Endüstri STK'ları (Business and Industry NGO's)
- **BTR:** Bienal Şeffaflık Raporu (Biennial Transparency Report)
- **CAN:** İklim Eylem Ağı (Climate Action Network)
- **CARP:** Merkezi Muhasebe ve Raporlama Platformu (Centralized Accounting and Reporting Platform)
- **CBDR:** Ortak Fakat Farklılaştırılmış Sorumluluklar (Common But Differentiated Responsibilities)
- **CDM:** Temiz Kalkınma Mekanizması (Clean Development Mechanism)
- **CER:** Sertifikalı Emisyon Azaltımı (Certified Emission Reduction)
- **CGE:** Uzmanlar Danışma Grubu (Consultative Group of Expert)
- **CMA:** Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (Conference of the Parties serving as the Meeting of the Parties to the Paris Agreement)
- **CMP:** Kyoto Protokolü Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (Conference of the Parties serving as the Meeting of the Parties to the Kyoto Protocol)
- **COP:** Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı Taraflar Konferansı (UNFCCC Conference of the Parties)
- **CRP:** Konferans Odası Belgeleri (Conference Room Paper)

- **CTCN:** İklim Teknoloji Merkezi ve Ağı (Climate Technology Centre and Network)
- **EIG:** Çevre Bütünlük Grubu (Environmental Integrity Group)
- **ENGO:** Çevre STK'ları (Environmental Non-governmental Organizations)
- **ETF:** Gelişmiş Şeffaflık Çerçevesi (Enhanced Transparency Framework)
- **FAST:** Sürdürülebilir Dönüşüm için Gıda ve Tarım Girişimi (Food and Agriculture for Sustainable Transformation initiative)
- **FMC:** İlk Harekete Geçenler Koalisyonu (First Movers Coalition)
- **GCF:** Yeşil İklim Fonu (Green Climate Fund)
- **GEF:** Küresel Çevre Aracı (Global Environmental Facility)
- **GEF:** Küresel Çevre Fonu (Global Environmental Fund)
- **GGA:** Küresel Uyum Hedefi (Global Goal on Adaptation)
- **GST:** Küresel Stok Sayımı (Global Stocktake)
- **IIPFCC:** İklim Değişikliği Uluslararası Yerli Halklar Forumu (International Indigenous Peoples Forum on Climate Change)
- **IPCC:** Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli (Intergovernmental Panel on Climate Change)
- **ITMO:** Uluslararası Aktarılan Azaltım Sonuçları (Internationally Transferred Mitigation Outcomes)
- **JISC:** Ortak Uygulama Denetleme Komitesi (Joint Implementation Supervisory Committee)
- **KCI:** Katowice Uzmanlar Komitesi (Katowice Committee of Experts)
- **KJWA:** Tarım Konusunda Koronivia Ortak Çalışması (Koronivia Joint Work on Agriculture)
- **LDCs:** En Az Gelişmiş Ülkeler (Least Development Countries)
- **LEG:** LDC Uzman Grubu (Least Developed Countries Expert Group)
- **LGMA:** Yerel Yönetimler ve Belediye Otoriteleri (Local Governments and Municipal Authorities)
- **LMDCs:** Hemfikir Gelişme Olan Ülkeler Grubu (Like-Minded Group of Developing Countries)
- **LTAG:** Toplu Uzun Vadeli Arzulanan Hedef (Long Term Aspirational Goal)
- **LTGG:** Uzun Vadeli Küresel Hedef (Long Term Global Goal)
- **MDB:** Çok Taraflı Kalkınma Bankası (Multilateral Development Bank)
- **NAP:** Ulusal Uyum Planı (National Adaptation Plan)

- **NCQG:** Yeni Toplu Sayısalılaştırılmış Hedef (New Collective Quantified Goal on climate finance)
- **NDC:** Ulusal Belirlenmiş Katkı (Nationally Determined Contribution)
- **NMA:** Piyasa Dışı Yaklaşım (Non-market Approach)
- **OMGE:** Küresel Emisyonlarda Genel Azaltım (Overall mitigation in global emissions)
- **PCCB:** Paris Kapasite Geliştirme Komitesi (Paris Committee on Capacity-building)
- **RINGO:** Araştırma ve Bağımsız Sivil Toplum Kuruluşları (Research and Independent Non-Governmental Organizations)
- **SB:** Yardımcı Organ (Subsidiary Body)
- **SBI:** Yardımcı Uygulama Organı (Subsidiary Body for Implementation)
- **SBSTA:** Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice)
- **SCF:** Daimî Finans Komitesi (Standing Committee on Finance)
- **SIDS:** Gelişmekte Olan Küçük Ada Devletleri (Small Island Developing States)
- **TEC:** Teknoloji Yürütme Kurulu (Technology Executive Committee)
- **TEDs:** Teknik Uzman Diyalogları (Technical Expert Dialogues)
- **TUNGO:** Ticaret Birliği STK'ları (Trade Unions Non-governmental Organizations)
- **UN:** Birleşmiş Milletler (United Nations)
- **UNEP:** Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nations Environmental Programme)
- **UNFCCC:** BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (United Nations Framework Convention on Climate Change)
- **WIM:** İklim Değişikliği Etkileriyle İlişkili Varşova Uluslararası Kayıp ve Zarar Mekanizması (Warsaw International Mechanism for Loss and Damage associated with Climate Change Impacts)

İçindekiler

Sunuş	8
COP27’de Öne Çıkan Başlıklar	10
Ormansızlaşmanın Önüne Geçmek.....	11
İklim Çözümlerinde Teknoloji.....	12
Yerli Halklar ve Yerel Topluluklar.....	13
Afrika Girişimleri Daha Görünür Olma Yolunda.....	14
Biyçeşitlilik	15
İklim Finansmanı, Kayıp ve Zarar Fonu.....	16
Enerji Dönüşümü	18
Tarım ve Gıda	19
COP27’de Kentler ve Yerel Yönetimler	20
COP27’de Türkiye.....	22
Rapor: COP27’den Notlar.....	23
Giriş.....	23
Açıklanan Girişimler	25
Şarm El-Şeyh İklim Değişikliği Konferansı’nda Alınan Kararlar.....	25
COP27	25
CMP17.....	27
CMA4	28
COP Güncesi, Şarm El-Şeyh, Mısır.....	30
6 Kasım 2022	30
Açılış Töreni	30
Açılış Konuşmaları	31
BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Taraflar Konferansı (COP).....	33
Kyoto Protokolü Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMP)	35
Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA).....	36
Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (SBSTA).....	37
Uygulama için Yardımcı Organı (SBI).....	39
Resmi Olmayan İstişareler.....	40
7 Kasım 2022	41
Şarm El-Şeyh İklim Uygulama Zirvesi Açılış Töreni, Dünya Liderler Zirvesi.....	41
COP	45
COP/CMA	46
SBI.....	46
SBSTA.....	47
Yardımcı Organlar (SB’ler).....	48
8 Kasım 2022	50

Yüksek Seviye Segmenti	50
COP	51
COP/CMA	51
CMA	52
SBI.....	53
SBSTA.....	53
Yardımcı Organlar (SB'ler).....	54
9 Kasım 2022 – Finans Günü	57
10 Kasım 2022– Bilim Günü ile Genç & Gelecek Nesiller Günü.....	59
COP	59
COP/CMA	60
CMA	61
SBI.....	63
SBSTA.....	64
Yardımcı Organlar (SB'ler).....	66
11 Kasım 2022 – Dekarbonizasyon Günü	68
COP/CMA	68
CMP.....	70
SBI.....	70
SBSTA.....	72
Yardımcı Organlar (SB'ler).....	74
Zorunlu Etkinlik	76
12 Kasım 2022 – Uyum ve Tarım Günü.....	78
COP	78
CMA	78
COP/CMA	79
SBSTA.....	80
SBI.....	82
Yardımcı Organlar (SB'ler).....	84
14 Kasım 2022 – Su Günü	87
Başkanlık İstişareleri	87
COP	87
CMA	87
COP/CMA	91
CMP.....	92
15 Kasım 2022 – Sivil Toplum Günü.....	94
Bakanlık İstişareleri.....	94
COP	95
CMA	96

COP/CMA	100
16 Kasım 2022 – Biyoçeşitlilik Günü.....	102
COP	102
CMA	103
COP/CMA	104
CMP	105
CMP/CMA.....	106
17 Kasım 2022 – Çözümler Günü.....	107
Başkanlık İstişareleri	107
COP/CMA	111
COP	111
CMA	114
CMP.....	115
18 Kasım 2022 – Kapanış	118
Kayıp ve Zarar	118
Küresel Uyum Hedefi	122
İklim Finansmanı Üzerine Yeni Toplu Nicel Hedef (NCQG).....	122
Paris Anlaşmasının (Piyasa Ve Piyasa Dışı Yaklaşımları Ele Alan) 6'ncı Maddesi	122
Diğer Hususlar	123

Sunuş

İklim değişikliği ile küresel ölçekte mücadele denince Taraflar Konferansı yani COP'lar geliyor hepimizin aklına. COP27 sona ermiş olabilir ancak etkisi önümüzdeki on yıllar boyunca, iyisiyle/kötüsüyle hissedilecek diyebiliriz. Küresel ölçekli anlaşmaların sistematik olarak işler kılınması için COP'lar çok önemli ve işlevsel organizasyonlar. 2021 yılında Glasgow'daki COP26'nın çok sayıda önemli taahhüde sahne olmasından sonra COP27'nin bir uygulama COP'u olacağını biliyorduk, kaldı ki COP27 Başkanlığının sloganı da buydu: "uygulama için hep birlikte" (together for implementation).

COP27, bir Afrika COP'uydu bir yandan. Yani sera gazı azaltım stratejilerine nispeten daha çok uyumun ve kayıp/zararın, iklim finansmanının ya da yerli halkların kırılganlıklarının konuşulması beklenen bir COP'tu. Nitekim öyle de oldu. Bundan sonraki süreçleri tartışılabilir kuşkusuz, yine de kronik bir uyum, finansman ve iklim adaleti konusu olan "Kayıp ve Zarar Fonu" kurulması ile sonuçlanan bir COP'u başarısız olarak değerlendirmek erken bir yargı olur. İklim değişikliği konusunda en etkisiz fail olan ülkelerin, iklim değişikliğinden en çok etkilenen/etkilenecek kırılganlık durumunda olmaları, müzakereleri bir adalet zaafiyetine sokmaktadır. Bu nedenle sera gazı salımları bakımından tarihsel sorumluluklarda liste başında yer alan ülkelerin, iklim değişikliğinden etkilenecek en az gelişmiş ülkelere vereceği desteğin sistematik bir zemine kavuşması gerekiyor. Kayıp ve Zarar Fonu bunu sağlamak için önemli bir araç olabilir. Ancak kimlerin ne kadar ödeme yaparak bu fonu oluşturacağını ve kimlerin bu fondan yararlanacağını COP27'de belirlenmemesi, daha şimdiden COP28'i de çok önemli kılıyor.

COP27'nin gündemindeki bir diğer önemli başlık da tarım ve gıda güvenliği idi. Ülkelerin, COP28'e kadar sürdürülebilir tarıma geçişi hızlandırmak için sektörlere özel "Öncelikli Eylemler" belirlemesi, COP27'nin önemli gelişmelerinden birisiydi. Bu eylemlerin önemli bir kısmının gıda güvenliğini artırmaya yönelik olması, Rusya-Ukrayna savaşının gölgesinde bir COP için beklenen bir durum olabilir.

Hepimizin bildiği gibi tıpkı finansman gibi dijital teknoloji dönüşümü de tüm iklim müzakerelerini yatay kesen konulardan birisi. Tedarik zincirlerinin izlenmesinde, ormansızlaşmayla mücadelede, şeffaflığın ve hesap verebilirliğin geliştirilmesinde ve ayrıca karbon piyasalarının bütünlüğünün geliştirilmesinde teknolojinin rolü her tartışmada açık olarak görüldü.

Türkiye'nin COP27 gündemi ayrıca vurgulamamız gereken bir başlık kuşkusuz. Türkiye, yeni Ulusal Belirlenmiş Katkı (NDC) hedeflerini COP27 Bakanlar Toplantısı'nda yaptığı açıklama ile ilan etti. Türkiye'nin güncellenmiş NDC hedefi, mevcut 2030'da %21 artıştan azaltım hedefinin %41'e yükseltilmesi şeklinde açıklandı. Tabii bu paylaşımlardan sonra İklim Başkanlığı tarafından ilan edilecek Ulusal Eylem Planı daha bir merakla beklenir oldu. Bu hedeflere ulaşabilmek adına ilgili sektörlerin yanı sıra yerel yönetimlere de önemli görevlerin düşeceğini öngörmek zor olmasa gerek.

Yerel yönetimler demişken COP27'deki yerel yönetim ve kent ağlarının girişimlerinden de söz etmek doğru olacaktır. COP27 boyunca çok sayıda yerel yönetim, belediye ve kent ağları, gerek ülke pavilyonlarında gerekse uluslararası organizasyonların pavilyonlarında aktif olarak yer aldı. Çok düzeyli iş birliğinin güçlendirilmesi, yerel yönetimler için doğrudan fonlar ve teknik yardımların tanımlanması ile şehirlerin sera gazı azaltımının ortak olarak izlenmesine yönelik talepleri yüksek sesle dile getirildi. Bu, kentlerin iklim krizi karşısında sorumluluklarını üstlenmesi bakımından çok önemli bir çağrı. Bu sorumlulukların uygulamaya geçmesi noktasında, kentler arasındaki iş birliği, deneyim paylaşımı ve bilgi akışı ayrı bir önem kazanıyor. MBB bünyesindeki Yerel Yönetim Akademisi ve MENTOR-Değişim ve Paylaşım Programı bu anlamda çok önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Bununla birlikte, ülkemizdeki yerel iklim politikalarının belirlenmesinde, bu konularda hem azaltım hem de uyum odağında projeler geliştirilmesinde ve yerel iklim eylem planlarının hazırlanmasında yerel yönetimlerin çalışmalarına destek olmak üzere MBB bünyesinde Sürdürülebilirlik ve İklim Değişikliği Merkezimizin (SİM) kurulduğunu da belirtmek isterim.

Türkiye pavilyonunda hem Türkiye Belediyeler Birliği hem de Marmara Belediyeler Birliği tarafından düzenlenen etkinliklerde kentlerin iklim değişikliği ile mücadeledeki rolü yoğun olarak vurgulandı ve şehirlerimizden iyi uygulamaların sunumuna sahne oldu. COP27'de Türkiye pavilyonunda ilk defa yerel yönetimlerin de yer alması ayrıca çok sevindirici. Bu konuda titizlikle hazırlanan pavilyon gündemi için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığımıza ayrıca teşekkür etmemiz gerekiyor.

Bu rapor, COP27'deki temel tartışma ve öne çıkan başlıkları derli toplu bir şekilde ilgililerin dikkatine sunmak amacıyla hazırlanmıştır. Raporda; COP27'den önemli başlıklar ve gün gün müzakereler sizleri bekliyor.

Faydalı olması dileğiyle...

M. Cemil Arslan
MBB Genel Sekreteri

COP27’de Öne Çıkan Başlıklar

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nin (BMİDÇS) 27’nci Taraflar Konferansı (COP27), Kyoto Protokolü Taraflarının Toplantısı olarak hizmet veren 17’nci Taraflar Konferansı (CMP17) ve Paris Anlaşması Taraflarının toplantısı olarak hizmet veren 4’üncü Taraflar Konferansı (CMA4) Kasım 2022’de Mısır’ın Şarm El-Şeyh kentinde düzenlenmiştir. Taraflar Konferanslarına Mısır Dışişleri Bakanı Sameh Shoukry başkanlık yapmıştır. Ayrıca Yardımcı Uygulama Organı (SBI) ve Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı’nın (SBSTA) 57’nci toplantıları da bu kapsamda SBI57 ve SBSTA57 olarak yapılmıştır. Tüm bu toplantıların yer aldığı organizasyon yaygın olarak COP27 adı ile anılmaktadır.

6-18 Kasım 2022 tarihleri arasında tamamlanması planlanan toplantılar, yoğun gündem nedeniyle 20 Kasım 2022 tarihinde tamamlanabilmiştir. COP27, 90'dan fazla devlet başkanı ve 190 ülkeden tahmini 35.000 temsilci veya delegenin katılımıyla gerçekleşmiştir. Ayrıca COP27, 2016 yılından beri Afrika'da düzenlenen ilk iklim zirvesi olma özelliğini taşımaktadır. İki hafta boyunca katılımcı ülkelerin pavilyonlarında yapılan yan etkinliklerle birlikte binlerce panel, görüşme ve toplantıya sahne olan COP27’de, BMİDÇS, Kyoto Protokolü ve Paris Anlaşması kapsamında temel olarak azaltım, uyum, finansman ve iş birliği konuları ele alınmıştır.

COP27’de çok sayıda başlıkta müzakere yürütülmüştür. Ancak bunların arasında;

- i) Ormansızlaşmanın önüne geçmek,
- ii) İklim çözümlerinde teknoloji,
- iii) Yerli halklar ve yerel topluluklar,
- iv) Afrika’nın öncelikleri,
- v) Biyoçeşitlilik,
- vi) İklim finansmanı ile Kayıp ve Zarar Fonu,
- vii) Enerji dönüşümü ile,
- viii) Tarım ve Gıda başlıkları yoğun tartışmalara sahne olmuştur.

Bunun yanı sıra, Türkiye’nin COP27 etkinliklerinde ilk kez yerel yönetimler de yer almış olup Marmara Belediyeler Birliği ve Türkiye Belediyeler Birliği birer panel düzenlemiştir. Bu paneller ile yerel yönetim düzeyinde temsil, katılım ve politika belirleme süreçlerinde yerel yönetimlerin rolü vurgulanmıştır.

Ormansızlaşmanın Önüne Geçmek

COP27'ye girerken, küresel topluluğun 2030 yılına kadar orman kaybı ve tahribatını durdurma ve tersine çevirme yolunda olmadığına dair [açık işaretlerin](#) olduğu anlaşılmaktadır.¹

BM önderliğindeki başka bir [rapor](#)², 2030 hedeflerine ulaşılabilmesi için, ormanlardan kaynaklanan emisyon azaltımlarında bir milyar tonluk (karbondioksit eş değeri) bir dönüm noktasına en geç 2025'te ulaşılması ve bu tarihten sonra her yıl bu hedefin devam ettirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Buna karşın, emisyon azaltımları için ödeme yapmaya yönelik mevcut kamu ve özel taahhütlerin yerine getirilme oranının, milyar tonluk dönüm noktası hedefinin yalnızca %24'ünde kaldığı ortaya konmuştur.

Uygulama kanadındaki haberlerin tamamının da olumsuz olmadığı gözlenmiştir. [Nature4Climate](#)³'in yeni ortak taahhüt izleyicisi, takip edilen taahhütlerin %55'inin önemli ilerleme işaretleri gösterdiğini tespit etmiştir. Geçen yıl Endonezya'nın ormansızlaşma oranının %25 azalması ve Malezya'daki orman kaybı hızında %24'lük bir düşüşün bildirilmesi, Tropikal Asya'nın 2030 yılına kadar orman kaybını tersine çevirme yolunda önemli adımlar attığı izlenimini vermektedir.

Glasgow'da yapılan COP26'da ilan edilen orman taahhütleri de COP27'nin gündeminde yer almıştır. 2021'de, gelişmekte olan ülkelerde ormanla ilgili programlara 2,67 milyar dolar aktarılmıştır (*COP26'da taahhüt edilen 12 milyar doların %22'si*). Özel sektör fonlarının devreye girmesine yönelik bazı güçlü adımlar atılmıştır: [IFACC](#)⁴ girişimi, Amazon, Cerrado ve Chaco orman ekosistemleri daha fazla dönüşmeden, çiftçilere yardımcı olmak için yenilikçi finansal mekanizmaları ölçeklendirmeye başlamıştır.

---

¹ **"The Forest Declaration Platform"** New York Orman Bildirgesi'nin (NYDF) ormansızlaşmayı yarıya indirmeye ve tarımsal ürünlerden kaynaklanan ormansızlaşmayı durdurmaya yönelik ara 2020 hedefi yaklaşırken, dünya çapında ormansızlaşma oranları artmaya devam etti. <https://forestdeclaration.org/about/>

² **"Forest Commitments Nowhere Near What is Needed to Achieve Paris Agreement"** Rapor, Şarm El-Şeyh İklim Değişikliği Konferansı'nda (UNFCCC COP 27) sunuldu. <https://sdg.iisd.org/commentary/guest-articles/forest-commitments-nowhere-near-what-is-needed-to-achieve-paris-agreement/>

³ **"Nature4Climate: New Nbs Commitment Tracker analyses pledges' progress made since 2019"** Nature4Climate, 2019'dan 2022'ye kadar doğaya dayalı çözümlerde gerçekleştirilen ortak eylem taahhütlerindeki ilerlemenin bir değerlendirmesi olan bir "NBS taahhüt izleyicisi" geliştirdi. İzleyici, bir dizi farklı girişim ve taahhütte bazı iyi ilerlemeler gösterirken, aynı zamanda daha yapacak çok şey olduğunu ortaya koyuyor. Genel olarak şu ana kadar 80 taahhüdü takip etmekte olup %55'inin önemli ilerleme veya tamamlanma belirtileri gösterdiğini, %45'inin ise yalnızca küçük ilerleme işaretleri gösterdiğini veya hiç ilerleme göstermediğini tespit etmiştir. <https://nature4climate.org/nature4climate-new-nbs-commitment-tracker-analyses-latest-commitments-progress/>

⁴ **"Innovative Finance for the Amazon, Cerrado and Chaco (IFACC) Knowledge Hub"** Amazon, Cerrado ve Chaco için Yenilikçi Finans (IFACC); Birleşmiş Milletler Çevre Programı, Doğa Koruma (Nature Conservancy) ve Tropik Orman İttifakı'nın (Tropical Forest Alliance) yeni bir girişimidir. Bu bölgelerde ormansızlaştırma/doğal sığırcı eti ve soya için yenilikçi finansmanı uygulamak isteyen bankalar, şirketler ve yatırımcılar için "uygun" ekip olarak hizmet vermektedir. <https://ifacc.tropicalforestalliance.org/>

COP27 zirvesi boyunca, taahhütler 3 milyar dolardan 4,2 milyar dolara yükselirken, bu yıl ödemelerin 100 milyon doları aşması beklenmektedir. Kayda değer özel sektör girişimleri arasında; Amazon, Mata Atlantica yağmur ormanları ve Cerrado'daki 4 milyon hektarı eski haline getirmek için (Suzano, Santander, Itau, Marfrig, Rabobank ve Vale tarafından) yeni kurulmuş bir şirket olan Biomas'ın lansmanı da yer almaktadır. Ayrıca 1t.org, ilk dört Hintli şirketinden (Vedanta, ReNew Power, CSC Group ve Mahindra); dünya çapında 60'tan fazla ülkede 7 milyar ağaç dikme ve büyütme taahhüdünde bulunan 75 diğer şirkete katılma taahhüdünü duyurmuştur.

İklim Çözümlerinde Teknoloji

Mısır'da, doğa ve iklim sorunları için [yüksek teknoloji çözümlere](#)⁵ duyulan ihtiyaç hemen her müzakereyi yatay kesen bir konu olarak ele alınmıştır. Tedarik zincirlerinin izlenmesinde, [ormansızlaşmayla mücadelede](#)⁶, şeffaflığın ve hesap verebilirliğin geliştirilmesinde ve karbon piyasalarının bütünlüğünün geliştirilmesinde teknolojinin rolü açıkça görülmüştür.

Dikkate değer gelişmeler arasında, iklim eylemi için standartların belirlenmesi alanında faaliyet gösteren Verra'nın orman karbonu için dijital ölçüm, raporlama ve doğrulama platformu pilot uygulamasında lider iklim teknolojileri şirketi Pachama ile [ortaklığı](#)⁷ yer almaktadır.

Dünya Kaynakları Enstitüsü (WRI), Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID), Google, NASA, Unilever ve ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından yeni bir [Orman Veri Ortaklığı](#)⁸ (Forest Data Partnership) duyurulmuştur. Dünya

---

⁵ *“Forestry at a tech conference? How nature has become the most popular topic in tech”*

WWF'de iklim bilimi ve karbon ölçümleri direktörü Christa Anderson'a göre FLAG kılavuzu; şirketlerin emisyonlarını hesaplamaları ve bir hedef belirlemeleri için bir Excel modelleme aracının yanı sıra bu hedefe ulaşmak için emisyonları nasıl azaltacaklarına dair arka plan kılavuzu ve rehberliğin ve muhasebenin nasıl oluşturulduğunu anlamak için bir metodoloji bölümü içeriyor. <https://www.greenbiz.com/article/forestry-tech-conference-how-nature-has-become-most-popular-topic-tech>

⁶ *“More from Solutions Day, NGIS shares how government and corporate commitments progress climate solutions”*

Eylül ayında, Avrupa Parlamentosu'nda ormansızlaşmayla bağlantılı olan hammaddelerin ithalatını yasaklayan ve küresel ormansızlaşmayı azaltmada ileriye doğru büyük bir adım atan önemli bir yasa tasarısı kabul edildi. Yeni mevzuat, tüketicilere satın aldıkları ürünlerin ormanların yok edilmesine katkı sağlamadığını garanti edecek.

<https://cloud.google.com/blog/topics/sustainability/cop27-ngis-helps-eu-businesses-end-deforestation/>

⁷ *“World's Largest Carbon Program Pilots Digital Measuring of Forest Carbon”*

Dünyanın en büyük sera gazı (GHG) kredilendirme programını yürüten Verra ve önde gelen iklim teknolojisi şirketi Pachama; orman karbonunu ölçmek için uzaktan algılamayı kullanan bir dijital ölçüm, raporlama ve doğrulama (DMRV) platformunu pilot olarak kullanacak. Bu pilot uygulama; orman karbon projelerinde verimliliği, şeffaflığı ve bütünlüğü artırmaya yönelik küresel çabalarda önemli bir kilometre taşı işaret ediyor.

https://finance.yahoo.com/news/world-largest-carbon-program-pilots-070100976.html?guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAAMx2vE1YUDtDEk8-z9-jDUdGFyI6ZeNSGgLfCwxVwlpUB0LRTK1X5JAJXaTevonjm1Jg-Vgv_qDiZNRVuel2MNYUXtk-BGgm16pZjUXjuZx4ePAm4JTVd1gJryrubAfnPEJTFRwNRglIreeOx2U91aHc91xFuAheFqYZ7SuZfdkh&guccounter=2

⁸ *“RELEASE: Forest Data Partnership Calls for Global Alliance to Unlock the Value of Land Use Data to Protect and Restore Nature”*

COP27'de Orman Veri Ortaklığı; şirketler, kamu kurumları ve STK'ların dünya arazileri ve ormanları hakkında daha iyi verileri sunmaları için güçlerini birleştirmeleri çağrısını başlattı. Orman Veri Ortaklığının amacı; arazi kullanım kararlarını

Kaynakları Enstitüsü'nün (WRI) [Arazi ve Karbon Laboratuvarı](#)⁹ (Land & Carbon Lab); arazi kullanımıyla ilişkili karbon stoklarını ve akışlarını ölçmeyi amaçlamaktadır.

[Nature4Climate](#)¹⁰; karar vericilerin doğal iklim çözümlerini uygulamalarına yardımcı olmak için yeni çevrimiçi platformunun (naturebase) bir beta sürümünü de COP27 esnasında ilan etmiştir. Ayrıca The Nature Conservancy, Microsoft ve Planet arasındaki bir ortaklık olan [Küresel Yenilenebilir Enerji İzlemesi](#)¹¹ de tanıtılmıştır.

Yerli Halklar ve Yerel Topluluklar

Yerli halkların ve yerel toplulukların (IPLC's) ormanların bekçileri olarak oynadıkları kritik rol, artık kesin olarak belirlenmiş ve sorgulanamaz bir gerçek olarak benimsenmiştir. COP27'de, iklim fonlarının kendilerine ulaşmadığına dair [yerel halklarda ve yerel topluluklarda](#)¹² yadsınamaz bir [hayal kırıklığı](#) gözlenmiştir. Bu büyük açığın hem yerli hem de yerli olmayan

---

iyileştirmek, tedarik zinciri sürdürülebilirliğine geçişi hızlandırmak ve dünya çapında emtia kaynaklı orman kaybını tersine çevirmektir.

<https://www.wri.org/update/release-forest-data-partnership-calls-global-alliance-unlock-value-land-use-data-protect-and>

⁹ "Land & Carbon Lab"

Bezos Earth Fund tarafından desteklenen Land & Carbon Lab; dünya topraklarını ve doğadan kaynaklanan karbonu izlemek için kapsamlı bir sistem kuruyor. Bu girişim, dünyanın her yerindeki karar vericilere, küresel arazi sıkışıklığını ele almak için ihtiyaç duydukları eyleme dönüştürülebilir bilgileri sağlar. Land & Carbon Lab; arazi kullanımı, arazi kullanım değişikliği ve ilgili karbon stokları ve akışları hakkında sınıfının en iyisi jeo-uzamsal verileri düzenlemek için önde gelen bilim adamları ve teknoloji uzmanlarıyla ortaklık yapıyor.

<https://www.wri.org/initiatives/land-carbon-lab>

¹⁰ "Nature4Climate: New NbS Commitment Tracker analyses pledges' progress made since 2019"

Nature4Climate, 2019'dan 2022'ye kadar doğaya dayalı çözümlerde gerçekleştirilen ortak eylem taahhütlerindeki ilerlemenin bir değerlendirmesi olan bir "NbS taahhüt izleyicisi" geliştirdi. İzleyici; bir dizi farklı girişim ve taahhütte bazı iyi ilerlemeler gösterirken, aynı zamanda daha yapacak çok şey olduğunu ortaya koyuyor. Genel olarak şu ana kadar 80 taahhüdü takip ediyor ve %55'inin önemli ilerleme veya tamamlanma belirtileri gösterdiğini, %45'inin ise yalnızca küçük ilerleme işaretleri gösterdiğini veya hiç ilerleme göstermediğini tespit ediyor.

<https://nature4climate.org/nature4climate-new-nbs-commitment-tracker-analyses-latest-commitments-progress/>

¹¹ "Global Renewables Watch"

Global Renewables Watch, yapay zeka (AI) ve uydu görüntülerini kullanarak Dünya'daki tüm kamu hizmeti ölçeğindeki güneş ve rüzgar kurulumlarını haritalandırmayı ve ölçmeyi amaçlayan türünün ilk örneği bir canlı atlasır ve kullanıcıların temiz enerji geçiş sürecini ve zaman içindeki eğilimleri değerlendirmesine ve izlemesine olanak tanır. Ayrıca, çevrenin korunması ve yenilenebilir enerji kapasitesinin artırılmasına yönelik ikili hedeflere ulaşılmasına yardımcı olmak için arazi kullanım eğilimleri hakkında benzersiz konumsal veriler sağlar.

<https://www.globalrenewableswatch.org/>

¹² "Women-Led Alliance Launched at COP27 Demands Climate Finance for Indigenous Peoples"

Yerli, Afrikalı ve yerel topluluklardaki kadın ve kız örgütlerini desteklemek için hükümetlerin iklim eylemini finanse etme taahhütlerine rağmen, paranın büyük bir kısmı bu amaçlanan gruplara ulaşamadı. Afrika, Asya ve Latin Amerika'dan 41 toplumsal tabandan kadın örgütünün yeni savunuculuk koalisyonu olan Küresel Güney Ayrıcalık ve İklim İttifakı'ndaki Kadınlar, bu finansman eksikliklerini tersine çevirmeyi umuyor. Koalisyon, BM'nin bu yıl Mısır'ın Şarm El-Şeyh kentinde düzenlenen iklim zirvesi COP27'de başladı. İttifak, iklim eylemi ve biyoçeşitliliğin korunmasında ön saflarda yer alan yerel kadınların topluluklarını desteklemek için doğrudan, esnek ve uzun vadeli fon almalarını sağlamak için iklim finansmanının mevcut durumunda adil bir değişim yaratmayı amaçlıyor. Fon verenler ayrıca Yerli halklar ve yerel topluluklar için toplu ve bölgesel hakları desteklemek için 1,7 milyar dolar taahhüt etti. Bununla birlikte, tarihsel finansman modellerini yansıtan Devex'in raporları, 1,7 milyar dolarlık arazi kullanım hakkı ve orman koruma taahhüdünün yalnızca yüzde 7'sinin doğrudan bu gruplara gittiğini ortaya koyuyor. Parayı araçlar vasıtasıyla kanallandırmaya yönelik bu cesaret kırıcı eğilime rağmen, taahhütlerdeki artış, yeni kurulan Küresel Güney Ayrıcalık ve İklim İttifakı'na fonların nihai olarak dağıtılma şeklini etkilemek için olgun bir fırsat sunuyor. COP27'ye giden süreçte, ittifak üyeleri, tarihsel olarak yeterince desteklenmeyen ve yetersiz finanse edilen gruplara acilen doğrudan finansman sağlamaları için hükümetlere yönelik bir harekete geçirme çağrısını birlikte imzaladılar.

<https://www.triplepundit.com/story/2022/climate-finance-indigenous-peoples/760816>

aktörler tarafından, bu konuya adanmış çok çeşitli etkinliklerle giderek daha fazla kabul edildiği değerlendirilmektedir.

COP27; yerli gruplar ile diğer aktörlerin bilgi paylaşımında bulunması, birbirini derinlemesine dinlemesi ve ilişkiler kurması için iyi bir alan olsa da mutlaka başka platformlarda da bu iletişimin devam etmesi gerektiği değerlendirilmektedir. [Yerli halkları ve yerli toplulukları yüksek bütünlüğe sahip pazarlarla ilişkilendirmek](#)¹³ gibi bir dizi cesaret verici ilerleme işareti olsa dahi gerek iklim müzakerelerinde gerekse pavilyon panellerinde yerli toplulukların sabırsızlığının arttığı gözlenmiştir.

Afrika Girişimleri Daha Görünür Olma Yolunda

COP27, pek çok kişinin umduğu ölçüde bir Afrika COP'u olmasa da kıtanın doğal bir sermaye merkezi olma potansiyelini vurgulayan bir dizi önemli duyuruya sahne olmuştur. Bunlar arasında; [Afrika Karbon Piyasaları Girişiminin](#)¹⁴ başlatılması, [Afrika Sürdürülebilir Ürünler Girişimi](#)¹⁵ Bildirgesi, 2 milyar dolarlık bir [Afrika Restorasyon Fonunun](#)¹⁶ başlatılması, Afrika'nın vizyon sahibi [Büyük Yeşil Duvar](#)¹⁷ girişimleri için bir finansman artışı ve Global

---

¹³ *"The interwoven fortunes of carbon markets and indigenous communities"*

Dünyanın en önemli karbon yutaklarının çoğu, yerli toplulukların yaşadığı topraklarda bulunuyor. Her ikisinin de gelişmesi için, bu toplulukların hakları güvence altına alınmalıdır. 13 Ekim'de Kamboçya, yarım milyon istihdam yaratırken ve GSYİH'yı %3 oranında artırırken 2050 yılına kadar net sıfır emisyonu ulaşma planının altını çizdi: ormanların korunması. Ülkenin ormanlarını kurtarmak için hükümet, BM'nin "REDD+" projelerini büyük ölçekte ve kademeli olarak uygulayarak bu on yılda ormansızlaşmayı %50 oranında azaltmayı planlıyor. <https://www.energymonitor.ai/policy/carbon-markets/the-interwoven-fortunes-of-carbon-markets-and-indigenous-communities>

¹⁴ *"Africa Carbon Markets Initiative inaugurated at COP27"*

Afrikalı liderler, CEO'lar ve karbon kredisi uzmanlarından oluşan on üç üyeli bir yönlendirme komitesi tarafından yönetilen Afrika Karbon Piyasaları Girişimi (ACMI); Afrika'nın gönüllü karbon piyasalarına katılımını önemli ölçüde genişletmek amacıyla 8 Kasım'da başlatıldı. Girişim; İnsanlar ve Gezegen için Küresel Enerji İttifakı (The Global Energy Alliance for People and Planet - GEAPP), Herkes için Sürdürülebilir Enerji (Sustainable Energy for All - SEforALL) ve BM Afrika Ekonomik Komisyonu (UN Economic Commission for Africa) işbirliğiyle ve BM İklim Değişikliği Üst Düzey Şampiyonları Dr. Mahmoud Mohieldin ve Nigel Topping destekleriyle COP 27'de başlatıldı. ACMI, 2030 yılına kadar yıllık 300 milyon dolar krediye ulaşmak için kıta kapsamında cesur bir hedef duyurdu. Bu üretim seviyesinin, 6 milyar dolar gelirin kilidini açacağı ve 30 milyon istihdamı destekleyeceği öngörülmektedir. 2050 yılına kadar ACMI, Afrika'da yılda 1,5 milyar dolardan fazla kredi üretilmesini, 120 milyar doların üzerinde kaldıraç sağlamayı ve 110 milyondan fazla işi desteklemeyi hedefliyor. <https://www.seforall.org/news/africa-carbon-markets-initiative-inaugurated-at-cop27>

¹⁵ *"Ten Countries Commit to Sustainable Commodities in Africa"*

On Afrika ülkesinden bakanlar, Afrika'da tarımsal ürünlerin sorumlu bir şekilde üretimi için tek bir ilkeler dizisi olan Afrika Sürdürülebilir Ürünler Girişimi Bildirgesi'ni imzaladılar. Afrika Sürdürülebilir Ürünler Girişimi (ASCI); Afrika'daki üretici ülkeleri; geçim kaynaklarını ve ormanlar dahil doğal kaynakları koruyacak şekilde kakao, kauçuk, hurma yağı, kahve ve diğer ürünlerin sürdürülebilir gelişimi için ilkeleri belirlemede ön plana çıkarıyor. <https://www.proforest.net/id/news-events/news/ten-countries-commit-to-sustainable-commodities-in-africa/>

¹⁶ *"RELEASE: Anchor Investments Announced to Launch \$2 Billion Fund for Locally-Led Restoration in Africa"*

AFR100'ün üç finansman ortağı, COP27'de, yerel kapasiteyi artıracak ve yerel topluluklar ile Afrika'daki araziye eski haline getiren girişimciler için hibe ve krediler sağlayacak 2 milyar dolarlık karma bir finans mekanizmasını sabitlemek için büyük taahhütlerini duyurdu.

Bu fon, yerel olarak yönetilen çözümleri Afrika'daki restorasyonun merkezine yerleştiren bu yeni, sağlam mekanizmaya daha fazla ortağın yatırım yapmasının kapısını açıyor.

<https://www.wri.org/news/release-anchor-investments-announced-launch-2-billion-fund-locally-led-restoration-africa>

¹⁷ *"COP27: Africa's Great Green Wall Witnesses A Funding Boost"*

Pan Afrika öncü programı Büyük Yeşil Duvar Girişimi'nin (GGWSSI) uygulanması, Mısır'ın Şarm El-Şeyh kentinde gerçekleşen İklim Değişikliği konulu BM Taraflar Konferansı'nda (COP) önemli bir finansman desteği aldı. Büyük Yeşil Duvar

EverGreening Alliance ile Climate Impact Partners arasında yapılan Afrika ve Asya'da [topluluk öncülüğünde giderim programlarında](#)¹⁸ 330 milyon dolara varan yeni bir ortaklığın duyurusu yer almaktadır.

Biyoçeşitlilik

Biyoçeşitlilik Taraflar Konferansı (B-COP) genellikle iklim taraflar konferansı (COP) ile uzaktan ilgili olarak görülmektedir ancak Mısır'da bir "kardeş anlaşma" yaratma ihtiyacına yoğun ilgi gösterilmiştir. İklim ve doğa krizlerinin derinden bağlantılı olduğu mesajı COP27'de yüksek sesle ve net bir şekilde ifade edilmiştir.

[Biyoçeşitlilik Gününde](#)¹⁹ Paris İklim Şampiyonlarının liderleri Montreal'deki B-COP15'teki [iddialı bir biyoçeşitlilik anlaşmasına](#)²⁰ atıfta bulunarak, hızlanan doğa kaybını ele almak için tarafları harekete geçmeye çağırıştır. Aynı gün, 340'tan fazla sivil toplum lideri, hükümetleri biyoçeşitlilik taraflar konferansına (B-COP) öncelik vermeye çağırış ve 90 ülkeden 400'den fazla uzmanın katıldığı [yeni bir anket](#)²¹; %88'in doğanın durumunun "endişe verici" veya "yıkıcı ve potansiyel olarak geri döndürülemez" olduğuna inandığını ortaya koymuştur.

Girişimi, iklim değişikliğinin ön saflarında yaşayan milyonlarca insanın hayatını dönüştürmek için Kıtanın tüm genişliği boyunca 8000 km'lik bir bitki örtüsü "yeşil duvarı" büyütme amaçlayan Afrika Birliği liderliğindeki bir girişimdir.

<https://timescapemag.com/2022/11/16/cop27-africas-great-green-wall-witnesses-a-funding-boost/>

¹⁸ **“Climate Impact Partners Makes A Deal To Expand Carbon Removal Projects In Africa”**

İki kuruluş, Afrika ve Asya'da çiftçilerin liderliğindeki en önemli ve en büyük karbon giderim programlarından birini sunmak için ortaklık kuruyor. İklim değişikliği çözüm hizmetleri sunan şirket Climate Impact Partners ve bozulmuş arazileri eski haline getirmeye odaklanan bir INGO (uluslararası STK) olan Global EverGreening Alliance; Kenya, Etiyopya, Malavi, Tanzanya, Uganda, ve Zambiya'da doğaya dayalı karbon giderme projeleri ve topluluk liderliğinde yaklaşımlar geliştirecek. Girişim, 1,4 milyon haneye fayda sağlarken 1,5 milyon hektarlık bir alanda ekosistemlerin restore edilmesini içerecek. Çalışmaların 2023'te başlaması bekleniyor. Karbon giderme projeleri ayrıca planlanan karbon kredisi satışlarından gelir sağlayacak ve bu gelirler doğrudan ilgili topluluklara gidecek.

<https://carbonherald.com/climate-impact-partners-makes-a-deal-to-expand-carbon-removal-projects-in-africa/>

¹⁹ **“International Day for Biological Diversity 22 May: Building a shared future for all life”**

2022'deki tema "Tüm yaşam için ortak bir gelecek inşa etmek". Biyoçeşitliliğin birçok sürdürülebilir kalkınma sorununa yanıt olduğunu vurgulayan ve devam etmekte olan Birleşmiş Milletler Restorasyon On Yılı bağlamına uygun olarak, bu slogan; biyoçeşitliliğin çok iyi bir temel olduğunu ve üzerine daha iyi bir yaşamı inşa edebileceğimiz mesajını veriyor. Ekosistem temelli yaklaşımlardan iklim ve/veya doğa temelli çözümlere, iklim, sağlık sorunları, gıda ve su güvenliği ve sürdürülebilir geçim kaynaklarına kadar biyoçeşitlilik, üzerine daha iyiyi inşa edebileceğimiz temeldir. Sürdürülebilir kalkınma için kilit uluslararası araç olan Biyoçeşitlilik Sözleşmesi'nin (CBD) ana mesajı budur.

<https://www.un.org/en/observances/biological-diversity-day>

²⁰ **“Leaders say December biodiversity summit in Montreal is ‘unprecedented’ chance to turn tide on nature loss”**

Paris anlaşmasının mimarları, bu Aralık ayında düzenlenen Cop15 biyoçeşitlilik konferansında dünya liderlerini doğa için iddialı bir kardeş anlaşmaya varmaya çağırırken, ekosistemleri korumadan ve eski haline getirmeden küresel ısınmayı 1,5C ile sınırlamanın imkansız olduğu konusunda uyarıda bulundu. Mısır'daki COP27 iklim konferansında biyoçeşitlilik gününde, Paris anlaşmasının tasarlanmasına yardımcı olan Christiana Figueres, Laurence Tubiana, Laurent Fabius ve Manuel Pulgar-Vidal; biyoçeşitlilik taraflar konferansı COP15'in doğa kaybının gidişatını değiştirmek için "benzeri görülmemiş" bir fırsat olacağını söylediler. Bu söylemi, insanların 1 milyon türün yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu, Dünya'daki yaşamın altıncı toplu yok oluşunu sürdürdüğüne dair bilimsel uyarıları takip etti.

<https://www.theguardian.com/environment/2022/nov/16/paris-agreement-architects-urge-leaders-to-reach-deal-at-cop15-biodiversity-talks-aoe>

²¹ **“Scientists, Indigenous Peoples, businesses and NGOs raise alarm on ‘catastrophic’ nature loss”**

Sivil toplum uyarısı, COP27'de Biyoçeşitlilik Günü'nde başlatılan ve 400'den fazla iş, bilim, sivil toplum ve hükümet liderinin katıldığı yeni bir anketle desteklendi. Araştırma, ulusal hükümetlerin "Doğa Gündemi"ni yöneten en önemli aktörler olarak görülmesine rağmen, siyasi destek, politika ve teşvik eksikliğinin doğada ilerlemenin önünde önemli engeller oluşturduğunu

Bununla birlikte, birçok ülke biyoçeşitlilik taraflar konferansı B-COP15'in İklim Değişikliği Taraflar Konferansı COP27 metnine dahil edilmesi için baskı yapmasına rağmen, girişim başarısız olmuştur. Hükümetlerin ayrıca 2030 yılına kadar biyoçeşitlilik kaybını durdurması ve tersine çevirmesi gerektiği çokça ifade edilmiştir.

İklim Finansmanı, Kayıp ve Zarar Fonu

İklim finansmanı, iklim değişikliği etkilerini azaltım ve etkilere karşı uyum eylemlerinin desteklenmesini sağlayan kamu, özel ve alternatif finansman kaynaklarından elde edilen finansmandır. COP27'nin en önemli konularından biri olan iklim finansmanı ile ilgili yoğun müzakerelerin ardından, finansın farklı taraflar için farklı anlamlar ifade ettiği göz önünde bulundurularak adaletli bir iklim finansmanı mekanizması oluşturulabilmesi açısından **Kayıp ve Zarar Fonunun**²² oluşturulması ve işletilmesi kararı resmi olarak alınmıştır.

İklim değişikliğine büyük ölçüde sebep olan ülkeler ve bu etkilerin sonuçları ile yaşamak zorunda olan savunmasız ülkeler arasında adaleti sağlamayı amaçlayan **Kayıp ve Zarar Fonunun** oluşturulmasında, kimlerin ödeme yapacağı ve hangi ülkelerin bu fondan faydalanacağı konuları henüz **belirlenmemiştir**. Kısacası, bu yıl finansal sistemin yapısal reformunun yanı sıra ulusal ve ekosistem düzeylerinde doğa ve iklim sonuçlarını destekleyen yenilikçi mekanizmalar yaratma ihtiyacına çokça dikkat çekilmiştir.

Finans kuruluşu uygulamalarında, iklim aciliyetine yönelik yapılandırmaları içermesinin altı çizilmiştir. Ek olarak, finansal akışların küresel sıcaklık hedefleri ile uygun olması gerektiğine yer verilmiştir. Bunların yanı sıra, Paris Anlaşması Madde 2.1'i (*finans akışları*) ve Madde 9'u (*iklim finansı*) anlamak ve irdelemek için bir diyalog başlatılmıştır.

Kırılan güveni tekrar inşa edebilmek adına gelişmiş ülkelerden beklenen 100 milyar dolarlık taahhüdün yerine getirilmesi tartışma konusu olmuştur ancak iklim fonu hedefinin nasıl sağlanabileceğine dair bir çözüm **sunulmamıştır**.

---

ortaya koyuyor. Uzmanların rahatsız edici bir şekilde %88'i dünyanın doğasının "endişe verici" veya "yıkıcı ve potansiyel olarak geri döndürülemez" olduğuna inanıyor ve yalnızca %1'i dünyadaki doğa durumunu "tatmin edici" olarak görüyor. Uzmanların çoğu (%61), doğanın değerini hesaba katmada toplumsal bir başarısızlık olduğuna inanıyor. Global danışmanlık şirketi GlobeScan tarafından gerçekleştirilen ankette; Küresel Güney ve Küresel Kuzey genelinde katılan 400'den fazla uzman paydaştan çok azı hükümetlerin (%7) veya özel sektörün (%8) doğayı korumada iyi performans gösterdiğine inanıyor. Hem ulusal hükümetlerin hem de özel sektörün harekete geçme beklentilerini karşılamadığı belirtiliyor. Uzmanların çoğunluğu (%55) ve özel sektör (%61) devletlerin doğayı koruma eylemini "zayıf" veya "çok zayıf" olarak görüyor.

https://wwf.panda.org/wwf_news/press_releases/?6916941/Scientists-Indigenous-Peoples-businesses-and-NGOs-raise-alarm-on-catastrophic-nature-loss

²² <https://unfccc.int/news/cop27-reaches-breakthrough-agreement-on-new-loss-and-damage-fund-for-vulnerable-countries>

Bridgetown ajdandası²³, finans ile ilgili tartışmalarda ana tema olmaya devam etmiştir. Glasgow'dan (COP26) beri çok az ilerleme kaydedilmiş olsa da COP27'den önceki müzakerelere bakıldığında **uyum önlemlerinin finansmanı**²⁴ ihtiyacına yoğun olarak odaklanıldığı görülmektedir.

Devam eden müzakerelerde, çok taraflı kalkınma bankaları²⁵ (devlet tahvilleri ve sürdürülebilirlikle ilgili krediler), bağlantılı krediler ve tahviller gündemin üst sıralarında yer almıştır. Japonya'dan Norveç'e, hatta Brezilya'ya kadar önde gelen finans kurumları, **Emtia Kaynaklı Ormansızlaşmayı Ortadan Kaldırmaya İlişkin Finans Sektörü Taahhüdü** 'nü²⁶ imzalayan tüm taraflar, **Finans Sektörü Ormansızlaşma Eylemi (FSDA)** girişimi aracılığıyla uygulamada yer almaktadır.

Katılım faaliyetlerini hızlandıran ve politika yapıcılar ve veri sağlayıcılarla çalışan FSDA üyeleri, şirketler için **ortak yatırımcı beklentilerini**²⁷ yayınlamıştır. Daha genel anlamda, **biyoçeşitliliği finanse etmek için 10 maddelik plan**²⁸, COP27'de, beş kıtayı temsil eden 16 ülke arasında küresel biyoçeşitlilik finansmanı açığını kapatmak için bir yol belirlemek ve Aralık 2022'de yapılacak **Biyoçeşitlilik COP15**'i²⁹ ileriye taşımak adına bir bakanlar toplantısı da yapılmıştır.

İklim finansmanına ilişkin yeni toplu sayısal hedef için miktar ve zaman çizelgelerinde ilerleme sağlanması gerektiği ve **Küresel Uyum Hedefi (GGA)** öncelikleri vurgulanmıştır.

Açıklanan finans ile ilgili bir girişim, COP27 Finans Günü'nde tanıtılan **İlk Harekete Geçenler Koalisyonu (FMC) Çimento ve Beton Taahhüdü** olarak kayıt altına alınmıştır.

Son olarak, bazı ülkeler, bölgesel hükümetler ve kalkınma ajansları uyum fonuna 230 milyon dolar katkı sözü vermiştir. Fakat buna ilişkin kararların tam anlamıyla COP28'de verilmesi beklenmektedir.

---

²³ <https://www.theguardian.com/environment/2022/nov/09/leaders-urged-to-reform-finance-to-aid-the-poorest-hit-by-the-climate-crisis>

²⁴ <https://www.weforum.org/agenda/2022/11/cop27-how-climate-finance-and-adaptation-can-support-vulnerable-countries/>

²⁵ <https://www.reuters.com/business/cop/us-climate-envoy-kerry-wants-development-banks-overhaul-plan-by-april-2022-11-15/>

²⁶ <https://racetozero.unfccc.int/system/nature-and-tackling-deforestation/>

²⁷ <https://climatechampions.unfccc.int/wp-content/uploads/2022/09/FSDA-Investor-expectations-of-companies-16.09.2022.docx.pdf>

²⁸ <https://nature4climate.org/the-landing-zone-for-cop15/>

²⁹ <https://www.unep.org/events/conference/un-biodiversity-conference-cop-15>

Enerji Dönüşümü

Karar metninin ilk taslağında küresel enerji krizinin, enerji sistemlerini daha güvenilir ve esnek hale getirmek için hızla dönüştürme aciliyetini ve bu kritik eylemin on yılı boyunca **yenilenebilir enerjiye temiz ve adil geçişleri** hızlandırma ihtiyacını doğurduğu vurgulanmıştır. Bu yolda güneş ve rüzgâr enerjisinin hızla ölçeklendirilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir.

BM Genel Sekreteri'nin Net Sıfır Taahhütleri konusunda Üst Düzey Uzman Grubu, COP27'de endüstri, finans kurumları, şehirler ve bölgeler tarafından güvenilir ve hesap verebilir bir şekilde net sıfır taahhütlerini sağlayabilmeleri için rehber nitelikte hizmet veren **Net-Sıfır Kılavuz Raporu** yayınlamıştır. Üstelik erişimi olmayan yaklaşık 785 milyon kişiye elektrik ve bu seçeneklere sahip olmayan 2,6 milyar kişiye temiz pişirme çözümleri sağlamanın bu yolun ayrılmaz bir parçası olduğu da hatırlatılmıştır.

Yenilenebilir kaynaklı elektriğin, 2030 yılına kadar dünyanın toplam elektrik arzının %65'ini sağlayabileceği ortaya konmakla birlikte 2050 yılına kadar enerji sektörünün %90'ını karbondan arındırabileceği, bunun karbon emisyonlarını büyük ölçüde azaltabileceği ve iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılmasına yardımcı olabileceği değerlendirilmiştir.

2050 yılına kadar net sıfır emisyona ulaşılabilmesi için 2030 yılına kadar yenilenebilir enerjiye (teknoloji ve altyapı yatırımları da dahil olmak üzere) yılda yaklaşık 4 trilyon dolar yatırım yapılması gerektiği ve düşük karbon ekonomisine geçiş içinse yılda en az 4-6 trilyon dolar yatırım ihtiyacı olduğu vurgulanmıştır.

Ocak 2020'den bu yana, küresel sera gazı emisyonlarının %91'ini temsil eden 166 ülkenin güncellenmiş **Ulusal Belirlenmiş Katkı**'ları (NDC'ler) sunularak tarafların küresel yıllık sera gazı emisyonları ve toplam sera gazı emisyonları azaltım taahhütlerinin toplam etkisi arasındaki önemli boşluk ciddi bir endişeyle vurgulanmıştır.

Mevcut koşulsuz ve koşullu NDC'lerin 2030'da küresel emisyonları sırasıyla %5 ve %10 azaltacağını vurgulayan emisyon açığı raporunun bulgularına dikkat çekilmiştir. Bu oranların, 2030 yılına kadar sırasıyla %30 ve %45'e ulaşması gerektiğinin altı çizilmiştir.

NDC'lerin koşulsuz unsurlarının uygulanmasından kaynaklanan toplam sera gazı emisyon seviyelerinin 2030'da 2019'a göre %3,1 daha yüksek olacağı tahmin edilmektedir. Koşullu

unsurlar da dahil olmak üzere NDC'lerin uygulanmasından kaynaklanan toplam sera gazı emisyon seviyesinin 2030'da 2019'a göre %3,6 daha düşük olacağı tahmin edilmektedir.

UNEP'in metan gazı emisyonlarının tespit edilmesi için uydu bazlı bir sistem kurduğunu açıklaması da önemli gelişmeler arasında yer almaktadır. Ancak bu konuyla ilgili olarak ülkeler metan gazı emisyonlarının azaltımına ilişkin herhangi bir eylem planı açıklamamıştır.

COP27 sırasında (15 Kasım'da) [Küresel Yenilenebilir Enerji İttifakı](#)'nın kurulduğu açıklanmıştır.

Tüm bu gelişmelerin yanı sıra, kömürün kademeli olarak azaltılması ifadesi tekrar edilmiştir ve tüm fosil yakıtlar için böyle bir çağrı yapılması gerektiği dile getirilmiştir. “Düşük emisyonlu enerji” ([bu ifadenin hem CO₂ hem de metan gazı emisyonlarına yol açtığı bilinen doğal gazın kullanımına bir gönderme olduğu yorumlanmaktadır](#)) kullanımına yeşil ışık yakılmıştır.

Fosil yakıtlardan uzaklaşma ve petrol ve gaz kullanımının azaltılması gündeme taşınmazken kömürden çıkış çabaları ülkeler tarafından yeterince dile getirilmemiştir.

Tarım ve Gıda

Tarım ve gıda, Mısır'daki COP27 'de ilk kez yalnızca bu konuya odaklanmış en az beş etkinlik alanıyla³⁰ ana gündeme taşınmıştır. Bu durumu, özellikle Rusya ile Ukrayna arasındaki savaş sonrası dünyanın gıdaya erişiminde yaşanan sıkıntıların hızlandırdığı kanaati oluşmuştur.

Ülkeler, COP28'e kadar sürdürülebilir tarıma geçişi hızlandırmak için sektörler için özel “Öncelikli Eylemler” belirlemiştir. Eylemlerin %50'den fazlası küresel sera gazı emisyonlarını oluşturan sektörleri hedeflemekle beraber enerji maliyetini düşürmek ve gıda güvenliğini artırmak amacıyla tasarlanmıştır.

Öncelikli Eylemler, aşağıdakilere yönelik anlaşmaları içermektedir:

- Güvenilirliği ve şeffaflığı sağlamak için düşük emisyonlu ve sıfıra yakın emisyonlu çelik, hidrojen ve sürdürülebilir piller için ortak tanımlar geliştirilmesi,
- Minimum 50 tane büyük ölçekli net sıfır emisyonlu endüstriyel tesis, en az 100 hidrojen vadisi ve elektrik şebekesi altyapı projesi dahil olmak üzere temel altyapı projelerinin hızlandırılması,

---

³⁰ <https://www.greenbiz.com/article/how-cop27-became-food-systems-cop>

- Çevreyi kirleten araçları aşamalı olarak kaldırmak için ortak bir hedef tarihi belirlenmesi,
- Yeşil endüstriyel ürünlere yönelik küresel talebi canlandırmak için özel ve kamu satın alma ve altyapı harcamalarının kullanılması,
- İklim Yatırım Fonları kapsamında bir dizi yeni finansal önlemlerle desteklenen geçişleri desteklemek için gelişmekte olan ülkelere ve pazarlara yönelik finansal ve teknolojik yardımın sistematik olarak güçlendirilmesi,
- Gıda güvensizliği, iklim değişikliği ve çevresel bozulmanın zorluklarına çözümler üretmek amacıyla ile tarım araştırma ve geliştirilmesine (AR-GE) yönelik yatırımın teşvik edilmesi.

2030 yılına kadar iklime dayanıklı ve sürdürülebilir tarımı çiftçiler için çekici ve yaygın olarak benimsenen bir seçenek haline getirmek amacıyla birlikte çalışmak için Mısır ve Birleşik Krallık tarafından ortaklaşa yürütülen Tarım Girişimi'ne COP27'de bu hafta 13 ülke katıldı.

Önemli gelişmeler arasında, Mısır COP başkanlığı tarafından başlatılan **Sürdürülebilir Dönüşüm için Gıda ve Tarım Girişimi (FAST)**³¹ de yer almaktadır. Ayrıca gıda ile ilgili olarak dünyanın en büyük tarımsal ticaret ve işleme şirketlerinden 14'ü, 1,5°C'ye yönelik yol haritaları³² ve 2025 yılına kadar tarımsal emtia tedarik zincirlerindeki ormansızlaşmayı nasıl ortadan kaldıracaklarına ilişkin ayrıntılı planlar paylaşmıştır.

COP27'de Kentler ve Yerel Yönetimler

COP27 müzakereleri boyunca çok sayıda yerel yönetim, belediye ve kent ağları, gerek ülke pavilyonlarında gerekse uluslararası organizasyonların pavilyonlarında aktif olarak yer almıştır.

Eurocities, Varşova Belediyesi, ICLEI, Avrupa Birliği Bölgeler Komitesi (CoR), Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR) ve C40'nin bir araya gelerek oluşturdukları ortak çağrı metni, "küresel düşün, yerel hareket et" sloganıyla paylaşılmıştır. Paylaşılan bu ortak çağrıda ana hatlarıyla üç temel talep dile getirilmiştir:

- Çok düzeyli iş birliğini güçlendirme,
- Yerel yönetimler için doğrudan fonlar ve teknik yardımların tanımlanması,

³¹ <https://www.fao.org/3/cc2186en/cc2186en.pdf>

³² <https://www.weforum.org/agenda/2022/11/what-does-a-1-5-c-pathway-look-like-for-agricultural-commodity-companies/>

- Şehir ve bölgelerin sera gazı azaltımlarının toplanması ve sistematik olarak izlenmesi için COP bünyesinde bir sistemin geliştirilmesi.

Avrupa Birliği Bölgeler Komitesi tarafından [“COP28’e doğru Glocal Deklarasyonu”](#) yayımlanmıştır. Bu deklarasyonda UNFCCC’den kentsel ve bölgesel odaklı talepler yer almaktadır. “Yerelden küresele” sloganıyla paylaşılan deklarasyonda ana hatlarıyla dokuz başlık ele alınmaktadır:

- İklim değişikliği ile mücadelede ulus-altı (*subnational*) yönetimlerin resmi olarak tanınmasının güçlendirilmesi,
- Bölgesel ve Yerel Belirlenmiş Katkılar (RLDCs) için, NDC ve NAP’ların tamamlayıcı bir misyonun tanımlanması,
- Paris Anlaşması Şeffaflık Çerçevesinin ulusal envanter raporlarına yerel yönetimler iklim eylemleri bölümünün eklenmesi,
- Bölgesel ve yerel düzeyde doğrudan iklim finansmanından yararlanmayı mümkün kılacak esnekliklerin geliştirilmesi,
- UNFCCC’nin, UNCBD ve UNDP ile çalışarak B-COP ile COP’u doğrudan ilişkilendirmesi,
- İklim müzakerelerinde yerel ve bölgesel uzmanlıklardan daha fazla yararlanılması,
- Yıllık Ulus-altı İklim Forumu’nun UNFCCC tarafından kurulması,
- RLDC’lerin etkinliğini güçlendirmek için bir Ortak Raporlama Çerçevesi’nin belirlenmesi ve bu alanda GCoM ile iş birliği geliştirilmesi,
- Avrupa Yeşil Mutabakatı yaklaşımıyla bir Glocal Yeşil Mutabakatı’nın oluşturulması ve ulus-altı iş birliğinin desteklenmesi.

COP27 başkanlığı tarafından Gelecek Nesil için Sürdürülebilir Kentsel Dayanıklılık (Sustainable Urban Resilience for the Next Generation, [SURGe](#)) girişimi UN-Habitat iş birliğinde ve ICLEI kolaylaştırıcılığının yanı sıra 100’den fazla küresel partnerin de desteğiyle kabul edilmiştir. Şehirleri sağlıklı, sürdürülebilir, adil, kapsayıcı, düşük emisyonlu ve dayanıklı hale getirmek için çok düzeyli bir yönetim zemininin oluşturulması değerlendirilmiştir. Bunun için SURGe kapsamında; binalar ve barınma, kentsel su, kentsel hareketlilik, kentsel atık ve tüketim ile kentsel enerjiden oluşan 5 entegre yol belirlenmiştir.

COP27’de Türkiye

COP27 kapsamında, iki hafta boyunca süren iklim müzakerelerinde Türkiye’yi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, İklim Başkanlığı heyeti temsil etmiştir. Müzakerelerin yanı sıra Türkiye pavilyonunda onlarca yan etkinlik gerçekleştirilmiştir. COP27 süresince gerçekleştirilen Türkiye pavilyonlarında 3 tanesi çevrimiçi olmak üzere 77 etkinlik gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlikler arasında belediye başkanları ve uzmanların konuşmacı olarak yer aldığı Marmara Belediyeler Birliği tarafından düzenlenen [“Küresel Amaçlar ve Ulusal Hedefler için Yerel İklim Politikaları”](#) paneli ve Türkiye Belediyeler Birliği tarafından düzenlenen [“İklim Eyleminde Yerel Yönetimlerin Rolü”](#) paneli bulunmaktadır.

Türkiye, yeni Ulusal Belirlenmiş Katkı (NDC) hedeflerini Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum’un, 15 Kasım’daki COP27 Bakanlar Toplantısı’nda yaptığı açıklama ile ilan etmiştir. Türkiye’nin güncellenmiş NDC hedefi, mevcut 2030’da %21 artıştan azaltım hedefinin %41’e yükseltilmesi şeklinde açıklanmıştır. Bakan Kurum bu hedefin “Yaklaşık 500 milyon ton emisyon azaltımı yapmış olmak” anlamına geldiğini ifade etmiştir. Ayrıca 2038 yılının emisyonların tepeye ulaşacağı nokta olarak belirlendiği duyurulmuştur. Bununla birlikte, 2026 yılında gerçekleştirilecek COP31’e Türkiye’nin ev sahipliği yapması ile ilgili resmi başvuru da gerçekleştirilmiştir.

Rapor: COP27'den Notlar

Giriş

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin (BMİDÇS) 27'nci Taraflar Konferansı (COP27), Kyoto Protokolü Taraflarının Toplantısı olarak hizmet veren 17'nci Taraflar Konferansı (CMP17) ve Paris Anlaşması Taraflarının toplantısı olarak hizmet veren 4'üncü Taraflar Konferansı (CMA4) Kasım 2022'de Mısır'ın Şarm El-Şeyh kentinde gerçekleştirilmiştir. COP27 kapsamında gerçekleştirilen müzakereler ve ilan edilen uluslararası politika belgeleri COP28'e kadar ki küresel iklim eylemlerinin gidişatına yön verecektir.

COP27'de müzakereciler 18 Kasım Cuma günü sınır olarak belirlenen tarihi aşarak, gündemin en zorlu konularıyla ilgili [nihai kararlar](#)da mutabık olmuştur. Böylece, en savunmasız ülkelere finansal desteği sağlayacak yapının (Kayıp ve Zarar Fonu) kurulması, 2025 sonrası finansman hedefinin gelecek COP'a kadar belirlenmesi, azaltım çalışma programı kapsamında iklim değişikliği ile mücadelede istekliliği artırmanın ve 1,5°C'ye giden yolda istikrarlı bir duruş için anahtar nitelikteki ülkelerin harekete geçeceğinin sözleri verilmiştir.

COP27 Başkanı ve aynı zamanda Mısır'ın Dışişleri Bakanı olan Sameh Shoukry, taslak metinlerin uygulamayı artıracak geçitler olduklarını ve iklim nötr geleceğe ve iklime dirençli kalkınmaya geçişe olanak verecek nitelikte olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca herkesi, bu taslak kararları sadece sözler olarak değil, liderlerin şimdiki ve gelecek nesillerin doğru yönünü belirleme çağrısı olarak dünyaya verilen toplu bir mesaj olarak görmeye davet etmiştir.

Günlerce süren yoğun müzakerelerin ardından COP27'ye katılan ülkeler, diğer iklim kaynaklı afetlere karşı savunmasız olan ülkelerin kayıp ve zararını karşılayabilecekleri finansman sağlama mekanizmasında anlaşma sağlamıştır. Bu tarihi anlaşma, iklim değişikliği çevrelerince COP27'nin en kayda değer başarısı olarak kabul edilmektedir.

Doğru yoldaki bu adımların dışında, fosil yakıt kullanımının aşamalı olarak durdurulması ve spesifik bir dil belirleme konusunda neredeyse hiç ilerleme kaydedilmediği görülmüştür. Tüm dünyadan iklim aktivistleri, bütün kazanımlarının yanı sıra sırf fosilden çıkış ile ilgili bir ilerleme sağlanamaması nedeniyle bile COP27'nin başarısız bir taraflar konferansı olduğunu değerlendirmektedir.

Gözlemciler, geleceğin enerji kaynakları olarak yenilenebilir enerji kaynaklarının yanı sıra “düşük emisyonlu” enerjiyi de içeren yeni bir dilin önemli bir boşluk oluşturduğu konusunda

uyarılarda bulunmuştur. Bunun gibi tanımlanmamış bir terimin, Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) ve Uluslararası Enerji Ajansı'nın (IEA) açık rehberliğine rağmen yeni bir fosil yakıt gelişimine zemin hazırlamak için kullanılabileceği konusunda endişeler dile getirilmiştir.

BM Genel Sekreteri Antonio Gueterres, gezegenimizin hala acil durumda olduğunu unutmayarak, kömürden kademeli olarak vazgeçilmesi ve yenilenebilir enerji kaynaklarının ölçeklendirilmesi için adil enerji geçiş ortaklıkları çağrısını ve [COP27 açılış konuşmasındaki](#) iklim dayanışma anlaşması çağrısını tekrarlamıştır.

Konferansın ilk günlerinden beri seslerini gür bir şekilde duyurmaya çalışan sivil topluma ve aktivistlere seslenerek, onların hayal kırıklıklarını paylaştığını söylemiştir. Ardından, “Dünyadaki en hayati enerji kaynağı insan gücüdür. İklim eyleminin insan hakları boyutunu anlamak bu yüzden çok önemli” diyerek, önümüzdeki savaşın çetin olacağını ve mucize beklemeden üzerimize düşeni yapmamız gerektiğini ifade etmiştir.

Doğa temelli çözümlerin gücünden ve yerli toplulukların kritik rolünden yararlanarak iddialı bir küresel biyoçeşitlilik çerçevesinin benimseneceği [BM Biyoçeşitlilik Konferansına](#) atıfta bulunulmuştur.

Kapanış toplantısının öne çıkan olayları arasında, diğerlerinin yanı sıra, Devlet Dışı Kuruluşların Net Sıfır Emisyon Taahhütlerine ilişkin Üst Düzey Uzman Grubunun [ilk raporunun](#) lansmanı yer almıştır. Rapor, yeşil aklamayı (greenwashing) ve net sıfır taahhüdünün zayıflığını eleştirmiştir. Aynı zamanda rapor, net sıfır hedefinde birleşmek ve sürdürülebilir geleceğe küresel, adil bir geçişi desteklemek için bir yol haritası niteliğindedir.

BM konferansta, 2023 ile 2027 yılları arasında Tüm Girişimlere [Erken Uyarılar için Yürütme Eylem Planı](#)'nı duyurmuştur.

ABD eski Başkan Yardımcısı ve iklim aktivisti Al Gore, BM Genel Sekreteri'nin desteğiyle, İklim İzleme Koalisyonu tarafından oluşturulan yeni bir [bağımsız sera gazı emisyonları envanterini](#) sunumunu yapmıştır. Envanter sayesinde Çin, ABD ve Hindistan'daki şirketler de dahil olmak üzere dünya çapında 70.000'den fazla tesisin tesis düzeyindeki emisyonlarını göstermek için uydu verilerini ve yapay zekayı birleştirmektedir. Bunun, liderlerin atmosfere salınan karbon ve metan gazı emisyonlarının yerini ve kapsamını belirlemesine olanak tanıyacağı değerlendirilmektedir.

Konferansın bir diğerk önemli olayı ise COP27 Mısır Başkanlığı tarafından sunulan, beş ana sektörün (enerji, karayolu taşımacılığı, çelik, hidrojen ve tarım) karbonsuzlaştırılmasını hızlandırmaya yönelik bir [ana plan](#)ın açıklanmış olmasıdır.

Ayrıca, 2030 yılına kadar tarım ve gıda sistemlerini dönüştürmek amacıyla iklim finansmanı katkılarının miktarını ve kalitesini iyileştirmek için [Sürdürülebilir Dönüşüm için Gıda ve Tarım Girişiminin \(FAST\)](#) başlatıldığı duyurulmuştur. Aynı zamanda bu yıl, sera gazı emisyonlarının üçte birine katkıda bulunan ve çözümün çok önemli bir parçası olması gereken tarım için özel bir tematik güne sahip olan ilk COP olmuştur.

Kapanış oturumunda tarafların ve delegelerin yeni alınan kararlardan dolayı birbirlerini sorumlu tutmaları çağrısında bulunulmuştur.

Açıklanan Girişimler

- 8 Kasım'da [Şarm El-Şeyh Uyum Ajandası](#) ve [Afrika Karbon Piyasası Girişimi \(ACMI\)](#) takdim edilmiştir.
- 9 Kasım finans gününde İlk Harekete Geçenler Koalisyonu (FMC) Çimento ve Beton Taahhüdü açıklanmıştır.
- 10 Kasım'da Sigorta Uyum Hızlandırma Kampanyası tanıtımı yapılmıştır.
- 14 Kasım'da Suya Uyum ve Dirençlilik Girişimi Eylemi (AWARe) tanıtılmıştır.
- 15 Kasım enerji temalı günde Küresel Yenilenebilir Enerji İttifakı takdim edilmiştir.

Şarm El-Şeyh İklim Değişikliği Konferansı'nda Alınan Kararlar

(Düzenlenmemiş Gelişmiş Versiyonları)

COP27

- Şarm El-Şeyh Uygulama Planları³³
- Şarm El-Şeyh Tarım ve Gıda Güvenliği Konusunda İklim Eylemi Uygulamaları Ortak Çalışması³⁴
- Küresel İklim Gözlem Sistemi Uygulamaları³⁵

³³ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_2_cover%20decision.pdf

³⁴ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_3ab_Koronivia.pdf

³⁵ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_RSO.pdf

- Sözleşmenin EK-1 tarafları yıllık envanterlerine ilişkin UNFCCC Raporlama Kılavuzlarının Revizesi³⁶
- Sera gazlarının karbondioksit eşdeğerini hesaplamak için ortak ölçümler³⁷
- Ulusal Uyum Planları³⁸
- İklim Güçlendirme Eylemi ile ilgili konular³⁹
- Uluslararası istişare ve analiz için yöntemlerin ve kılavuzların gözden geçirilmesi⁴⁰
- Uluslararası değerlendirme ve gözden geçirme için yöntemlerin ve prosedürlerin revizyonu⁴¹
- 2022 Uyum Komitesi Raporu ve Uyum Komitesinin ilerlemesi, etkinliği ve performansının gözden geçirilmesi⁴²
- Varşova Uluslararası İklim Değişikliği Etkileriyle İlişkili Kayıp ve Zarar Mekanizması-Santiago ağı⁴³
- İklim Değişikliği Etkileriyle İlişkili Kayıp ve Zarar için Varşova Uluslararası Mekanizması Yürütme Kurulu Raporu⁴⁴
- Uzun Vadeli İklim Finansmanı⁴⁵
- Daimî Finans Komitesi ile ilgili konular⁴⁶
- Finans Daimî Komitesinin işlevlerinin ikinci kez gözden geçirilmesi için görev tanımı⁴⁷
- Yeşil İklim Fonu'nun Taraflar Konferansı'na Raporu ve Yeşil İklim Fonu'na rehberlik⁴⁸
- Küresel Çevre Aracının Taraflar Konferansına Raporu ve Küresel Çevre Aracına rehberlik⁴⁹
- Kayıp ve zararın ele alınmasına odaklanma da dahil olmak üzere, iklim değişikliğinin olumsuz etkileriyle ilişkili kayıp ve zarara müdahale için finansman düzenlemeleri⁵⁰
- Teknoloji Yürütme Komitesi ile İklim Teknolojisi Merkezi ve Ağı'nın ortak yıllık raporu⁵¹

³⁶ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_SBSTA_13c.pdf

³⁷ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_SBSTA%2013d.pdf

³⁸ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_3b_NAPs.pdf

³⁹ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_ACE.pdf

⁴⁰ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_revision_modalities_guidelines_for_ICA.pdf

⁴¹ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_international_assessment_and_review.pdf

⁴² https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_6a_b_AC.pdf

⁴³ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_7_WIM_SantiagoNetwork.pdf

⁴⁴ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_7_WIM_Report.pdf

⁴⁵ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_8a_LTF.pdf

⁴⁶ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_8b_SCF.pdf

⁴⁷ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_8b_2nd_review_SCF.pdf

⁴⁸ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_8c_Guidance_GCF.pdf

⁴⁹ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_8d_Guidance_GEF.pdf

⁵⁰ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_8f.pdf

⁵¹ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_9a_JAR_technology.pdf

- 2022 için Kapasite Geliştirmeye alakalı Paris Komitesi'nin yıllık teknik ilerleme raporu⁵²
- En Az Gelişmiş Ülkeler ile ilgili konular⁵³
- Müdahale önlemlerinin uygulanmasının etkisine ilişkin forum raporu⁵⁴
- Sözleşme kapsamındaki uzun vadeli küresel hedefin ve buna ulaşmaya yönelik genel ilerlemenin ikinci periyodik incelemesi⁵⁵
- Toplumsal cinsiyet eylem planının uygulanmasının ara değerlendirmesi⁵⁶
- Gelecekteki oturumların tarihleri ve yerleri⁵⁷
- SBI 56 tarafından COP'a sunulan idari, mali ve kurumsal konular⁵⁸
- SBI 57 tarafından COP'a sunulan idari, mali ve kurumsal konular⁵⁹

CMP17

- İkinci taahhüt dönemi için Kyoto Protokolü'nün 8. Maddesi uyarınca uzman inceleme sürecinin tamamlanma tarihi⁶⁰
- Kararın temiz geliştirme mekanizmasına ilişkin rehberlik⁶¹
- Kyoto Protokolü'nün 6. Maddesinin uygulanmasına ilişkin rehberlik⁶²
- Uyum Fonu Kurulu 2022 Raporu⁶³
- Uyum Fonunun dördüncü gözden geçirmesi⁶⁴
- Müdahale önlemlerinin uygulanmasının etkisine ilişkin forum raporu⁶⁵
- Uyum Komitesi Raporu⁶⁶
- SBI tarafından CMP'ye sunulan idari, mali ve kurumsal konular⁶⁷
- SBI tarafından CMP'ye sunulan idari, mali ve kurumsal konular⁶⁸

⁵² https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_10%20_PCCB_ATPR.pdf

⁵³ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_11_LDCs.pdf

⁵⁴ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_items_12_9_RM_Report_of_%20the_Forum.pdf

⁵⁵ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_CP%2013_PR2.pdf

⁵⁶ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_14_gender.pdf

⁵⁷ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_Dates_Venues%281%29.pdf

⁵⁸ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_17_AFI_SB56.pdf

⁵⁹ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_17_AFI_SB57.pdf

⁶⁰ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cmp17_auv_4c_expert_review.pdf

⁶¹ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cmp17_auv_CMP5.pdf

⁶² https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cmp17_auv_CMP6.pdf

⁶³ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cmp17_auv_7a.pdf

⁶⁴ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cmp17_auv_7b_AFPreview.pdf

⁶⁵ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_items_12_9_RM_Report_of_%20the_Forum.pdf

⁶⁶ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cmp17_auv_10_CC.pdf

⁶⁷ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cmp17_auv_12_AFI_SB56.pdf

⁶⁸ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cmp17_auv_12_AFI_SB57.pdf

CMA4

- Şarm El-Şeyh Uygulama Planı⁶⁹
- Glasgow İklim Güçlendirme Eylemi çalışma programı kapsamındaki eylem planı⁷⁰
- Karar 1/CMA.3'ün 27. paragrafında atıfta bulunulan azaltım hedefinin ve uygulamasının acilen genişletilmesine yönelik çalışma programı ile ilgili hususlar⁷¹
- Kayıp ve zararın ele alınmasına odaklanma da dahil olmak üzere, iklim değişikliğinin olumsuz etkileriyle ilişkili kayıp ve zarara yanıt vermek için finansman düzenlemeleri⁷²
- Karar 18/CMA.1, ek, bölüm IV ve gerekli ilgili eğitim kursları uyarınca rapor edilen bilgilerin gönüllülük temelinde gözden geçirilmesi⁷³
- 2022 Uyum Komitesi Raporu ve Uyum Komitesinin ilerlemesi, etkinliği ve performansının gözden geçirilmesi⁷⁴
- Glasgow–Şarm El-Şeyh çalışma programı, karar 7/CMA.3'de atıfta bulunulan uyuma ilişkin küresel hedef üzerine⁷⁵
- İklim Değişikliği Etkileriyle İlişkili Kayıp ve Zarar için Varşova Uluslararası Mekanizması kapsamında kayıp ve zararın önlenmesi, en aza indirilmesi ve ele alınması için Santiago ağı⁷⁶
- İklim Değişikliği Etkileriyle İlişkili Kayıp ve Zarar için Varşova Uluslararası Mekanizması Yürütme Kurulu Raporu⁷⁷
- Daimî Finans Komitesi ile ilgili konular⁷⁸
- Finans Daimî Komitesinin işlevlerinin ikinci kez gözden geçirilmesi için görev tanımı⁷⁹
- Yeşil İklim Fonu Rehberi⁸⁰
- Küresel Çevre Aracı Rehberi⁸¹
- Uyum Fonu ile ilgili hususlar⁸²
- İklim finansmanı konusunda yeni toplu nicel hedef⁸³

---

⁶⁹ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_2_cover_decision.pdf

⁷⁰ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_ACE.pdf

⁷¹ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_4_scaling_up_mitigation.pdf

⁷² https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_8f.pdf

⁷³ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_5b_reviews_voluntary_basis.pdf

⁷⁴ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_6a_b_AC.pdf

⁷⁵ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/GGA_AUV.pdf

⁷⁶ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_7_WIM.pdf

⁷⁷ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_7_rev.pdf

⁷⁸ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_8a_SCF.pdf

⁷⁹ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_AUV_8a_SCF_review.pdf

⁸⁰ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_7b_Guidance_GCF.pdf

⁸¹ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_7c_Guidance_GEF.pdf

⁸² https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_8d_AF.pdf

⁸³ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_8e_NCOG.pdf

- Teknoloji Yürütme Komitesi ile İklim Teknolojisi Merkezi ve Ağı'nın ortak yıllık raporu⁸⁴
- 1/CP.21 kararının 69. paragrafında atıfta bulunulan ilk periyodik değerlendirme⁸⁵
- 2022 için Kapasite Geliştirmeye ilişkin Paris Komitesi'nin yıllık teknik ilerleme raporu⁸⁶
- En az gelişmiş ülkelerle ilgili konular⁸⁷
- Müdahale önlemlerinin uygulanmasının etkisine ilişkin forum raporu⁸⁸
- Paris Anlaşması'nın 6. Maddesinin 4. paragrafında oluşturulan mekanizmaya ilişkin rehberlik⁸⁹
- Paris Anlaşması'nın 15. Maddesinin 2. paragrafında atıfta bulunulan uygulamayı kolaylaştırmak ve uyumluluğu teşvik etmek için komite raporu⁹⁰

---

⁸⁴ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_9a_JAR_Technology.pdf

⁸⁵ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_9b_Periodic_assessment_technology.pdf

⁸⁶ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_10%20PCCB_ATPR.pdf

⁸⁷ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop27_auv_11_LDCs.pdf

⁸⁸ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_agenda%20item_12_RM.pdf

⁸⁹ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_14_PA6.4.pdf

⁹⁰ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_16_PAICC.pdf

COP Güncesi, Şarm El-Şeyh, Mısır

6 Kasım 2022

Şarm El-Şeyh İklim Değişikliği Konferansı, birçok konuşmacının bu yıl ortaya çıkan yıkıcı iklim etkilerinin altını çizdiği ortak bir aciliyet duygusuyla başlamıştır. Açılış törenindeki konuşmalar, iklim biliminden gelen acil mesajları hatırlatmış, mevcut jeopolitik zorluklara ve bunların enerji ve gıda sistemleri üzerindeki etkilerine dikkat çekmiş ve uygulamaya odaklanmanın gerekliliğinin altını çizmiştir. İklim müzakerelerinin tüm organları esaslı çalışmalarını başlatmış ve öğleden sonra çeşitli organlar altında resmi olmayan istişareler için toplantılar yapmıştır. Tarafların ve gözlemcilerin açıklamalarını dinlemek için ortak bir açılış toplantısı da düzenlenmiştir.

Açılış Töreni

COP26 Başkanı **Alok Sharma**, mevcut taahhütlerin tam olarak uygulanmasının dünyayı ortalama küresel sıcaklık artışını 1,7°C ile sınırlama yoluna sokacağını öne süren son raporların altını çizmiştir. Sharma, bunun yetersiz olduğunu ifade ederek dünya liderlerine geçen yıl COP26’da neler başardıkları ve nasıl daha ileri gideceklerini net bir şekilde açıklamaları konusunda [çağrıda](#) bulunmuştur.

COP27 Başkanı **Sameh Shoukry**, tüm dünyada son zamanlarda yaşanan aşırı iklim olaylarının, taahhütlere ve hedeflere uygun olarak tüm önlemlerle hareket etmek için bir uyandırma çağrısı olduğunu vurgulamıştır. **Shoukry**, ülkelerin kapasitelerine göre azimlerini artırmayı saklı tutarak müzakereler ve taahhütlerin yanı sıra uygulamaya geçme konusunda çağrıda bulunmuştur. Bunun yanı sıra **Shoukry**, 7 Kasım Pazartesi günü Devlet ve Hükümet Başkanları düzeyinde başlayacak Şarm El-Şeyh Uygulama Zirvesi ile ilgili [başkanlık vizyonu hakkında bilgi](#) vermiştir.

UNFCCC Genel Sekreteri **Simon Stiell** konuşmasında, “Paris bize anlaşmayı, Katowice ve Glasgow ise bize planı verirken Şarm El-Şeyh bizi uygulamaya yöneltmiştir” diyerek kimsenin “sadece bir yolcu” olamayacağını [altını çizmiştir](#). Bu bağlamda **Stiell** üç kritik eylem hattına;

- Uygulamaya geçişin bir dönüşüm olması gerektiğine,
- Azaltım, uyum, finansman ve kayıp ve zarar konuları için iş akışlarında ilerlemeyi güçlendirmenin önemine,
- Süreç boyunca şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinde uygulamanın geliştirilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) Başkanı **Hoesung Lee**, dünyanın küresel ısınmayı 1,5°C ile sınırlama yolunda başarılı olamadığına dikkat çekmiştir. Ayrıca **Lee**, mevcut seçeneklerin ve zamanın, geleceğin liderlerinin ve politika yapımcılarının elinin altında olamayacağına vurgu yaparak [toplu eylem çağrısında](#) bulunmuştur.

Açılış Konuşmaları

G-77 adına **Pakistan**, kayıp ve zararı ele almanın hayırseverlik olmadığını; iklim adaleti olduğunu söylemiştir. Pakistan sözcüsü, *i*) Kayıp ve zarar yardımı için kurumsal bir yapı ve operasyonel yöntemler üzerinde anlaşma, *ii*) Güveni yeniden inşa etmek için 100 milyar \$ taahhüdünü yerine getirmek, *iii*) İklim finansmanına ilişkin yeni toplu sayısal hedef için miktar ve zaman çizelgelerinde ilerleme sağlanması ve Küresel Uyum Hedefi (GGA) önceliklerini vurgulamıştır.

Avrupa Birliği (AB); küresel ısınmanın 1,5°C ile sınırlandırılması ve küresel finansal akışların Paris Anlaşması ile uyumlu hale getirilmesi konusunda özel tartışmalar için fikir birliği olmamasından duyduğu hayal kırıklığını dile getirmiştir. Ayrıca AB, gelişmiş ülkeleri ortak finans hedefini gerçekleştirmeleri için adım atmaya çağırılmış ve kayıp ve zarar konusunda çok önemli olan eylemleri vurgulamıştır.

Çevresel Bütünlük Grubu (EIG) adına **İsviçre**; tatmin edici bir etki azaltım çalışma programının oluşturulması, azalmayan kömürün aşamalı olarak azaltılması ve verimsiz fosil yakıt sübvansiyonlarının aşamalı olarak kaldırılması için Glasgow'daki ödevin yerine getirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca, piyasalara ilişkin teknik kurallarda ilerleme ve insan hakları ve çevresel bütünlüğün sağlanması konularında çağrıda bulunulmuştur.

Şemsiye Grup adına **Avustralya**; grubun Rusya Federasyonu ve Beyaz Rusya ile koordinasyon içinde olmadığını deklare etmiştir. Diğerlerinin yanı sıra; 1,5°C'yi canlı tutmak için daha büyük bir azimle sağlam bir çalışma programının gerekliliğini, 100 milyar \$ hedefine yakın zamanda ulaşmanın önemini, finans akışlarını küresel sıcaklık hedefleriyle uyumlu hale getirmenin gerekliliğini ve Santiago Ağı'nın kayıp ve zarar konusunda operasyonel hale getirilmesi konularını vurgulamıştır. Ayrıca Şemsiye Grup, kayıp ve zarar için fon düzenlemeleriyle ilgili yeni gündem maddesini memnuniyetle karşıladığını ifade etmiştir.

Afrika Grubu adına **Zambiya**; Afrika'nın özel ihtiyaçlarını ve koşullarının altını çizmiştir. İklim değişikliğine uyumun kıta için bir hayatta kalma meselesi olduğunu söyleyerek uyum eylemini ve Küresel Uyum Hedefi (GGA) boyutunu büyütme çağrısında bulunmuştur. Yeni, ek, öngörülebilir, hibeye dayalı ve imtiyazlı finansman ve 100 milyar \$ hedefini gerçekleştirme arayışını dile getirmiştir.

Küçük Ada Devletleri İttifakı (AOSIS) adına **Antigua** ve **Barbuda**; finansal sistemin fosil yakıt endüstrisi etrafında kurulduğunu ve gezegeni yok etmenin onu kurtarmaktan daha ucuz olduğunu gözlemlediklerini ifade etmiştir. Kayıp ve zarar ile ilgili bir gündem maddesinin eklenmesinin "bir iyilik olmadığı" vurgulanırken, tarafların 1,5°C'yi mümkün bir hedef olarak tutmak için ortak hareket etmek istediğinin altını çizmiştir.

En Az Gelişmiş Ülkeler (LDC'ler) adına **Senegal**; dünyanın daha sıcak bir gezegene uyum sağlarken aynı zamanda küresel ısınmayı da kontrol altına alabilmesi için daha fazla finansman gerektiğini kaydetmiştir. Ayrıca, sadece uyuma değil, aynı zamanda kayıp ve zarara da

odaklanma gereği vurgulanmış ve iklim krizinden mustarip olanların müzakerecileri bekleyemeyeceğinin altı çizilmiştir.

Latin Amerika için Bolivarcı İttifak (ALBA) adına **Venezuela**; doğayla uyum içinde yaşanması, biyoçeşitliliğin korunması ve kirliliği bitirmek için gelişmiş ülkelere taahhütlerini ve sorumluluklarını yerine getirmeleri konusunda çağrıda bulunmuştur.

Latin Amerika ve Karayipler Bağımsız Birliği (AILAC) adına **Kolombiya**; bilimin tüm eylemleri desteklemesi gerektiği, iklim finansmanının niceliği ve kalitesindeki eksikliklerin ele alınması gerektiği ve (özel ve ek finansmana erişim de dahil olmak üzere) kayıp ve zarara ilişkin somut sonuçlara değinilmesi gerektiği konusunda çağrıda bulunmuştur.

Arap Grubu adına **Suudi Arabistan**; ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve ilgili yetenekler ilkesini ve Paris Anlaşmasının tüm maddelerini kapsayan adil ve dengeli bir yaklaşımı vurgulamıştır. Ayrıca Paris Anlaşmasının 6. maddesinin tüm alt maddelerinde ilerleme çağrısında bulunmuştur.

Hemfikir (Like-minded) Gelişmekte Olan Ülkeler (LMDC'ler) adına **Bolivya**; derinleşen iklim adaletsizliğine dikkat çekmiş ve gelişmiş ülkelerin “sistemik olarak yükü geliştirmekte olan ülkelerin üzerine kaydırmaya çalıştıklarından” yakınmıştır. Diğerlerinin yanı sıra, iklim finansmanının bir tanımı, uyum finansmanının iki katına çıkarılması, Küresel Uyum Hedefi (GGA) hakkında tatmin edici bir karar, Santiago Ağı'nın operasyonel hale getirilmesi ve kayıp ve zarar için finansman düzenlemeleri için çağrıda bulunmuştur.

Arjantin, Brezilya ve Uruguay (ABU) adına **Brezilya**; COP27'nin her şeyden önce bir uygulama konferansı olması çağrısında bulunurken finans, uyum, kayıp ve zarar konularında önemli ilerlemelere duyulan ihtiyacı vurgulamıştır.

Yağmur Ormanları Ulusları Koalisyonu adına **Papua Yeni Gine**; yağmur ormanları ülkelerinin ormansızlaşma ve orman bozulmasından (REDD+) kaynaklanan emisyonları azaltarak şimdiden 9 milyar tondan fazla azaltım gerçekleştirdiğini vurgulamıştır.

Brezilya, Güney Afrika, Hindistan ve Çin (BASIC) adına **Güney Afrika**; COP27'nin ülkelere, ulusal olarak belirlenmiş katkılarını (NDC'ler) uygulamaya geçirmesinde yardımcı olma yollarına odaklanması gerektiğini söylemiştir. Gelişmiş ülkeleri taahhütlerini yerine getirmeye, tüm ülkeleri iklim değişikliğine uyum sağlamak için çok taraflı bir reaksiyon oluşturmaya ve kayıp ve zararla başa çıkmak için birbirlerine yardım etmeye çağırmıştır.

Yerel Yönetimler ve Belediye Otoriteleri (LGMA); COP27'nin çok seviyeli bir eylem döneminin başlangıcına işaret etmesi için çağrıda bulunmuştur.

Araştırma ve Bağımsız Sivil Toplum Kuruluşları (RINGO); tarafları, NDC revizyonları ve uyum ve dayanıklılık desteği de dahil olmak üzere, bilimin işaret ettiği aciliyetle hareket etmeye çağırmıştır.

Ticaret Birliği STK'ları (TUNGO); adil geçiş politikaları ve önlemlerin uygulanmasının güven inşa ettiğini söyleyerek G20 ülkelerini harekete geçmeye çağırmıştır.

Kadınlar ve Cinsiyet Topluluğu; toplumsal cinsiyete duyarlı politikaların geliştirilmesi, hızlı yapısal dönüşümler ve iklim adaleti çağrısında bulunmuştur.

İş ve Endüstri STK'ları (BINGO); iş yatırımları için net bir yol haritası belirlenmesini; 100 milyar \$ taahhüdünün yerine getirilmesini ve Paris Anlaşmasının 6'ncı maddesinin tam olarak işlevsel hale getirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Çocuklar ve Gençler Topluluğu; Küresel Gençlik Bildirisi'ne dikkat çekerek, Taraflar Konferanslarına (COP) erişimin hala bir zorluk olduğundan yakınmıştır.

Çevre STK'ları (ENGO) adına İklim Eylem Ağı (CAN); küresel iklim krizinin ve neden olduğu kayıp ve zararın dünya genelinde milyonlarca insanın haklarını etkilediğini belirterek iklim aktivistleri ile insan hakları savunucularının içinde bulunduğu zor duruma dikkat çekmiştir. Ayrıca **Çevre STK'ları** adına **İklim Adaleti Talebi;** kamu fonlarına, adil geçişlere ve UNFCCC süreci için bir çıkar çatışması politikasına dayalı bir Kayıp ve Zarar Fonunun tesis edilmesi çağrısında bulundu.

Çiftçiler Topluluğu; çiftçilerin ihtiyaç ve beklentilerini dikkate alan kapsayıcı ve iddialı NDC'lerin önemini vurgulamış ve Koronivia ortak çalışmasının tarım üzerindeki önemini dikkat çekmiştir.

İklim Değişikliği Uluslararası Yerli Halklar Forumu (IIPFCC); yerli halkların tam ortaklık ve tüm UNFCCC organlarına katılım hakkı da dahil olmak üzere, uluslararası kabul görmüş haklarının yerine getirilmesi çağrısında bulunmuştur.

BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Taraflar Konferansı (COP)

Organizasyonel Konular:

Taraflar; oylamaya ilişkin taslak kural 42 hariç olmak üzere, taslak usul kurallarını (FCCC/CP/1996/2) uygulamaya karar vermiştir. Ancak **Bangladeş**, taslak oturum kurallarının ilk aşamada belirlenmesi gerektiğini dile getirmiştir. Bu sorunun çözüleceğini umduğunu dile getirmiş ve uzlaşmanın herkesin anlaşmasından ziyade geniş anlaşma anlamına gelmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Ayrıca bunun gündeme karşı bir itiraz olmadığını da ayrıca vurgulamıştır.

COP27 Başkanlığı usul ile ilgili bu konuda [istişarelerde bulunacağını](#) dile getirmiştir. Gündem kabul edilmiştir.

Gündemin Kabulü:

Shoukry, gündemle ilgili istişarelerin 48 saatten fazla sürdüğünü kaydetmiş ve Cumhurbaşkanlığı'nın taraflarca önerilen yeni gündem maddelerine ilişkin önerilerini özetlemiştir. G-77/Çin'in kayıp ve zarara yanıt veren finansman düzenlemeleriyle ilgili önerisi üzerine Shoukry, COP ve CMA gündemlerinde yenilenmiş bir başlık ve dipnot önermiştir ve taraflar da bunu kabul etmiştir.

Shoukry şunları kaydetmiştir: Bu maddenin sonuçları sorumluluk veya tazminat içermemektedir; bu öge Glasgow Diyaloğunu içermektedir ve bu, en geç 2024'e kadar kesin bir kararın alınması amacıyla bir süreç başlatacaktır.

Başkanlık **Afrika Grubu**'nun Afrika'nın özel ihtiyaçları ve koşullarına ilişkin CMA gündemi önerisi üzerine istişarelerde bulunacaktır ve sonuç CMA'nın "Diğer Konular" başlığı altında rapor edilecektir. Başkanlık ayrıca, **Gürcistan**'ın Sözleşme kapsamında oluşturulmuş organlarda adil coğrafi temsile ilişkin önerisi hakkında istişarelerde bulunacaktır ve sonuç "Diğer Konular" hakkındaki COP maddesi altında rapor edilecektir.

Başkanlık liderliğindeki istişareler, aşağıdaki önerilen maddelerin dahil edilmesi konusunda toplanacaktır:

- CMA gündemine eklenmesi için **AB** ve **EIG** tarafından önerilen Paris Anlaşması Madde 2.1(c);
- CMA gündemine eklenmesi için **ABD** tarafından önerilen Mali Mekanizmanın yedinci gözden geçirmesi;
- **EIG** tarafından CMA gündemine eklenmek üzere önerilen küresel ısınmanın 1,5°C ile sınırlandırılması; ve
- COP ve CMA gündemlerine eklenmek üzere **G-77/Çin** tarafından önerilen, uyum finansmanına ilişkin *Karar 1/CP.26, paragraf 11* ve *1/CMA.3 paragraf 18* kararlarının uygulanması.

Başkanlık, **Rusya Federasyonu, Papua Yeni Gine ve Meksika**'dan, Sözleşme'nin 15. Maddesi uyarınca yapılacak değişiklik önerilerinin değerlendirilmesine ilişkin tekliflerini ve Sözleşme'nin 4.2(a–b) Maddesinin yeterliliğinin ikinci kez gözden geçirilmesi tekliflerini askıya almayı teklif etmiştir ve taraflar bunu kabul etmiştir.

COP, konferans gündemini kabul etmiştir (*FCCC/CP/2022/1/Ek.2*).

Shoukry; kayıp ve zarar için finansman düzenlemelerine ilişkin bir maddenin dahil edilmesinin, iklim kaynaklı felaketlerin kurbanlarıyla dayanışma ve empatiyi yansıttığını gözlemlediğini ifade etmiş ve bunu tartışmak için sürekli alan talep eden aktivistlere ve sivil toplum kuruluşlarına teşekkür etmiştir.

Başkan Dışındaki Görevlilerin Seçimi:

Bu maddenin COP kapanış genel kurulunda ele alınacağı belirtilmiştir.

Kuruluşların Gözlemci Olarak Kabulü:

COP, *FCCC/CP/2022/7*'de listelenen kuruluşları gözlemci olarak kabul etmiştir.

İş Örgütlenmesi:

COP, COP28'in Ek-I taraflarından gelen, raporlama ve incelemeye ilişkin maddenin değerlendirilmesini ertelemeyi kabul etmiştir.

COP; halihazırda Yardımcı Organ (SB) gündemlerinde yer alan maddelere ek olarak, SB'lere atıfta bulunulmasına ve Uyum Komitesinin ilerlemesi, etkinliği ve performansının gözden geçirilmesine ve toplumsal cinsiyete duyarlı iklim politikalarının uygulanmasına ilişkin toplumsal cinsiyet bileşimi ve sentezi raporuna ilişkin yıllık raporun değerlendirilmesini Uygulama için Yardımcı Organ'a (SBI) havale etmeye karar vermiştir.

İrtibat grupları şu konularda toplanacaktır:

- Uzun vadeli iklim finansmanı;
- Daimî Finans Komitesi (SCF) ile ilgili konular;
- Yeşil İklim Fonu (GCF) raporu ve yönlendirmesi;
- Küresel Çevre Fonu (GEF) raporu ve rehberlik;
- Finansal Mekanizmanın yedinci gözden geçirmesi.

Resmi olmayan istişarelerin, iklim değişikliğinin olumsuz etkileriyle bağlantılı kayıp ve zarara karşılık veren finansman düzenlemeleri ile ilgili konularda olacağı değerlendirilmiştir.

Başkanlığın ayrıca, Varşova Uluslararası İklim Değişikliği Etkileriyle İlişkili Kayıp ve Zarar Mekanizmasının (WIM) yönetimi ve UNFCCC sürecindeki karar alma süreçleri hakkında istişarelerde bulunacağı ifade edilmiştir.

Başkanlığın, COP, CMP ve CMA için kapsayıcı kararlar hakkında Delegasyon Başkanları ile resmi olmayan istişareler gerçekleştireceği belirtilmiştir. ([Gündemin kabulüne ilişkin açıklamalar](#))

Ukrayna, Rusya Federasyonu tarafından başlatılan savaşın etkilerinden [yakınmıştır](#).

Gelecek Oturumların Tarihleri ve Yerleri:

Başkan **Shoukry**, delegelere COP28'in Birleşik Arap Emirlikleri'nde gerçekleşeceğini hatırlatmış ve sırasıyla Doğu Avrupa Devletleri ile Latin Amerika ve Karayip gruplarını COP29 ve COP 30 için ev sahibi ülke seçmeye [davet etmiştir](#).

Kyoto Protokolü Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMP)

Organizasyonel Konular ve Gündemin Kabulü:

CMP gündemi (*FCCC/KP/CMP/2022/1*) kabul edilmiştir.

İş Örgütlenmesi:

CMP, Ek I taraflarının ulusal bildirimlerinin raporlanması ve gözden geçirilmesine ilişkin gündem maddesinin değerlendirilmesini ve Kyoto Protokolü kapsamında Ek B Taraflarının ikinci taahhüt dönemi için yıllık derleme ve muhasebe raporunu (2019, 2020, 2021 ve 2022 için) CMP18'e ertelemiştir.

İkinci taahhüt dönemi için Kyoto Protokolü'nün 8. Maddesi uyarınca (uzman inceleme sürecinin tamamlandığı tarihte) CMP kapanış genel kurulunda, Bilimsel ve Teknolojik

Danışma Yardımcı Organı (SBSTA56) tarafından kendisine iletilen bir karar taslağını değerlendireceği ifade edilmiştir.

İrtibat gruplarının, Temiz Kalkınma Mekanizması (CDM) ve Uyum Fonu Kurulu raporu ile ilgili konularda toplanacağı ifade edilmiştir. Resmi olmayan istişarelerin Uyum Komitesi'nin raporu üzerine gerçekleşeceği belirtilmiştir. Başkanlık öncülüğünde istişarelerin, Kyoto Protokolü Taahhütlerinin Artırılması Konusunda Üst Düzey Bakanlar Yuvarlak Masa Toplantısı raporu hakkında yürütüleceği dile getirilmiştir.

Ortak Uygulamaya İlişkin Hususlar:

CMP, Ortak Uygulama Denetleme Komitesi'nin (JISC) (FCCC/KP/CMP/2022/6) yıllık raporunu dikkate almıştır. CMP Başkanı, JISC'nin tavsiyelerini dikkate almak için istişarelerde bulunacağını ifade etmiştir.

Uyum Fonu Kurulu Raporu:

CMP (FCCC/KP/CMP/2022/4–FCCC/PA/CMA/2022/3) raporlarını not almıştır.

Kongo Demokratik Cumhuriyeti; Uyum Fonu ile Kayıp ve Zarar Fonu arasında açık bir ayırım yapılması çağrısında bulunmuş ve ikincisinin acil eyleme yönelirken, ilkinin ise kısa, orta ve uzun vadeli ihtiyaçları ele alması gerektiğini kaydetmiştir.

Uyum Komitesi Raporu:

CMP (FCCC/KP/CMP/2022/2) raporunu not almıştır.

Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA)

Organizasyonel Konular ve Gündemin Kabulü:

CMA (FCCC/PA/CMA/2022/1/Ek.4) gündemi kabul etmiştir.

İş Örgütlenmesi:

Yardımcı Organların (SB'ler) gündeminde halihazırda yer alan gündem maddelerine ek olarak, CMA, SB'lere atıfta bulunmaya karar vermiştir:

- Paris Anlaşması'nın 13'üncü maddesi uyarınca raporlama ve inceleme: raporlama ve kapasite geliştirme için gelişmekte olan ülkelere mali ve teknik destek sağlanması ve
- Uyumla ilgili konular: Uyum Komitesinin ilerlemesinin, etkinliğinin ve performansının gözden geçirilmesi.

İrtibat grupları aşağıdaki konularda toplanacağı ifade edilmiştir:

- İklim finansmanı konusunda yeni toplu nicel (miktarla ilgili) hedef,
- Madde 6.4 mekanizması için kurallar, usuller ve prosedürler ve
- Paris Anlaşması'nın 15.2. Maddesinde atıfta bulunulan Uygulamayı Kolaylaştırma ve Uyumunu Teşvik Etme Komitesi Raporu.

Bu bağlamda aşağıdaki maddelerin ele alınacağı değerlendirilmiştir:

- COP ile ortak bir irtibat grubunda Daimî Finans Komitesi (SCF) ile ilgili konular;
- COP ile ortak bir irtibat grubu içinde Yeşil İklim Fonu (GCF) ve Küresel Çevre Fonuna (GEF) rehberlik;
- CMP ile ortak bir irtibat grubunda Uyum Fonu ile ilgili konular ve
- COP ile ortak bir irtibat grubunda, kayıp ve zararın ele alınmasına odaklanma da dahil olmak üzere, bu konuya yanıt veren finansman düzenlemelerine ilişkin konular.

Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (SBSTA)

Toplantıyı SBSTA Başkanı **Tosi Mpanu Mpanu** (Demokratik Kongo Cumhuriyeti) açmıştır.

SBSTA, Ek I taraflarının (*FCCC/SBSTA/2020/INF.3*, *FCCC/SBSTA/2021/INF.4* ve *FCCC/SBSTA/2022/INF.3*) sera gazı envanterlerinin teknik incelemesinin değerlendirilmesini SBSTA 58'e (Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organın 58. Oturumu) ertelemeyi kabul etmiştir.

SBSTA daha sonra gündemi (*SBSTA/2022/7/Rev.1*) kabul etmiştir.

Ortak Yardımcı Organ (SB) resmi olmayan istişarelerin aşağıdaki konularda yürütüleceği ifade edilmiştir:

- Uyum Komitesi Raporu; *Uyum Komitesi çalışmalarının genel bir sunumunu yapmıştır (FCCC/SB/2022/5 ve Ek.1 ve Ek.2)*
- Uyum Komitesinin ilerlemesinin, etkinliğinin ve performansının gözden geçirilmesi;
- Küresel Uyum Hedefi (GGA) üzerine Glasgow-Şarm El-Şeyh çalışma programı;
- Varşova Uluslararası Mekanizması İcra Komitesi raporu (WIM ExCom);
- WIM kapsamındaki Santiago Ağı ile ilgili konular; *WIM ExCom raporunun genel bir sunumunu yapmıştır (FCCC/SB/2022/2)*.
- Tarım alanında Koronivia ortak çalışması;
- Karar 1/CMA.3'ün (Glasgow İklim Paketi) 27. paragrafında atıfta bulunulan azaltım hedefini ve uygulamayı acilen artırmaya yönelik çalışma programıyla ilgili konular; ve
- Teknolojilerin geliştirilmesi ve transferi: Teknoloji Yürütme Komitesi'nin (TEC) ve İklim Teknoloji Merkezi ve Ağı'nın (CTCN) ortak yıllık raporu: *TEC Başkanı TEC'in çalışmaları hakkında sunum yapmıştır ve CTCN Danışma Kurulu Başkanı çalışmaları hakkında rapor vermiştir (FCCC/SB/2022/4)*.

Ortak SBSTA/SBI irtibat gruplarının aşağıdaki konularda toplanacağı ifade edilmiştir:

- Paris Anlaşması kapsamındaki Küresel Stok Sayımı ile ilgili hususlar: SBSTA Başkanı, SBSTA/SBI ortak irtibat grubunun çalışmalarını desteklemek için teknik bir diyalogun toplanacağını kaydetmiştir.
- Bilim ve gözden geçirme ile ilgili konular: Sözleşme kapsamındaki uzun vadeli küresel hedefin ve ona ulaşmaya yönelik genel ilerlemenin ikinci periyodik incelemesi ele alınmıştır.

- Müdahale önlemlerinin uygulanmasının etkisine ilişkin forumla ilgili konular: Katowice Komitesi (KCI) eş başkanı, KCI'nın çalışmaları hakkında sunum yapmıştır (FCCC/ SB/2022/6).

Resmi olmayan istişarelerin aşağıdaki konularda yürütüleceği ifade edilmiştir:

- Bilim ve inceleme ile ilgili konular: araştırma ve sistematik gözlem,
- Sözleşme ve beş alt maddesi kapsamındaki Metodolojik Sorunlar: Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO) ve Uluslararası Denizcilik Örgütü'nün (IMO) sekretaryaları; Karar 4/CP.1, paragraf 2'ye göre (FCCC/CP/1995/7/Ek.1) SBSTA'ya katkıda bulunmak için uluslararası havacılık ve deniz taşımacılığında yakıt kullanımından kaynaklanan emisyonları ele almak için devam eden çalışmalar hakkında gönüllü sunumlar yapmıştır.
- Paris Anlaşması'nın 13. Maddesi kapsamındaki raporlama ve incelemeye ilişkin hususlar: 18/CMA.1 kararının ekinin IV. Bölümü uyarınca rapor edilen bilgilerin gönüllü olarak gözden geçirilmesine yönelik seçenekler ve bunları kolaylaştırmak için gereken ilgili eğitim kursları gönüllü incelemeleri,
- Madde 6.2'deki işbirlikçi yaklaşımlara ilişkin rehberlik ve
- Madde 6.4 mekanizması için kurallar, usuller ve prosedürler.

SBSTA Başkanının, Glasgow Piyasa Dışı Yaklaşımlar Komitesi'nin ikinci toplantısını bir irtibat grubu formatında toplayacağı ifade edilmiştir.

Hükümetlerarası Kuruluşların Açıklamaları:

IPCC; Altıncı Değerlendirme Raporu paketinin Küresel Durum Değerlendirmesi ve COP28'e girdi sağlayacak şekilde 2023'ün başlarında tamamlanacağını vurgulamıştır.

Yer Gözlem Uyduları Komitesi ve Meteorolojik Uydular Koordinasyon Grubu; karbondioksit ve metan emisyonlarının izlenmesi de dahil olmak üzere, uzay ajanslarının Paris Anlaşması'nın uygulanmasını desteklediğinin altını çizmiştir.

Küresel İklim Gözlem Sistemi; politika geliştirme için iklim gözlemlerinin önemini vurgulamış ve bölgesel düzeyde veri boşluklarının ele alınmasını istemiştir.

UNESCO'nun Hükümetler Arası Oşinografi Komisyonu; okyanusların iklim sisteminin sistematik olarak izlenmesinin merkezinde yer aldığını belirtmiştir.

Dünya İklim Araştırma Programı; yağışı tahmin edebilen bir deneye işaret etmiştir.

Dünya Meteoroloji Organizasyonu; 2022 yılının, 1850'den bu yana kaydedilen en sıcak yıl olabileceğinin altını çizmiştir.

IMO; küresel denizcilikten kaynaklanan net sıfır karbon emisyonuna yönelik, yeni kabul edilen toplu uzun vadeli arzulanan hedefine (LTAG) işaret etmiştir.

ICAO; uluslararası havacılık için benzer bir LTAG'ın altını çizmiştir.

Teknik İncelemelere İlişkin Yıllık Raporlar:

SBSTA, (*Kyoto Protokolü Madde 1, paragraf 7'de tanımlandığı şekilde*) Ek I taraflarınca rapor edilen sera gazı envanterlerinin ve diğer bilgilere ilişkin teknik inceleme raporlarını not almıştır (*FCCC/SBSTA/2022/INF.2 ve INF.4*).

Uygulama için Yardımcı Organı (SBI)

SBI Başkanı **Marianne Karlsen** (Norveç); COP ve CMA'nın Uyum Komitesi'nin ilerleme, etkililik ve performans incelemesinin değerlendirilmesini SB'lere havale ettiğini belirtmiştir. Taraflar, bu maddenin Uyum Komitesi raporundaki madde (*gündem maddesi 11*) ile birlikte ele alınması konusunda anlaşmışlardır.

CMA'nın, Paris Anlaşması'nın 13'üncü maddesi uyarınca, raporlama ve kapasite geliştirme için gelişmekte olan ülke taraflara mali ve teknik destek sağlanmasına ilişkin (*CMA 5(a) gündem maddesi*) SBI'ye atıfta bulunduğunu kaydeden **Karlsen**, bunu yeni bir SBI gündem maddesi olarak kabul etmeyi ve müteakip maddeleri buna göre yeniden numaralandırmayı önermiş ve taraflar da bu öneriyi kabul etmiştir.

SBI, Uyum Fonu Kurulu üyeliğinin ve Ek I taraflarından raporlama ve incelemelerin değerlendirilmesinin SBI 58'e ertelenmesi kabul edilmiştir.

Taraflar, alt madde 4(a)'yı (*Ek I taraflarının ulusal bildirimlerinde yer alan bilgiler*) askıda tutarak gündemi (*FCCC/SBI/2022/12*) sözlü olarak değiştirilmiş şekliyle kabul etmişlerdir.

SBI kapsamında yürütülecek resmi olmayan istişarelerin aşağıdaki konular çerçevesinde ele alınacağı belirtilmiştir:

- Ek I dışı taraflardan raporlama; *Danışma Uzmanları Grubu Başkanı (CGE) bir rapor sunmuştur (FCCC/SBI/2022/16)*.
- Karar 3/CMA.3'ün ekinin 75(b) paragrafında atıfta bulunulan Temiz Kalkınma Mekanizması (CDM) kaydına ilişkin hususlar;
- LDC'lerle ilgili konular; *LDC Uzman Grubu (LEG) çalışmaları hakkında rapor (FCCC/SBI/2022/18) vermiştir*.
- Ulusal uyum planları;
- Sözleşmenin Teknoloji Mekanizması ile Mali Mekanizması arasındaki bağlantılar;
- *I/CP.21* kararının 69. paragrafında atıfta bulunulan ilk periyodik değerlendirme;
- Teknoloji transferine ilişkin Poznan Stratejik Programı;
- Uyum Fonunun dördüncü gözden geçirmesi;
- Kapasite geliştirmeye ilişkin konular; *Paris Kapasite Geliştirme Komitesi (PCCB), çalışmaları hakkında rapor (FCCC/SBI/2022/14) vermiştir*.
- Cinsiyet ve iklim değişikliği;
- İklimi Güçlendirme Eylemiyle ilgili konular ve
- Paris Anlaşması'nın 13. Maddesi uyarınca raporlama ve kapasite geliştirme için gelişmekte olan ülke taraflara mali ve teknik destek sağlanması: GEF, Paris

Anlaşması'nın 13'üncü maddesi için sağlanan desteği bildirmiş ve Temmuz 2022'den Haziran 2026'ya kadar 5,3 milyar \$ tutarında bir "rekor ikmal" kaydettiği ifade edilmiştir.

İdari, mali ve kurumsal konularda bir irtibat grubunun toplanmasına karar verilmiştir. UNFCCC Genel Sekreter Yardımcısı **Ovais Sarmad** ilgili raporları (FCCC/SBI/2022/INF.10,Ek.1, INF.11, ve / INF16) sunmuştur.

Kyoto Protokolü kapsamında uluslararası işlem günlüğü yöneticisinin sunduğu raporu (FCCC/KP/CMP/2022/5), SBSTA tarafından not alınmıştır.

Resmi Olmayan İstişareler

Azaltma Hedeflerinin Acil Olarak Ölçeklendirilmesi ve Uygulanmasına Yönelik Çalışma Programına İlişkin Hususlar:

Resmi olmayan istişarelerde eş kolaylaştırıcı **Carlos Fuller** (Belize), tarafları, çabalarını SB 57'nin sonuna kadar CMA'nın değerlendirmesi için bir taslak karar hazırlamaya odaklanmaya davet etmiştir. Ayrıca çalışma programının başlangıç tarihi ve süresiyle ilgili girdileri teşvik etmiştir.

Taraflar, çalışma programının 2023'te mümkün olan en kısa sürede başlatılması konusunda fikir birliğine varmış ancak süresi konusunda anlaşamamışlardır.

Fuller, Glasgow İklim Paketi'nde, "bu kritik on yıla" yapılan atıflara işaret ederek, birkaç gelişmekte olan ve gelişmiş ülke grubu ile ülkeler çalışma programının 2030'a kadar sürdürülmesi çağrısında bulunurken, iki gelişmekte olan ülke grubu Küresel Stok Sayımının 2023'te sona ermesini desteklemiştir. Üstelik çoğaltmak yerine tamamlama ihtiyacını öne sürmüştür. İlk grup, çalışma programının 2024 veya 2025'te ara dönem gözden geçirilmesini de desteklemiştir.

Paris Anlaşması'nın 6.2. Maddesinde ve CMA.3 Karar 2'de Atıfta Bulunulan İşbirlikçi Yaklaşımlara İlişkin Kılavuz:

Resmi olmayan istişarelerde yardımcı kolaylaştırıcılar **Kuki Soejachmoen** (Endonezya) ve **Peer Stiansen** (Norveç) bazı hususların altını çizmiştir. Bunlar; *i*) raporlama tabloları ve rehberlik, *ii*) altyapı, *iii*) inceleme, *iv*) Gelişmekte Olan Küçük Ada Devletlerinin özel koşulları ve LDC'lerle ilgili düzenlemeler ve *v*) Uluslararası Olarak Aktarılan Azaltma Sonuçlarının (ITMO'lar) emisyon önlemeyi içerip içermemesi.

Bazı Taraf grupları, Madde 6.2'yi işler hale getirmek, altyapıyı ve raporlamayı belirlemek, gözden geçirme, kapasite geliştirme programı ve ITMO'ların yetkilendirmelerindeki değişiklikler için gerekli olan öncelikli konulara odaklanmayı önermiştir. Bazı taraflar, bu öncelikli meseleleri bireysel olarak değil, bütünsel olarak ele almaya çağırmıştır.

7 Kasım 2022

Şarm El-Şeyh İklim Değişikliği Konferansının ikinci gününde devlet ve hükümet başkanları ve beraberindekiler konferans salonunda yerini almıştır. Liderler, katılımlarıyla iklim eyleminde sürekli bir ivmenin olması gerektiği sinyalinin vermeyi amaçlamışlardır. Buna paralel olarak, hükümetler arası müzakereler hız kazanmıştır. Paris Anlaşması (Madde 6.2) kapsamındaki iş birlikçi yaklaşımlarla ilgili olanlar gibi, bazı gündem maddelerine ilişkin tartışmalar, salon kapasitesini aşacak bir kalabalığı çekmiştir.

Şarm El-Şeyh İklim Uygulama Zirvesi Açılış Töreni, Dünya Liderler Zirvesi

Mısır Cumhurbaşkanı **Abdel Fattah El-Sisi**, İklim Uygulama Zirvesi'nin "uygulama için birliktelik" temasını vurgulamıştır. Tarafların, başta Afrika olmak üzere gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarına öncelik vererek, emisyonları nasıl azaltmayı planladıklarını netleştiren pratik yol haritaları sunmaları gerektiğini söylemiştir. **El-Sisi** ayrıca, Rusya Federasyonu ile Ukrayna arasındaki gereksiz savaşın durdurulması çağrısında [bulunmuştur](#).

BM Genel Sekreteri **António Guterres**, Ukrayna'daki savaşın iklim eyleminden geri adım atmak için bir neden olmadığı konusunda tarafları uyarmıştır. Tüm G20 ülkelerini yenilenebilir enerjiye geçişi hızlandırmaya; ABD ve Çin'in liderliğinde, özellikle gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ekonomiler arasında bir iklim dayanışma anlaşmasına varılmasına; fosil yakıt şirketlerinin beklenmedik kârlarının vergilendirilmesi ve beş yıl içinde evrensel erken uyarı sistemi kapsamı oluşturulmasına yönelik çağrılarda bulunmuştur. **Guterres** sözlerini "İşbirliği yapmanız elzemdir, iklim konusunda anlaşmaya varamamak toplu bir intihardır" diyerek [sonlandırmıştır](#).

Birleşik Arap Emirlikleri Devlet Başkanı **Mohamed bin Zayed Al Nahyan**; iklim eylemi, yenilikçiliği ve ekonomik çeşitliliği teşvik etme konusunda işbirlikçi çabalar çağrısında bulunmuştur. Dünyanın ihtiyacı olduğu sürece ülkesinin petrol ve gaz tedarikçisi olmaya devam edeceğini, sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınma için yatırımları ve ortaklıkları teşvik ettiğini [belirtmiştir](#).

Senegal Başkanı ve **Afrika Birliği** Başkanı **Macky Sall**, ülkelerin NDC'lerinde belirtildiği gibi, mevcut uyum finansmanı seviyelerinin Afrika'nın ihtiyaçlarını karşılamadığından yakınmıştır. Gelişmiş ülkeleri, 100 milyar \$ hedefi de dahil olmak üzere taahhütlerini yerine getirmeye çağırması ve "daha fazla kirletenlerin daha fazla ödemek zorunda olduğunu" [vurgulamıştır](#).

London School of Economics Direktörü **Minouche Shafik**; yeşil bir sanayi devrimi, imtiyazlı finans ve temiz enerji için üç kat kredi verilmesi çağrısında bulunmuştur. Karbon piyasalarının, karbon yutağı açısından zengin ülkeler için bir gelir kaynağı olması gerektiğini [söylemiştir](#).

Uganda'dan genç iklim aktivisti olan **Leah Namugerwa**; dünya liderleri için adaletin "canları değil de kârı seçmek" anlamına gelip gelmediğini sorgulamış ve "iktidardayken pek bir şey yapmadıkları" şeklinde hatırlanacakları konusunda [uyarmıştır](#).

ABD eski Başkan Yardımcısı **Al Gore**; fosil yakıt sömürgeciliğine son verilmesi, Dünya Bankası'nın reforme edilmesi ve yıllık ihtiyaç duyulan 4,5 trilyon \$ tutarındaki iklim finansmanını karşılamak için özel sermayeye erişimin açılması çağrısında [bulunmuştur](#).

Bremen Üniversitesi'nden **Veronika Eyring**; bilimin "doğru yolda olmadığımızı" açıkça gösterdiğini vurgulamıştır. Bununla birlikte ekosistem hizmetlerini iyileştirmeye ve toplumları korumaya yardımcı olan doğaya temelli çözümleri teşvik etmeye [çağırıştır](#).

Barbados Başbakanı **Mia Mottley**; 1,5°C'ye uyum sağlamaya yönelik mevcut ilerleme eksikliğini sorgulamış, temiz teknoloji transferinin olmamasından yakınmış ve "bugün dünya emperyalist bir imparatorluk olduğu zamandan çok farklı görünmüyor" demiştir. İmtiyazlı finansmanın önemini vurgulayan Mottley, Bretton Woods Sisteminde⁹¹ reform yapılması çağrısında [bulunmuştur](#).

UNFCCC İcra Sekreteri **Simon Stiell**; liderlerden üst düzey açıklamalarında ifade edilen vizyonlar ile delegasyonlarının müzakerelerdeki pozisyonları arasında tutarlılık sağlamalarını istemiştir. Ayrıca yerel iklim planlarını güçlendirmek ve uygulamayı hızlandırmak için kabine bakanlarını bir araya getirmelerini ve tüm çalışmalarında iklim krizinin aciliyetini yansıtılmalarını istemiştir.

Çok Taraflı Kalkınma Bankaları (MDB) adına konuşan **Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası** Başkanı **Odile Renaud-Basso**; çok taraflı kalkınma bankalarının ülkelerin ve şehirlerin net-sıfır dönüşümüne girmesi ve iklim ve biyoçeşitlilik bağlantılarından yararlanma amacıyla doğa temelli çözümler için desteği artıracağını altını çizmiştir.

Kongo Cumhuriyeti Devlet Başkanı **Denis Sassou Nguesso**; gezegeni yeniden ağaçlandırmanın mevcut en uygun çözümlerden biri olduğunu söylemiş ve ülkesinin dünyadaki en düşük ormansızlaşma seviyelerinden birine sahip olduğunu kaydetmiştir. On yıllık bir yeniden ağaçlandırma programının kurulması çağrısında bulunmuştur.

Ürdün Kralı Abdullah II İbn Al Hussein; mültecilerin ve onlara ev sahipliği yapanların iklim değişikliğine karşı en savunmasız gruplar arasında yer aldığına dikkat çekmiştir. İklim değişikliğinin yükünü taşıyan ev sahibi ülkelere destek vermek üzere kurulan İklim Mültecisi **Nexus Girişimi**'ni anlatan Al Hussein, bu girişimi desteklemeleri için diğer ülkeleri davet etmiştir.

Afrika'nın gayrisafi yurtiçi hasılasının %9'unu iklim değişikliğiyle mücadeleye harcadığına dikkat çeken **Gabon** Devlet Başkanı **Ali Bongo Ondimba**; uyum ve adil geçişler için finansman çağrısında bulunarak, 2009'daki COP15'ten beri ülkesinin atmosferden 1,5 milyar tona yakın karbondioksit emdiğini söylemiştir.

---

⁹¹ 1944 yılının temmuz ayında Bretton Woods kasabasında (ABD, New Hampshire eyaleti), toplanan Birleşmiş Milletler Para ve Finans Konferansı sonucunda kabul edilen ekonomik ve mali sistemdir. Sistem, katılan ülkelerin ortak bir parasal düzen üzerinde anlaşmalarına dayalıdır. Sistemin özünde dünya para sisteminin altına endeksli tek para birimi olan dolara bağlı olarak yönlendirilmesi kabul edilmiştir.

Sejšeller Devlet Başkanı **Wavel John Charles Ramkalawan**; ülkesinin mangrovlarının ve deniz yosunu yataklarının sadece yerel emisyonları değil, aynı zamanda dünyanın geri kalanını da “temizlediğini” vurgulamıştır. Çok boyutlu güvenlik açığı endeksine işaret ederek, imtiyazlı finansman sağlanmasını istemiştir.

Romanya Cumhurbaşkanı **Klaus-Werner Iohannis**; düşük karbonlu bir ekonomi için gerekli becerilerin geliştirilmesi için eğitim ve araştırmanın öneminin altını çizmiş ve artan kuraklıkların ortasında dayanıklı gıda üretimi ve enerji üretimi sağlamanın anahtarı olarak uyum sağlamanın önemini vurgulamıştır.

Moritanya Devlet Başkanı **Mohamed Cheikh El Ghazouani**; ülkesinin yeşil hidrojen de dahil olmak üzere yenilenebilir enerji üretimini artırmadaki başarısını vurgulamış ve bu çabaları desteklemek için ortaklıklar kurulması çağrısında bulunmuştur.

Fransa Cumhurbaşkanı **Emmanuel Macron**; gelişmekte olan ekonomilerle enerji ortaklıklarının yanı sıra yüksek miktarda karbon depolayan ekosistemlerin korunmasını desteklemek için biyoçeşitlilik açısından zengin ülkelerle ortaklıklar için bir çerçeve oluşturmak gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca savunmasız ülkelerin hayal kırıklığını anladığını ifade ederek, Çok Taraflı Kalkınma Bankalarının, savunmasız ülkelerin ihtiyaçlarına yanıt vermesinin sağlanması gerektiğinin altını çizmiştir.

Tanzanya Devlet Başkanı **Samia Suluhu Hassan**; COVID-19 salgınından çıkarılan dersleri paylaşmış, bilimin ekonomik ve çevresel refah arasında bir ilişki gösterdiğini belirtmiştir. Ülkesinin iklim değişikliğiyle mücadele etmek için gerekli önlemleri hayata geçirmek için fon sağlama konusundaki zorluklarının altını çizmiştir.

Irak Cumhurbaşkanı **Abdul Latif Rashid**; şiddet ve savaşın ülkesinde kalkınmayı engellediğinden yakınmıştır. Irak'ın en büyük sorununun su krizi olduğunu söylemiş ve Mezopotamya'nın eskiden çok sayıda sele maruz kaldığına ancak artık su kıtlığı yaşadığına dikkat çekmiştir.

Slovakya Devlet Başkanı **Zuzana Čaputová**; neden ve nasıl hakkında çok uzun süre konuşulduğunu ve artık harekete geçme zamanı olduğunu vurgulamıştır. Kısa vadeli çözümleri eleştirerek, yeşil bir geçişin ne kolay ne de ucuz olduğunu hatırlatarak, “kolektif kırılganlığımızı kolektif dayanıklılığa dönüştürmemiz gerektiğinin altını çizmiştir.

Orta Afrika Cumhuriyeti Devlet Başkanı **Faustin-Archange Touadéra**; zengin ülkelerin ve çevreyi en çok kirletenlerin "insanlığı tehlikeye atmaktan en çok sorumlu olanlar" olduğunun altını çizerek, bu ülkeleri daha fakir ülkelerin iklim eylemlerini finansal olarak desteklemeye çağırmıştır.

Mozambik Devlet Başkanı **Filipe Jacinto Nyusi**; adil bir enerji geçişinin kademeli olması ve ekonomik kalkınma üzerindeki olumsuz etkileri azaltması gerektiğini, Mozambik'in orta vadede doğalgaz dahil kendi doğal kaynaklarını kullanmaya devam edeceğini belirtmiştir.

Kiribati Başkanı **Taneti Maamau**; "Nasıl uyum sağlayacağımızı belirlemeye devam eden çok taraflı kuruluşların insafına kaldığımız için büyük çözümler hâlâ uzak" diyerek rahatsızlığını dile getirmiştir. Yine de umudun devam ettiğini kabul etmiş ve uyum planlamasını daha etkili hale getirmek için veri, kapasite geliştirme, teknoloji transferi ve ülkeye özgü bilimsel projeksiyonlar çağrısında bulunmuştur.

Afrika Grubu adına **Kenya** Devlet Başkanı **William Ruto**; temiz enerji potansiyelinden yararlanmak için yatırımları Afrika'ya yönlendirme çağrısında bulunmuştur. 2023'te sürdürülebilir ekonomik dönüşüm ve yeşil büyümeye odaklanan bir kıtasal iklim eylemi zirvesi için ortak planlardan söz etmiştir. Karbon kredilerini "Kenya'nın bir sonraki önemli ihracatı" olarak nitelendirerek, araçlara değil topluluklara yardımcı olan karbon piyasalarının geliştirilmesini istemiştir.

Küresel emisyonların %80'ini oluşturan G20'nin çabalarını artırmadan 1,5°C'ye ulaşamayacağını gözlemlediğini dile getiren **İsviçre** Cumhurbaşkanı **Ignazio Cassis**; COP27'nin azaltım konusunda büyük bir çalışma programı başlatması gerektiğini ve her ülkeden emisyonları yok etmek için fosil yakıtları terk etmelerine ilişkin net bir zaman çerçevesi sunması gerektiğini söylemiştir.

Tonga Kralı **VI. Tupou**, deniz suyunu içme suyuna dönüştürmek için tuzdan arındırma teknolojilerine duyulan ihtiyacı vurgulamış ve uygun fiyatlı iklim dostu ulaşım ihtiyacının altını çizmiştir. Ayrıca ülkesinin son volkanik patlamadan nasıl etkilendiği hakkında bilgi vermiş ve oluşan mağduriyetlerden yakınmıştır.

Letonya Devlet Başkanı **Egils Levits**; daha fazla enerji güvenliği sağlamak için yenilenebilir enerji geçişini hızlandırma çağrısında bulunmuştur. Letonya'nın 2050 yılına kadar iklim nötr olma hedefini ve iki Letonya şehrinin 2030 yılına kadar iklim açısından nötr ilk 100 Avrupa şehri arasında yer alma hedeflerini açıklamıştır.

Kolombiya Devlet Başkanı **Gustavo Petro**; Uluslararası Para Fonunun (IMF) gelişmekte olan ülkelerde yatırım ve uyum için bir borç takas programı başlatmasını önermiştir. Ayrıca "gezegenin sütunları" olarak tanımladığı Amazon Ormanları gibi doğal varlıkları korumayı içeren bir dizi temel kural belirlemek gerektiğini ifade etmiştir. Ülkesinin Amazon'u kurtarmak için 20 yıl boyunca yılda 200 milyon \$ ayıracağını söylemiştir.

Zambiya Devlet Başkanı **Hakainde Hichilema**; COP27'de Uyuma İlişkin Küresel Hedefte ilerleme çağrısında bulunarak iklim uyumunun en önemli öncelik olmaya devam ettiğini söylemiştir. Ülkenin sınırlı kaynaklarına işaret ederek, kolektif eylemi bireysel çıkarların üzerinde tutma çağrısında bulunmuştur.

Cibuti Devlet Başkanı **Ismail Omar Guelleh**; iklim değişikliği etkilerinin halk sağlığı ve su altyapısı için bir risk oluşturduğunun altını çizmiştir. Afrika'nın özel ihtiyaçlarının ve koşullarının tanınması çağrısında bulunmuş ve gelişmiş ülkeleri yıllık 100 milyar \$ taahhütlerini yerine getirmeye çağırmıştır.

COP

Finansla İlgili Hususlar:

Yeşil İklim Fonu Rehberi ve Küresel Çevre Fonu Rehberi müzakerelerinde, eş başkanlığını **Toru Sugio (Japonya)** ve **Richard Muyungi'nin (Tanzanya)** yaptığı ortak iletişim grubu, Yeşil İklim Fonu (GCF) ve Küresel Çevre Fonu'na (GEF) rehberlik konusunda taslak COP karar metinlerinin geliştirilmesine ilişkin görüşleri dinlemiştir.

GCF rehberliğinde taraflar; diğerlerinin yanı sıra GCF'nin ikinci ikmalinin bildirilmesinin; tüm potansiyel katkıda bulunanları katılmaya teşvik etmenin; GCF Yönetim Kurulu'nun "mikro yönetiminden" kaçınmasının; engellere ve zorluklara odaklanmanın ve gelişmekte olan küçük ada devletlerinin temsilinin iyileştirilmesinin altını çizmiştir.

GEF rehberliğinde taraflar, diğerlerinin yanı sıra GEF yenileme ve programlama stratejilerinden bahsetmiştir.

Finans Daimî Komitesi (SCF) tarafından hazırlanan taslak kılavuzun taslak metin için temel olarak kullanılıp kullanılmayacağı konusunda; **Afrika Grubu** adına **Güney Afrika** ve **Küçük Ada Devletleri İttifakı (AOSIS)** adına **Antigua** ve **Barbuda'nın** görüşleri birbirinden farklılaşmıştır. Taraflar, 9 Kasım öğlene kadar sunumları yapmayı kabul etmişlerdir.

Finansal Mekanizmanın Gözden Geçirilmesi:

Eş başkanlar **Kelly Sharp (Kanada)** ve **Ricardo Marshall (Barbados)**; tarafların Mali Mekanizmanın yedinci gözden geçirmesini başlatmak için COP26'da anlaşmaya varamadıklarını hatırlatarak iletişim grubu toplantısını açmıştır. Grubun bu oturumdaki görevinin, gözden geçirme için yönergeleri kabul etmek ve başlatmak olduğunu açıklamışlardır.

ABD, Mali Mekanizmanın gözden geçirilmesi ve bu konuda devam eden başkanlık istişareleri hakkında bir CMA gündem maddesi talebini not etmiştir. İstişarelerin sonucuna kadar, ABD'nin CMA'nın Mekanizma incelemesinde bir rolü olduğu temelinde görüşmeler yapacağını söylemiştir.

Latin Amerika ve Karayipler Bağımsız Birliği (AILAC) adına **Japonya**, **AB**, **Kanada**, **Birleşik Krallık** ve **Kosta Rika** dahil olmak üzere birçok ülke ve ülke grubu, Mekanizmanın gözden geçirilmesinde CMA'nın bir rolü olması gerektiği konusunda anlaşmıştır.

Afrika Grubu adına **Güney Afrika**, **Hemfikir Gelişmekte Olan Ülkeler Grubu (LMDCs)** adına **Suudi Arabistan** ve **En Az Gelişmiş Ülkeler (LDCs)** adına **Uganda** ile **Brezilya** bu yaklaşıma karşı çıkmış ve Başkanlık istişarelerinin sonucunu beklemeyi ve bu arada COP kapsamında Mali Mekanizmanın gözden geçirilmesine odaklanmayı tercih etmiştir. Birkaç Taraf da tartışmaların temeli olarak COP26'daki taslak metnin kullanılmasını desteklerken; **Afrika Grubu**, maddenin COP27 gündemine Taslak İç Tüzüğü'nün 16'ncı maddesi olarak eklendiğinden, taslak COP26 metninin COP27'ye iletilemeyeceğini ifade etmiştir.

Eş başkanlar, tarafları, gözden geçirme kılavuzlarında yer alması gereken beklentiler ve unsurlar hakkındaki sunumlarını yapmaya davet etmiştir.

COP/CMA

Finansla İlgili Hususlar:

Finans Daimî Komitesiyle ilgili konular kapsamında resmi olmayan istişarelerde kolaylaştırıcılar **Dominique Molloy (Birleşik Krallık)** ve **Janine Felson (Belize)**; SCF raporu, Beşinci Bienal Değerlendirmesi ve İklim Finansman Akışlarına Genel Bakış, iklim finansmanın tanımları, Paris Anlaşması Madde 2.1(c)'ye (*finans akışlarının tutarlılığına ilişkin*) ve 100 milyar \$ hedefinde ilerlemeye ilişkin bilgiler dahil olmak üzere incelenmekte olan belgeleri tanıtmıştır. Kolaylaştırıcılar, COP27 ve CMA4'ün SCF'nin fonksiyonlarını gözden geçirmesinin beklendiğini hatırlatarak tarafların görüşlerini almıştır.

Birçok taraf bu oturumda çeşitli belgeler üzerinde düşünmek için yeterli süre talep etmiştir.

İki yıllık değerlendirmesinde, diğer hususların yanı sıra, düşük hibe payları, sağlayıcılar tarafından raporlama metodolojilerinde tutarlılık ihtiyacı ve finansmanın %1'inden daha azının UNFCCC tarafından yönetilen fonlar aracılığıyla yönlendirildiği vurgulanmıştır.

İklim finansmanı tanımlarında, SCF tarafından daha fazla çalışmanın gerekip gerekmediği ve siyasi düzeyde bir tartışmaya ihtiyaç olup olmadığı konusunda görüşler farklılaşmıştır. Gelişmiş ülkeler, Paris Anlaşması'nın aşağıdan yukarıya yayılan ruhu yansıtması gerektiğini söylerken birçok gelişmekte olan ülke ortak bir tanımda uzlaşma çağrısında bulunmuştur.

Bazı gelişmekte olan ülke grupları, Madde 2.1(c)'de kendi görüşlerinin yeterince yansıtılmadığını söylerken, diğer gruplar ve taraflar bu konunun gündem maddesi olarak yer almamasından yakınmıştır. Birçok ülke siyasi düzeyde bir tartışma çağrısında bulunmuştur.

Gelişmekte olan ülkeler, 100 milyar \$ hedefi konusunda, hedefin karşılanmadığını vurgulamış ve 2027'ye kadar yıllık ilerleme raporlarının yayınlanması çağrısında bulunmuştur.

SBI

Uyum Fonuna İlişkin Hususlar:

Uyum Fonunun dördüncü gözden geçirmesi kapsamında resmi olmayan istişarelerde yardımcı kolaylaştırıcılar **Diann Black-Layne (Antigua ve Barbuda)** ve **Eva Schreuder (Hollanda)**; tarafları, Uyum Fonunun dördüncü incelemesini sonuçlandıran bir CMP kararı taslağı için unsurlarla ilgili beklentileri paylaşmaya davet etmiştir.

Bir dizi gelişmekte olan ülke ve grup, taahhütlerin büyük bir kısmının gerçekleşmemiş olmasından ve gelişmekte olan ülkelerin uyum finansmanı ihtiyaçlarının karşılanmamasından yakınmıştır. Bu ülkeler, Glasgow İklim Paktı'nın gelişmekte olan ülkelere uyum için iklim finansmanı sağlanmasını ve 2019'dan 2025'e kadar en az ikiye katlama taahhüdüne atıfta

bulunulması çağrısında bulunmuştur (*Karar 1/CMA.3, paragraf 18*). Birçoğu, Uyum Fonunun bu kaynakları kanalize etmek için uygun araç olduğunu vurgulamıştır.

Sertifikalı emisyon azaltımlarının (CER) Fon için önemli bir gelir kaynağı olmadığını ve gönüllü katkıların öngörülemezliğe yol açtığını kaydeden gelişmekte olan ülkeler ve gruplar, çok yıllık bir yenileme çağrısında bulunmuştur. Ülkeler ayrıca, diğerlerinin yanı sıra, doğrudan erişimin, sonuçlara dayalı finansmanın ve Fonun çevresel ve sosyal politikasının daha da iyileştirilmesi gerektiğinin altını çizmiştir.

Taraflar; yardımcı kolaylaştırıcıları, alınan girdilere ve 8 Kasım'a kadar yapılan diğer sunumlara dayalı olarak bir sonraki istişareler için taslak metin hazırlama konusunda görevlendirmiştir.

SBSTA

Paris Anlaşması için Kurallar, Yöntemler ve Prosedürler:

Madde 6.4 Mekanizma: Kolaylaştırıcılığı **Katherine Hancock (Avustralya)** ve **Sonam Tashi (Butan)** tarafından yürütülen resmi olmayan istişarelerde taraflar tartışmalar için temel olarak SBSTA Başkanı'nın resmi olmayan belgesini (*SBSTA57/A6.4/InfDoc*) kullanmayı kabul etmiştir.

Taraflar, ilk veya ilk güncellenen NDC'lere yönelik olarak sertifikalı emisyon azaltımlarının (CER) kullanımının uygulanmasına yönelik süreçleri değerlendirmişlerdir. Bazı taraflar, NDC'lere ulaşmak için CER'lerin kullanılmasının, uluslararası olarak belirtilen azaltım sonuçlarına dahil edilmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Bunun açıklığa kavuşturulması için etiketleme çağrısında bulunulmuştur. *Madde 6.4* mekanizması kayıt defterinin, CMA aksini kararlaştırana kadar Temiz Geliştirme Mekanizması (CDM) kayıt defterinden CER aktarımlarını almaya devam edebileceğini belirten metinde, bazı taraflar bu hükmü silmeyi veya aktarımları kabul etmek için bir bitiş tarihi eklemeyi tercih etmiştir.

Taraflar ayrıca; ev sahibi tarafların *Madde 6.4* faaliyetler ve *Madde 6.2* emisyon azaltımları maddelerine ilişkin raporlarını tartışmıştır. Bazıları *Madde 6.4* raporlamasının *Madde 6.2* raporlamasından ayrı ve ona ek olması gerektiğini vurgulamıştır.

Diğerleri, gelişmekte olan ülkeler üzerinde ek bir raporlama yüküne işaret ederek bu teklife karşı çıkmıştır. Buna karşı çıkan taraflar, *Madde 6.4* kapsamında sunulan raporların, Uluslararası Olarak Aktarılan Azaltma Sonuçları (ITMO) olarak emisyon azaltımlarına izin verildiği takdirde, *Madde 6.2* raporlama gerekliliklerini karşılamak için kullanılabileceğini öne sürmüştür.

Yardımcı Organlar (SB'ler)

Kayıp ve Zarar İçin Varşova Uluslararası Mekanizması Kapsamındaki Santiago Ağı İle İlgili Konular:

Resmi olmayan istişareler **Cornelia Jäger (Avusturya)** ve **Lucas di Pietro (Arjantin)** tarafından ortaklaşa yürütülmüştür.

Katılımcılar, diğerlerinin yanı sıra, Santiago Ağı'nın görev tanımları, sekreterliğini seçme kriterleri, Danışma Kurulunun rolü ve yapısı ile kayıp ve zarar iletişim noktalarının rolü konusunda görüşlerini paylaşmıştır. Gelişmekte olan bir ülke grubu, son dakika tavizlerine başvurmak zorunda kalmamak için hızla metinsel çalışmaya geçilmesi çağrısında bulunmuştur.

Uyum Komitesi Raporu:

Eş kolaylaştırıcılar **Pilar Bueno (Arjantin)** ve **Morgane Chiochia (Birleşik Krallık)**; değerlendirilmek üzere iki alt ögenin ana hatlarını çizmiştir:

- Uyum Komitesi raporu (*FCCC/SB/2022/5, Ek.1 ve Ek.2*)
- Komitenin ilerlemesinin, etkinliğinin ve performansının gözden geçirilmesi.

Uyum Komitesi'nin raporunda taraflar; Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) ile angajmanın güçlendirilmesi; uyum ihtiyaçlarının değerlendirilmesi için metodolojilerin ve araçların güncellenmesi ve uyarılma bilgi portalının yenilenmesi ihtiyacını vurgulamıştır. Ayrıca raporun, tarafların NDC'ler için ortak zaman çerçeveleri üzerindeki anlaşmasını yansıtabilecek şekilde yenilenmesi gerektiğini de belirtmiştir.

Uyum Komitesi'nin incelemesinde taraflar; Komite'nin çalışmalarının görünürlüğünü artırma, paydaşlar ve IPCC ile angajmanı geliştirme ve Ulusal Uyum Planlarına (NAP) odaklanmayı artırma gereğini belirtmiştir. Bazıları, her bir alt kalem için ayrı kararlar ve ayrı COP ve CMA kararları için çağrıda bulunmuştur. Ancak CMA'nın incelemeyi üstlenme yetkisi olmadığı ifade edilmiştir.

Azaltma Hedeflerinin Acil Olarak Ölçeklendirilmesi ve Uygulanmasına Yönelik Çalışma Programına İlişkin Hususlar:

Carlos Fuller (Belize) ve **Kay Harrison'ın (Yeni Zelanda)** ortak yürüttüğü resmi olmayan istişarelerde, tartışmalar çalışma programının kapsamı ve içeriğine odaklanmıştır. Bazı taraflar, çalışma programının, öğrenilen derslerin ve ülkelerin NDC'lerinin uygulanmasına ilişkin bilgilerin paylaşıldığı bir alan olması gerektiğini dile getirmiştir.

Diğerleri de azaltım hedefini yükseltmenin yollarını düşünmeyi destekleyerek, grubun görev süresinin "azaltım hedefini ve uygulamasını artırmayı" kapsadığını belirtmiştir. Bir grup, çalışma programının, tarafların daha yüksek azaltım hedefleri taahhüt ettiği bir "zirveye çıkma yarışını" kolaylaştırması gerektiğini söylemiştir.

Yöntemler konusunda taraflar; SB'lerle birlikte 2023'te tematik çalıştaylar düzenlenmesini; bölgesel çalıştayların yapılmasını veya 2030 öncesi hedef üzerine yıllık bakanlar düzeyinde bir

yuvarlak masa toplantısını önermiştir. Zaman çizelgelerinde, bir taraf SB58'de başlayan ve CMA6'da biten ve 2030'a kadar iki yıllık döngülerle devam eden iki yıllık bir çalışma programı önermiştir.

8 Kasım 2022

Yüksek Seviye Segmenti

Küçük Ada Devletleri İttifakı (AOSIS) adına **Antigua** ve **Barbuda** Başbakanı **Gaston Browne**, fosil yakıt şirketlerinin kayıp ve zararı finanse etmek için küresel bir karbon vergisi ödemesi gerektiğini ve COP27'nin 2024 yılına kadar faaliyete geçecek bir Kayıp ve Zarar Fonu oluşturması gerektiğini söylemiştir.

Senegal Devlet Başkanı **Macky Sall**, Afrika'nın hayati çıkarlarının göz ardı edilemeyeceğini söyleyerek finans konusunda iddialı bir karar verilmesi çağrısında bulunmuştur. Bununla birlikte, Afrika'nın iklim değişikliğine dayanıklı düşük karbonlu kalkınma elde etmede kilit bir rolü olduğunu ifade etmiştir.

Estonya Devlet Başkanı **Alar Karis**, iklim için en büyük kazanımların Kuzey Kutbu ve Küresel Güney'deki girişimler gibi ulusal sınırların ötesindeki çabaları destekleyerek elde edilebileceğini belirterek tarafları küresel düşünmeye çağırmıştır.

Polonya Cumhurbaşkanı **Andrzej Duda**, üretimi dış kaynaklardan kaynak temini sağlayarak yapmanın, ilgili emisyonların sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağını, Rus savaşının, bazı gelişmekte olan ülkelerin bir yılda aydıklarından daha fazla gereksiz emisyon ürettiğini ve Rus fosil yakıtlarından bağımsız olma ihtiyacının altını çizmiştir.

Sri Lanka Devlet Başkanı **Ranil Wickremesinghe**, başarılı iklim eyleminin önündeki en büyük engelin kapasite eksikliği olduğunu vurgulamıştır.

Güney Afrika Devlet Başkanı **Matamela Cyril Ramaphosa**, gelişmiş ülkelerin taahhütlerini yerine getirmemelerinin, sürece olan güveni sarstığının altını çizmiştir.

Komorlar Başkanı **Azali Assoumani**, Komorlar'ın muazzam yenilenebilir enerji potansiyelini vurgulamış ve gelişmiş ülkeleri 100 milyar \$ yıllık taahhüdünü yerine getirme konusunda önemli ilerlemeler kaydetmeye çağırmıştır.

Bulgaristan Cumhurbaşkanı Rumen **Georgiev Radev**, iklim değişikliğinin küresel bir tehdit olduğunu ve ancak küresel yanıtlarla ele alınabileceğini vurgulamıştır.

Libya Devlet Başkanı **Mohamed Menfi**, iklim değişikliğinin tarıma dayalı gelişmekte olan ülkelerdeki olumsuz sonuçlarından bahsetmiştir.

Malavi Devlet Başkanı **Lazarus McCarthy Chakwera**, çeşitli küresel krizlerdeki ilerleme eksikliğini görerek COP27'ye katılma konusundaki ilk tereddüdünü paylaşmış, ancak ülkelerin insanlık için savaşıma istekliliğine olan inancının galip geldiğini söylemiştir.

Avusturya Cumhurbaşkanı **Alexander van der Bellen**, ülkesinin uluslararası iklim finansmanı bütçesini önemli ölçüde artırarak sorumluluk üstleneceğini belirtmiştir. 2023-2026 yılları arasında Avusturya İklim Eylemi Bakanlığı'nın uluslararası iklim finansmanına 220 milyon € ek tahsis edeceğini belirtmiştir.

Bolivarcı **Venezuela** Cumhuriyeti Başkanı **Nicolás Maduro Moros**, dünya kapitalistlerinin 200 yıldan fazla bir süredir gezegeni kirlettiğini ve gezegenin kaynaklarını birkaç kişi için ayırım gözetmeksizin sömürdüğünü söylemiştir. **Hugo Chavez'in** sözlerini hatırlatarak, “iklimi değil sistemi değiştirmeyi” vurgulamıştır.

COP

Uzun vadeli iklim finansmanı gündem maddesiyle ilgili beklentiler ve karar metnine ilişkin unsurlara ait görüşleri almaya davet eden **Carlos Fuller (Belize)** ve **Gertraud Wollansky (Avusturya)** iletişim grubuna eş başkanlık yapmıştır.

G-77/Çin adına **Ekvador**, grubun görevinin 100 milyar \$ hedefinden çıkarılan dersleri belirlemek olduğunu ve **Bienal Şeffaflık Raporlarının** (BTR'ler) hedefe ulaşılmasını değerlendirmek için ana bilgi kaynağı olması gerektiğini belirtmiştir. Hedefe ulaşmaya yönelik ilerlemeye ilişkin **Daimî Finans Komitesi** (SCF) raporunun altını çizmiştir.

İsviçre, COP26'da bu gündem maddesinin sonlandırılmamasının ana sebebinin, 100 milyar \$ hedefine ulaşma yolundaki ilerlemeyi izlemeye devam etmek olduğu konusundaki anlayışını yinelemiştir. Tarafları SCF raporunun tüm önemli bulgularını dikkate almaya çağırmıştır.

Hemfikir Gelişmekte Olan Ülkeler Grubu (LMDC'ler) adına **Suudi Arabistan**, iklim finansmanının tanımlanması konusunda daha fazla çalışma yapılması çağrısında bulunmuştur.

AOSIS adına **Maldivler**, gelişmiş ülkelerin finans taahhütlerini gerçekleştirmeye yönelik yukarı yönlü bir yörünge taahhüdünde bulunduğu bir karar, bir uygulama planı ve iklim finansmanı tanımına ilişkin bir netlik için çağrıda bulunmuş ve imtiyazsız kredilerin iklim finansmanı olmadığına dikkat çekmiştir.

Latin Amerika ve Karayipler Bağımsız İttifakı (AILAC) adına **Kosta Rika**, COP'un adaptasyon ve kayıp ve zararlar için kamu finansmanını artırması ve ek hibe tabanlı kamu finansmanı sağlaması gerektiğini belirtmiştir.

Birleşik Krallık, 100 milyar \$ hedefine ulaşamamasından duyduğu hayal kırıklığını dile getirmiştir. Hükümetinin uyum fonunu 2025 yılına kadar 1,5 milyar GBP'ye, üç katına, çıkarma taahhüdünü ve uluslararası iklim finansmanı için 11,6 milyar GBP harcama hedefini yinelemiştir.

Gambiya, En Az Gelişmiş Ülkeler (LDC'ler) adına, 100 milyar \$ hedefine ulaşmak için bir yol haritası ve azaltım ve uyumun eşit şekilde değerlendirilmesi çağrısında bulunmuştur. İklim finansmanının tek bir operasyonel tanımına duyulan ihtiyacın altını çizmiştir.

COP/CMA

İklim değişikliğinin olumsuz etkileriyle bağlantılı kayıp ve zarara yanıt veren finansman düzenlemelerine ilişkin, yardımcı kolaylaştırıcılar **Julio Cordano (Şili)** ve **Ursula Fuentes (Almanya)**, tarafları bu gündem maddesiyle ilgili olarak COP27'den arzu ettikleri nihai sonucu belirlemeye davet etmiştir.

Birkaç tarafça desteklenen bir Hükümet Başkanı, yenilenebilir enerjiye ve iklim direncine geçişi hızlandırmaya yardımcı olmak için "amaca uygun" çok taraflı bir kayıp ve zarar müdahale fonu şeklinde yeni bir finansman yolu çağrısında bulunmuştur. Fonun Mali Mekanizmanın işletme kuruluşu olarak belirlenmesi ve 2024 yılına kadar faaliyete geçmesi gerektiğini söylemiştir.

Gelişmekte olan bir ülke, bunun bir hayatta kalma sorunu olduğunun altını çizerek, finans açığının tanımlanması ve gelişmekte olan ülkeler için **kayıp ve zarar**ı ele alabilecekleri yeni kaynakların çağrısında bulunmuştur.

Bir diğer gelişmekte olan ülke, **kültürel mirasın** kaybı gibi yavaş başlayan ekonomik olmayan kayıp ve zararları ele almanın bir yolunu istemiştir.

Taraflardan biri "işlevden önce biçim" çağrısında bulunmuş ve **kurumsal düzenlemelerin** CMA değil, COP kapsamında olması veya her ikisinin altında ortak olması gerektiğini ve tüm gelişmekte olan ülkelere açık olması gerektiğini söylemiştir.

Başka bir taraf, fonun bir iklim olayından sonra 24-48 saat içinde, anında, yeniden inşa etmeye odaklanması ve anında erişilebilir olması gerektiğini söylemiştir.

CMA

Temas grubu eş başkanları **Georg Børsting (Norveç)** ve **Zaheer Fakir (Güney Afrika)**, bir karar taslağında yer almak için 222'de tamamlanan işin önemli unsurları ve 2023 'deki **Yeni Toplu Nicel Hedefe** (NCQG) ilişkin amaca özel çalışma programı için rehberlik yapma konularında tarafların görüşlerini almaya davet etmiştir.

G-77/Çin adına **Ekvador**, diğer gelişmekte olan ülke gruplarıyla ele alınacak işler konusunda, 2022'deki **Teknik Uzman Diyaloglarını** (TED'ler) uzun süredir devam eden konuların tekrarı olarak nitelendirmiş ve eldeki yetkiyi ilerletmek için yararlı olmadığını eklemiştir. Daha yapılandırılmış bir çalışma programı ve 2024'te nihai bir kararı oluşturacak unsurlar etrafında yapılandırılmış bir karar metni çağrısında bulunmuştur.

Rehberlik üzerine çoğu **gelişmekte olan ülke**, 2023 ve 2024 yıllarında çalışabilmek için net bir yol haritası çağrısında bulunmuştur. Birçok gelişmekte olan ve gelişmiş ülke, TED'lerden önce sunum talep etme ve bunları daha iyi yapılandırma ve odaklanma için kullanma konusunda fikir birliği sağlamıştır.

Rehberlik unsurları konusunda, gelişmekte olan ülkeler diğer hususların yanı sıra şunları özetlemiştir:

- Nicelik ve hedef için bir zaman çerçevesi de dahil olmak üzere nicel unsurlar,
- Araçlara yönelik yönergeler,
- Kullanılacak kanallar,
- Uyum ve azaltım arasındaki denge,
- Kayıp ve zarara atıfta bulunma ve geliştirilmiş erişim dahil niteliksel unsurlar,

- Eşitlik ve ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar (CBDR),
- Gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçları ve öncelikleri,
- Eklenabilirlik, öngörülebilirlik, kamuya odaklanma,
- Hibeye dayalı ve imtiyazlı kaynaklar,
- Politikalara, teknolojilere ve sektörlerle karşı tarafsızlık dahil olmak üzere ilkeler.

Gelişmiş ülkeler, diğerlerinin yanı sıra, sağlanan finansmanın ve kolaylaştırıcı ortamların etkilerinin dahil edilmesini önermiştir.

Tarafların görüşleri; hedefin miktarı veya zaman çerçevesi konusunda erken bir anlaşmaya varılması, NCQG'nin yalnızca gelişmiş ülkeler için mi geçerli olduğu yoksa küresel geçerlilikte bir çaba mı olduğu, hedef içinde özel finansın rolü ve hangi yönlerin siyasi düzeyde tartışmalar gerektirdiği konularında farklılaşmıştır.

Çeşitli gruplar, konuşmalar için bir temel olarak taslak karar metni sunmaya istekli olduklarını ifade etmiştir.

SBI

Resmi olmayan istişare, eş kolaylaştırıcılar **Pepetua Latasi (Tuvalu)** ve **Jens Fuagl (Danimarka)** eşliğinde SBI Başkanı **Marianne Karlsen**'in taraflara ulusal eylem planlarının güçlü sonuçlara sahip olması gerektiğini hatırlatması ile başlamıştır.

Fuagl, amacın, strateji belirleme ve uygulamadaki eksiklik ve ihtiyaçları kapsayacak bir şekilde, Adaptasyon Komitesi ve LDC'lerin raporlarındaki bilgilerin değerlendirilmesi ve buna göre daha fazla önlem almak olduğunu hatırlatmıştır.

Tartışmaların adresi, sunulan **ulusal uyum planlarının** (NAPs) az sayıda olması, gelişmekte olan ülkelerin sadece strateji belirlemede değil uygulamada da kullanacakları yeterli finansmana ulaşımının kolaylaştırılmasının sağlanması ve **GCF'ye erişimin** geliştirilmesi üzerine olmuştur.

Eş kolaylaştırıcılar **Sonam Tashi (Butan)** ve **Kate Hancock (Avustralya)**, CMP'ye Temiz Kalkınma Mekanizmasından (CDM) sertifikalı emisyon azaltımlarının (CER'ler) transferlerini operasyonel hale getirme kararını önererek tarafları bu maddeye ilişkin görüşlerini paylaşmaya davet etmiştir.

Pek çok gelişmiş ülke ve bir gelişmekte olan ülke grubu, geçişlerin onaylanmasında ev sahibi ülkelerin rolüne ilişkin netlik ihtiyacını vurgulamıştır.

Taraflar, aktarılan CER'lerin (CDM'den gelen) 2021 öncesi CER'ler olarak tanımlanması gerektiğini yinelemiştir.

SBSTA

Madde 6.4 kurallar, yöntemler ve prosedürlerin mekanizması ile ilgili istişare **Sonam Tashi (Butan)** ve **Kate Hancock (Avustralya)** eş kolaylaştırıcıları tarafından yürütülmüştür. SBSTA

Başkanının karar metnini (*SBSTA57/A6.4/InfDoc*) içeren resmi olmayan belgesinin ekinin bölümlerine odaklanılmıştır.

Raporlama konusunda taraflar, kayıt, düzenleme veya herhangi bir zaman dahil olmak üzere **Madde 6.4 emisyon azaltımlarının (A6.4ER'ler)** yetkilendirmelerinin zamanlaması hakkında görüş alışverişinde bulunmuştur. Bazıları, ek raporlama yükümlülükleri oluşturmaya karşı uyarıda bulunmuş, diğerleri ise raporlamayı kolaylaştırmak ve Madde 6.4 ve 6.2 raporlamasının tekrarını önlemek için mekanizmanın, **Denetleme Organı** ile ev sahibi ülkeler arasında bilgi paylaşımını teşvik etmesini önermiştir.

Tescil konusunda ülkeler, **Madde 6.4** tescili ile **Madde 6.2** uluslararası tescil arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir. Bu ilişkiyle ilgili birlikte çalışabilirliği sağlamak, terminolojileri uyumlu hale getirmek ve ikisi arasında bir iş bölümü çizilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

OMGE'de birçok kişi, **A6.4ER'lerde** "yetkili" ve "yetkisiz" kelimelerinin kaldırılmasını desteklemiş ve Glasgow'dan alınan CMA kılavuzundaki iptalin, verilen tüm A6.4ER'ler için geçerli olduğunu belirtmiştir.

Glasgow Piyasa Dışı Yaklaşımlar Komitesi'nin ikinci toplantısına katılan delegeler, eş başkanlar **Maria Al-Jishi (Suudi Arabistan)** ve **Jacqueline Ruesga (Yeni Zelanda)**, tarafları kullanıma sunulan taslak karar metninin bölümleri hakkında yorum yapmaya davet etmiştir.

Uygulama programında, **LMDC'ler** daha uzun vadeli bir faaliyet görüşüne ihtiyaç duyulduğunu vurgulamıştır ve **Arjantin, Brezilya ve Uruguay (ABU), LDC'ler** adına **Butan, Arap Grubu** adına **Kuveyt, ABD ve Japonya** her aşamadan sonra sonuçların değerlendirilmesine katkıda bulunan iki aşamanın olmasını desteklemiştir. **AB ve İsviçre**, faaliyetler için bir yıllık görev süresini desteklemiştir.

AB ve ABD, Glasgow'da kararı verilen Madde 6.8 4/CMA.3'teki üç bölgeye odaklanılmasını öne sürmüştür. **AOSIS** adına **Bahamalar** tarafından desteklenen **AILAC**, bir uzlaşma olarak, ek odak alanlarının uzun bir listesini tutmayı, ancak bunları üç alan altına ayırmayı önermiştir.

Yardımcı Organlar (SB'ler)

Paris Anlaşması Kapsamında Küresel Stok Sayımına (GST) İlişkin Hususlar:

Temas Grubunun eş başkanlığını **Hana Al-Hashimi (Birleşik Arap Emirlikleri)** ve **Alison Campbell (İngiltere)** üstlenmiştir. **G-77/Çin** adına **Bolivya**, COP27 sırasında Küresel Stok Sayımını (GST) ele almak için yeterli zamanın ayrılmadığından yakınmıştır.

Arap Grubu adına **Cezayir**, eş başkanları teknik diyaloglarının sonucuna ilişkin bir yansıtma notu hazırlamaya çağırmıştır.

AILAC adına **Kolombiya**, teknik diyalogun başarılı olmasına karşın, temas grubu tartışmaları için ayrılan sürenin yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Afrika Grubu adına **Kenya**, teknik diyalogun engelleri aşmak için finansal fırsatları ve çözümleri belirlemesi gerektiğini söylemiştir.

ABU adına **Brezilya**, teknik diyalogun hala devam ettiğini söylemiş ve beklenen sonuçları tartışmanın zorluğunun altını çizmiştir.

Çevre Bütünlük Grubu (EIG) adına **İsviçre**, grubun CMA4'te GST'nin yetkisini hatırlatan bir karar alma beklentisi paylaşmıştır.

Adaptasyon Komitesi Raporu ve Eklerine (FCCC/SB/2022/5, Ek.1 ve Ek.2) İlişkin Hususlar:

Pilar Bueno (Arjantin) ve **Morgane Chiochia'nın (Birleşik Krallık)** ortaklaşa yürüttüğü resmi olmayan istişarelerde, uyum konularında IPCC ile özel somut angajmana ihtiyaç olduğunu belirtmiştir.

Ulusal Uyum Planlarının (NAP) formüle edilmesi ve uygulanmasında, gelişmekte olan ülkelerin desteklenmesi de dahil olmak üzere, uyum finansmanı açığının kapatılması, gelişmekte olan ülkelerin eğitim ihtiyaçları, Glasgow-Şarm El-Şeyh uyum konusundaki küresel hedefe ilişkin çalışma programının yardımcı organlar (SB'ler) veya Uyum Komitesi tarafından yürütülüp yürütülmeyeceği konuşulmuştur.

IPCC, İklim Değişikliği Etkilerini ve Uyumlarını Değerlendirmek için 1994 tarihli Teknik Yönergelerini güncellemeye davet edilmiştir.

Azaltma Hedeflerini ve Uygulamasını Acilen Ölçeklendirmeye Yönelik Çalışma Programına İlişkin Hususlar:

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcılar **Carlos Fuller (Belize)** ve **Kay Harrison (Yeni Zelanda)** azaltım çalışma programı ile diğer UNFCCC programları arasındaki bağlantılar, çalışma programının girdileri ve çıktıları, çalışma alanlarının kapsamı, unsurları ve seçimi ve çerçeveleme ilkeleri konularında tarafları yoruma davet etmiştir.

Ulusal Belirlenmiş Katkılar (*Ulusal Katkı Beyanı*) (NDC'ler) uygulanmasında öğrenilen dersler hakkında taraflardan ve parti dışı paydaşlardan görüş ve sunum alışverişi, Ulusal Sera Gazı Envanterleri ve Çalışma Grubu raporları için IPCC Yönergeleri, SCF, BM Çevre Programı ve Uluslararası Enerji Ajansı dahil olmak üzere çeşitli raporlar, NDC sentez raporları ve diğer Sekreterlik raporları ve Bakanlar Yuvarlak Masa Toplantısının çıktılarının altı çizilmiştir.

Çıktılarla ilgili olarak, çoğu taraf, çalışma programından bir özet raporunu desteklemiş ve birçoğu bunun yardımcı kolaylaştırıcılar tarafından hazırlanmasını önermiştir.

Bazı taraflar, raporun tarafların amaçlarını veya uygulamalarını geliştirmelerine yardımcı olacak bilgiler içermesi gerektiğini öne sürmüştü ve bir taraf, çıktının, istekliliği artırmak için teşviklerin ve fırsatların yaratılmasındaki ilerlemeyi izlemenin bir yolunu içermesi gerektiğini söylemiştir.

Taraflardan biri Şarm El-Şeyh etkileşimli diyalogu önermiştir.

Birkaç taraf, taraflara istekliliği nasıl artıracaklarını söyleyen bir CMA kararı gibi müzakere edilmiş bir sonuca karşı çıkmıştır.

Ülkelerin 2020 öncesi **azaltım taahhütlerini** yerine getirmede karşılaştıkları zorluklar ve çıkarılan dersleri, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında karbon alanının adil bir şekilde bölünmesi, bir karbon bütçesinin tahsis edilmesi, 1,5°C'nin altında kalmak için azaltım aralığını kapatmak ve özellikle NDC'lerin koşullu unsurlarında azaltım için finansman çerçeveleri konularını konuşmayı seçmiştir.

Bazı taraflar ise çalışma alanlarının veya konularının müzakere edilmesine veya tartışılmasına karşı çıkmış ancak bu seçimin çalışma programı eş başkanları tarafından yapılmasını tercih ettiklerini dile getirmiştir.

İlkelerin çerçevelenmesi konusunda bazı taraflar, ilkeler üzerinde müzakere ve anlaşmaya varmanın zorluğuna dikkat çekerek ve çalışma programının UNFCCC kapsamında olduğuna ve bu nedenle UNFCCC ilkelerinin bu program için geçerli olduğuna işaret ederek karşı çıkmışlardır.

Varşova Uluslararası İklim Değişikliği Etkileriyle İlişkili Kayıp ve Zarar Mekanizması (Wimexcom) İcra Komitesi Raporu'na İlişkin Resmi Olmayan İstişareler:

Yardımcı kolaylaştırıcılar **Cornelia Jager (Avusturya)** ve **Lucas di Pietro (Arjantin)**, tarafların bir taslak hakkında görüşlerini almıştır.

Taraflar, metnin görüşleri yeterince yansıttığını ve daha fazla istişare için bir temel olarak kabul etmiştir. WIM'in özellikle **Danışma Uzmanları Grubu (CGE)** ile iş birliği yapıp yapmayacakları ve CGE'yi öne çıkarıp çıkarmamak konusunda tartışmalar yürütülmüştür.

WIM'in Santiago Ağı ile ilgili istişarelerde, taraflar, Ağın görev tanımlarını tartışmaya devam etmiştir. Birçoğu, Ağ için bir model olarak **İklim Teknoloji Merkezi ve Ağını (CTCN)** göstermiştir. Ayrıca, yeni gündem maddesi kapsamında kayıp ve zarar için finansman düzenlemelerinden farklı olarak, Ağın ek ve öngörülebilir finansmana sahip olması gerektiğinin altı çizilmiştir.

9 Kasım 2022 – Finans Günü

Gelişmekte olan ülkeler, **Uyum Fonu Kurulu'nun raporuna** ilişkin gündem maddesiyle ilgili olarak toplanan resmi olmayan istişarelerde, gelişmiş ülkelerin **Uyum Fonu'na (AF)** yönelik yerine getirilmemiş taahhütlerine ilişkin endişelerini dile getirmiştir.

Afrika Grubu adına konuşan **Güney Afrika**, kaynak seferberliği konusunun gelişmiş ülkeler açısından "sistemik bir başarısızlık" olmaya devam ettiğini belirterek, "Bize yalan söylemeye, asılsız taahhütlerde bulunmaya ve taahhütleri açıklamaya devam edip bunları yerine getirmemeye devam ediyorlar" demiştir. Ayrıca **UNFCCC** sekretaryasının **hesap verebilir** bir mekanizma haline gelmesi ve tarafların gelişmiş ülkelere hesap sorması gerektiğini söylemiştir.

AF Kurulu tarafından hazırlanan raporda (1 Temmuz 2021- 30 Haziran 2022 dönemine ilişkin bilgilerle birlikte), imzalanan sözleşmeler kapsamında ödenmemiş katkı paylarının 43,86 milyon \$ tutarında olduğu ve taahhütlerde 236,30 milyon \$ karşılığı ödenmemiş durumda olduğu ifade edilmiştir.

Belize, Küçük Ada Devletleri İttifakı (AOSIS) adına konuştu ve **AF** operasyonlarını ve erişimi iyileştirme çabalarının, erişilecek fon olduğunu varsaydıklarını ve yönlendirilen kaynakların sürdürülebilirliği ve öngörülebilirliği konusunda endişeli olmaya devam ettiklerini dile getirmiştir. Ayrıca, **AF'**e yönelik artan talebe ve kuruluşların kaynaklardan yararlanmaları için yeni yollar bulmaya yönelik iddialı programlarına/girişimlerine rağmen, "kaynak seferberliği stratejisi için bir hedef belirleme konusunda herhangi bir anlaşmaya varılmaması" konusundaki endişelerini dile getirmiştir.

Belize, fonun daha istikrarlı bir konuma gelmesi için **AF Kurulu'nun** istekli olması ve ikmal döngüleri gibi süreçlerin oluşturulmasının uygun olacağını sözlerine ekleyerek, görüşlerinin bir karar metnine alınmasını önermiştir.

En Az Gelişmiş Ülkeler (LDC'ler) adına **Nepal**, **AF'**de yeterli kaynak bulunmamasından duyduğu endişeyi dile getirerek, projelere olan talebin yüksek olmasına rağmen fon arzının çok sınırlı olduğunu da sözlerine eklemiştir. Katkıda bulunanları Fona para yatırmaya, taahhütlerini yerine getirmeye ve daha fazla katkı yapmaya çağırmıştır. **Nepal** ayrıca en az gelişmiş ülkelere kuruluşlar için Fona doğrudan erişimin artırılması hakkında talepleri dile getirmiştir.

Arjantin, Brezilya ve Uruguay (ABU) adına **Arjantin**, kararların yerine getirilmeyen taahhütlerden bahsetmesi gerektiğini söylemiştir.

Latin Amerika ve Karayipler Bağımsız İttifakı (AILAC) adına **Şili** de yerine getirilmeyen taahhütlerden bahsetmiş ve ilerlemenin verilen taahhütlere göre izlenmesi gerektiğini söylemiştir.

Çin ve Hindistan da yerine getirilmeyen taahhütlerle ilgili endişelerini dile getirirken **Afrika Grubu** ve diğer gelişmekte olan ülkeler de bunu tekrarlamıştır.

Avrupa Birliği (AB), gelişmiş ülkelerin AF'yi gönüllü katkılarla yaşattığını ve gelişmiş ülkelere tarafından ödenen tutarın "seferberlik hedefini aştığını" söylemiştir.

İsviçre, diğer katkıda bulunanların bu yıl adım atacağını ve paralarını AF'ye yatırmak için "yolda" olduklarını umduğunu belirtmiştir. Ayrıca tutarlılık ve tamamlayıcılık, akreditasyon ve proje onay süreçleri alanlarında bir karar metni için gereklilikleri özetlemiştir. Tartışmanın ardından, yardımcı kolaylaştırıcılar tarafları, bir taslak metin yayınlanacak olana kadar bir karar taslağı için somut teklifler hakkında yazılı sunumlar göndermeye davet etmiştir. Devamında, taraflar yardımcı kolaylaştırıcılar tarafından önerilen taslak metni tartışmıştır.

Uyum finansmanının ikiye katlanması, AF'nin katılımcı tabanının çeşitlendirilmesi ve Fona 174,6 milyon \$ değerinde ödenmemiş taahhütlere atıfta bulunulmasıyla ilgili paragraflar etrafında tartışmalar yaşanmıştır.

ABD, "Gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere toplu iklim finansmanı tedarikinin iki katına çıkarılması bağlamında" ifadesinin silinmesini talep etmiştir ve Glasgow İklim Paketi'nin AF'nin operasyonlarıyla mutlaka ilgili olmadığı gerekçesini göstermiştir.

İsviçre, paragrafın, yalnızca gelişmiş ülkeleri AF yoluyla ek kaynakları kanallere getirmeye davet etmek yerine, fona gönüllü katkının önemini yinelenmesini önermiştir.

En Az Gelişmiş Ülkeler adına **Nepal** ve **ABU** adına **Brezilya**, uyum finansmanının iki katına çıkarılmasına yönelik referansların korunmasını ve Glasgow'dan gelen "uyum için toplu iklim finansmanı tedariklerinin en az iki katı..." ifadesini yansıtmayı desteklemiştir.

ABD, 174,6 milyon \$ tutarında ödenmemiş taahhütlere atıfta bulunan 7. paragrafta, paragrafta ifade edilen düşüncüyü kabul etmekle birlikte, daha genel olmanın yararlı olacağını ve 174,6 milyon \$'a yapılan özel atfın silinmesi gerektiğini söylemiştir.

Kanada da vurgulanmış spesifik miktarların yardımcı olmadığını söylemiştir.

AB, miktarın oldukça detaylı olduğunu, işlerin değişken olduğunu ve paragrafın önerilen karara ait olup olmadığını merak ettiğini söylemiştir.

Bağışçı tabanının çeşitlendirilmesine ilişkin 10'uncu paragrafta, **Arap Grubu** adına **Suudi Arabistan**, **Çin**, **Afrika Grubu** ve **ABU**, Fonun katkı sağlayan tabanını çeşitlendirme fikrini desteklemediklerini söylemiştir. Ayrıca **AOSIS**, **Afrika Grubunu** desteklemiştir.

10 Kasım 2022– Bilim Günü ile Genç & Gelecek Nesiller Günü

Şarm El-Şeyh İklim Değişikliği Konferansı'nın beşinci gününde müzakere takvimi tamamen dolmuştur. Müzakereciler, finansla ilgili çeşitli konuları, Paris Anlaşması (Madde 6) kapsamında iş birliğine dayalı uygulamayı ve diğerlerinin yanı sıra azaltım niyetini ve uygulamasını ölçeklendirmek için gün boyunca ve gece boyunca bir araya gelmişlerdir.

COP

Uzun Vadeli İklim Finansmanı:

Gertraud Wollansky'nin (Avusturya) eş kolaylaştırıcılığını yaptığı resmi olmayan istişarelerde taraflar; Daimî Finans Komitesi'nin (SCF) 100 milyar \$ hedefine ilişkin raporu için bir yönetici özeti üzerinde anlaşamamasından duydukları üzüntüyü dile getirmiştir (FCCC/CP/2022/8) /Ek.2).

Gelişmekte olan ülkeler, aşağıdakilere atıflar da dahil olmak üzere, bu madde hakkında somut bir karar çağrısında bulunmuştur:

- Azaltım ve uyum finansmanı arasında bir dengenin sağlanması,
- Mali Mekanizmanın işletme birimleri aracılığıyla kanalize edilen kaynakların payının artırılması.

Birkaç **gelişmekte olan ülke**, ilerlemeyi izlemek için kullanılan metodolojilerin açıklığa kavuşturulması çağrısında bulunurken, birkaç **gelişmiş ülke** iki yılda bir yapılan değerlendirmeyi ve iklim finansmanı akışlarına ilişkin genel bakışı ana kaynak olarak vurgulamıştır.

Gelişmekte olan bir ülke, hangi gelişmiş ülkelerin taahhütlerini yerine getirmekte başarısız olduğunu belirlemek için hesap verebilirlik süreci çağrısında bulunmuş ve sorunun proje eksikliğinden ziyade öngörülebilirlik eksikliği ve yetersiz destek olduğunun altını çizmiştir.

İkili uyum finansmanındaki eğilimler, ilerlemenin sağlanması ve alınan finansmanın göz önünde bulundurulması öne sürülen diğer konular olmuştur.

Birkaç grup ve taraf, Paris Anlaşması **Madde 2.1(c)** (finans akışlarının tutarlılığı üzerine) ve **iklim finansmanının tanımları** hakkındaki tartışmaların SCF gündem maddesi altında yürütülmesi gerektiğine dikkat çekerek aynı çalışmanın tekrarlanmasına karşı uyarıda bulunmuştur.

Eş kolaylaştırıcı **Wollansky**, taslak metnin hazırlanması konusunda bilgi vermek için tarafları, sunumlarını 11 Kasım Cuma günü öğlene kadar yapmaları konusunda bilgilendirmiştir.

Finansal Mekanizmanın Yedinci Gözden Geçirilmesi:

Resmi olmayan istişareler sırasındaki ön açıklamalarda, eş kolaylaştırıcılar **Ricardo Marshall (Barbados)** ve **Kelly Sharp (Kanada)**; Başkanlığın incelemeyle ilgili olarak CMA'nın rolü hakkında istişarelerde bulunacağını kaydetmiştir.

Gelişmekte olan ülkelerden oluşan bir grup, bu istişarelerin yalnızca usule ilişkin olduğunun, **ABD'nin** Mali Mekanizmanın yedinci gözden geçirmesini CMA gündemine ekleme teklifini dikkate almakla sınırlı olması gerektiği ve Başkanlığın bununla ilgili önemli konularda istişare etme yetkisi olmadığını altını çizmiştir. Başka gelişmekte olan ülkeler de bu vurguyu desteklemiştir. Bunun üzerine **Başkanlığın görev kapsamına** ilişkin tartışmalar çıkmıştır.

Taraflar; CMA'nın incelemeye katılıp katılmayacağına ilişkin esas soru konusunda ciddi şekilde fikir ayrılığına düşmüştür. İki gelişmekte olan ülke grubu, Finansal Mekanizmanın gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarına hizmet ettiğini ve incelemenin Paris Anlaşması değil, Sözleşme kapsamında yapıldığının altını çizmiştir. Diğer bazı ülkeler, CMA'nın gözden geçirmenin bir parçası olması gerektiğini vurgulamıştır.

Eş kolaylaştırıcılar ileriye dönük olarak bu konuyu Başkanlığa danışacaklarını dile getirmiştir.

COP/CMA

Daimî Finans Komitesi (SCF):

Resmi olmayan istişareler, **Janine Felson (Belize)** ve **Dominic Molloy (Birleşik Krallık)** ortaklaşa kolaylaştırıcılığında yürütülmüştür.

Birkaç **gelişmekte olan ülke**; ortak bir **iklim finansmanı tanımına** duyulan ihtiyacın altını çizerken, bazı gelişmiş ülkeler SCF tarafından sağlanan operasyonel tanımlara genel bakışın yeterli olduğunu ancak konunun nihai olarak ele alınmasını desteklediklerini belirtmiştir.

Birçok ülke, SCF'nin, takip ve metrikler de dahil olmak üzere **Paris Anlaşması Madde 2.1(c)** ile ilgili sürekli katılımını desteklemiştir. **Gelişmekte olan** bir ülke; ortak ancak farklılaştırılmış sorumluluklar ve ilgili yetenekler ilkesine işaret ederek, 2.1(c)'nin uygun şekilde bağlamsallaştırılmadığının altını çizmiştir. Bir diğer **gelişmekte olan ülke grubu**; 2.1(c)'nin, düşük sera gazı emisyonları ve iklime dirençli kalkınma yollarıyla ilgili olduğunu, ancak doğrudan 1,5°C hedefiyle ilgili olmadığını vurgulamıştır.

Eş kolaylaştırıcıların bu konuda taslak bir metin hazırlayacakları konusunda fikir birliğine varılmıştır.

Değişikliğin Olumsuz Etkileriyle Bağlantılı Kavıp ve Zararlara Karşılık Gelen Finansman Düzenlemelerine İlişkin Hususlar:

Ursula Fuentes (Almanya) ve **Julio Cordano'nun (Şili)** ortaklaşa eş kolaylaştırıcılığını yaptığı resmi olmayan istişarelerde, tarafları; karara dahil edilecek unsurlarla ilgili görüşlerini paylaşmaya devam etmiştir.

İhtiyaçlar ile kayıp ve zarar finansmanının mevcudiyeti arasındaki uçurumun ele alınmasının aciliyeti, özellikle de eylem sonrası atıfta bulunarak kayıp ve zararın karşılanması için fon sağlanması geniş kabul görmüştür. Çoğu ülke; UNFCCC dışındaki kayıp ve zararı hedefleyen mevcut süreçlere ve girişimlere işaret etmiş ve buna istinaden bazı **gelişmekte olan ülkeler** ise; dikkatin başka yöne çevrilmemesi konusunda uyarıda bulunarak, kabul edilen herhangi bir çözümün UNFCCC ilkelerine uygun olması gerektiğini vurgulamıştır.

Finansman düzenlemelerinde istenen niteliğe göre farklı görüşlerin olduğu gözlenmiştir. Birkaç **gelişmekte olan ülke grubu**, bağımsız bir fon için çağrıda bulunmuştur. Birkaç **gelişmiş ülke**; Yeşil İklim Fonu (GCF), Küresel Çevre Fonu (GEF) veya Uyum Fonu (AF) kapsamında özel bir kayıp ve zarar aracı, risk sigortası aracı ve ikili destek gibi diğer mekanizmalar dahil olmak üzere bir dizi seçeneğe işaret etmiştir.

Gelişmekte olan birçok ülke, **COP27/CMA4'te bir mekanizma kurulmasını** teklif etmiştir. Gelişmiş ülkeler; mevcut durumun haritasını çıkarmak, boşlukları değerlendirmek, ekonomi dışı kayıplar ve yavaş gelişen olaylar gibi çeşitli konularla ilgilenmek için bir alan sağlayan sürecin 2024'te sona ereceğini öngördüklerini ifade etmiştir. Ayrıca Glasgow Diyaloğunun bu sürece katkıda bulunduğunu öne sürmüşlerdir.

CMA

Madde 6.4 ile Oluşturulan Mekanizmaya İlişkin Kurallar, Yöntemler ve Prosedürler:

İletişim grubunda, eş başkanlar **Kate Hancock (Avustralya)** ve **Sonam Tashi (Butan)**; tarafları Madde 6.4 Denetleme Kurulu'nun faaliyete geçtiği ilk aylara ilişkin raporu da dahil olmak üzere bir CMA kararında yansıtılacak unsurlar hakkında görüşlerini paylaşmaya ve prosedür kuralları, gelir paylaşımı ve ihraçları içeren faaliyetler hakkında tavsiyelerde bulunmaya (*FCCE/PA/CMA/2022/6 ve Ek.1*) davet etmiştir.

Hancock, SBSTA kapsamında bir karar taslağı metninin hâlâ değerlendirilmekte olduğunu kaydetmiştir.

Taraflar, Organın 2022'de çalışmalarını ilerletmesi için kısa süreye sahip olduğuna dikkat çekerek, Denetleme Kuruluna bu yönde tavsiyede bulunmuştur. **AB** ve **Birleşik Krallık**; temel ve ek rehberlik eksikliği konusundaki endişelerini dile getirmiş ve Arjantin, Brezilya ve Uruguay (**ABU**); Denetleme Kurulunu, erken eylemin teşvik edilmesini sağlamak için CDM metodolojilerini gözden geçirmeye başlaması için çalışmaya başlamaya çağırmıştır.

Birçoğu; **Afrika Grubu**'nun Madde 6.2 ve 6.4'ü işler hale getirirken bir denge sağlama çağrısında bulunmasıyla, CMA'nın Denetim Organına 2023'te üzerinde çalışmasını zorunlu kıldığı konulara öncelik verme ve bunlar için zaman çizelgeleri sağlama ihtiyacını belirlemiştir.

Taraflar, Madde 6.4 kapsamındaki çalışmalara rehberlik etmesi gereken ilkeleri paylaşmıştır. **Çevresel Bütünlük Grubu (EIG)** adına **AB** ve **İsviçre** ve **En Az Gelişmiş Ülkeler (LDC)**; diğerlerinin yanı sıra, taahhütler arasındaki farklılıkların ortadan kaldırılması, Paris Anlaşması ile uyum sağlanması ve çevresel bütünlüğe katkı sağlanması gerekliliklerinin altını çizmiştir.

Birçok taraf, Denetim Organının prosedür kurallarına ilişkin tavsiyelerini ve Madde 6.4 mekanizmasının idari giderler için gelir payı düzeylerini memnuniyetle karşılamıştır.

İhraçlara ilişkin tavsiyelerde ABU; metnin "belirsizliği" ve geri alma işlemleri de dahil olmak üzere güvenlik önlemleri gibi önemli konularda "sessizliği" ile ilgili endişelerini dile getirmiş ve UNFCCC kapsamında sınır dışı etme konusunda hâlihazırda edinilen kapsamlı deneyime dikkat çekmiştir. **Saint Kitts ve Nevis**, farklı ihraç türleri arasında ayırım yapılmaması konusundaki endişelerini dile getirmiştir.

Birkaç grup ve Taraf, grup koordinasyonu için zaman dahil olmak üzere CMA4'te ihraç konusunda devam eden çalışmaları ve **Hemfikir Gelişmekte Olan Ülkeler Grubu (LMDC)** için **Suudi Arabistan** ise özel sunumlar ve tartışmalar talep etmiştir.

Hemfikir Gelişmekte Olan Ülkeler Grubu (LMDC) ve **Saint Kitts ve Nevis**, Denetim Kurulunun tavsiyeler üzerinde çalışmaya devam etmesi için yetkilendirilmesini önermiştir.

İklim Finansmanına İlişkin Yeni Kolektif Sayısal Hedef:

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcılar **Zaheer Fakir (Güney Afrika)** ve **Georg Børsting (Norveç)**; tarafları, bir kararda nelerin ele alınması gerektiğine ilişkin görüşlerini sunmaya davet etmiştir.

Teknik Uzman Diyaloglarının (TED) belirli konulara odaklanması ve uzmanların katılımını artırmak için zaman ve yer gibi lojistik detayların önceden belirlenmesiyle daha sonuç odaklı olması gerektiği konusunda geniş bir fikir birliği gözlenmiştir. İki ülke, bölgesel düzeyde mini teknik uzman diyalogları düzenlemeyi önermiştir.

Bazı ülkeler, tartışmalardaki ilerlemenin daha iyi kaydedilmesi ve hedefin alt hedeflerin yanı sıra niceliksel ve niteliksel unsurları içermesi gerektiği gibi yakınsama alanlarının belirlenmesi çağrısında bulunmuştur.

2023'teki **Teknik Uzman Diyalogları (TED)** için temalar açısından öneriler aşağıdakileri içermektedir:

- Alt hedeflerin sayısı,
- Hedefin niceliksel ve niteliksel unsurları arasındaki bağlantılar,
- İzleme metodolojileri,
- En Az Gelişmiş Ülkelerin (LDC) ve gelişmekte olan küçük ada devletlerinin belirli güvenlik açıkları,
- Paris Anlaşması (finans akışlarının tutarlılığına ilişkin) Madde 2.1(c); katkıda bulunanların tabanını genişletmek,
- Katkıda bulunanların ve alıcıların yaşadığı zorlukların ele alınması.

Gelişmekte olan ülkeler, azaltım ve uyum finansmanı arasındaki dengenin tartışılması çağrısında bulunmuştur. Hedefin aynı zamanda kayıp ve zararı da ele alması gerektiğini söyleyerek dengeli fon tahsisi tartışmaları bağlamında ortak olarak nitelenen fonlamanın, artan yüzdesini yansıtmaya ihtiyacına dikkat çekmişlerdir. **Gelişmiş bir ülke**, hedefin miktarının

2024'te tartişılması gerektiğini söylerken, **gelişmekte olan bir ülke**, miktarın hedefin en önemli yönü olarak göründüğünü ifade etmiştir.

Eş kolaylaştırıcılar; taslak karar metninin hazırlanması konusunda bilgi vermek için tarafları sunumlarını yapmaya davet etmiş ve sonraki resmi olmayan iştişarelerde tartişılmak üzere CMA4 Başkanlığı'nın yeni hedefle ilgili 9 Kasım arşamba günü gerçekleştirilen üst düzey tartişmaların bir özetini hazırladığını belirtmişlerdir.

SBI

Uyum Fonunun Dördüncü Gözden Geçirmesi:

Diann Black-Layne (Antigua ve Barbuda) ve **Eva Schreuder'in (Hollanda)** ortaklaşa eş kolaylaştırıcılığını yaptığı resmi olmayan iştişarelerde taraflar; eş kolaylaştırıcıların taslak metnin ikinci tekrarı hakkında yorumlarını sunmuştur.

Gerçekleşmemiş taahhütlere ilişkin görüşler farklılıklar gözlenmiştir. Bazı gelişmekte olan ülkeler ve gruplar, gerçekleşmemiş taahhütlerin hem miktarının hem de hangi ülkeler tarafından verildiğinin açıkça belirtilmesini istemiş ve bunu bir hesap verebilirlik sorunu olarak tanımlamıştır. Gelişmiş lkeler "isim vermenin, ayıplamanın faydası yok" diyerek karşı çıkmıştır. Taraflar ayrıca; finansmanın sürdürülebilirliği, yeterliliği ve öngörülebilirliği konusunda eksiklikleri, "**derin bir endişeyle**" not edip etmeme konusunda da anlaşmamışlardır.

Birkaç gelişmekte olan ülke ve grup ifadeyi dahil etmeyi tercih etmiş ve gelişmiş ülkeler bu duruma karşı çıkmıştır. Bazı taraflar bunun bir **CMA meselesi** olduğuna dikkat çekerek, iklim finansmanını iki katına çıkartmaya yönelik referanslar içerdiğini ve Fonun 2017-2020 veya 2022-2025 için kaynak mobilizasyon stratejisine bakmasına dikkat çekmiştir.

Diğer metin teklifleri; emisyon azaltma birimleri (ERU) ve tahsis edilen miktar birimleri (AAU) işlemlerine ilişkin gelir payının Uyum Fonu'na tahsis edilmesini onaylayan ortak bir söyleme ve finansmanın netleştirilmesi, öngörülebilir, hibeye dayalı ve çok yıllı olması gerektiğine odaklanmıştır.

Görüşmelerin resmi olmayan formda devam etmesine karar verilmiştir.

En Az Gelişmiş lkelere (LDC) İlişkin Hususlar:

Bob Natifu (Uganda) ve **Jens Fugl (Danimarka)** tarafından eş kolaylaştırıcılığının ortaklaşa yapıldığı resmi olmayan iştişarelerde taraflar; **En Az Gelişmiş lkelerin (LDC)** ulusal uyum planlarının (NAP) uygulanması için finansmana erişimde karşılaştıkları zorlukların taslak karar metnine nasıl yansıtılacağı konusunda fikir ayrılığına düşmüştür.

Gelişmekte olan lkeler; En Az Gelişmiş ülkelerin ulusal uyum planlarının uygulamasına destek sağlamak için **Yeşil İklım Fonundan (GCF)** zel bir talepte bulunmayı tercih etmiştir. Ancak birçok gelişmiş ülkenin aynı fikirde olmadığı, En Az Gelişmiş lkelerin (LDC) ulusal uyum planlarını (NAP) uygulamak ve uyum konusunda ilerleme kaydetmek için Yeşil İklım

Fonu (GCF) finansmanına erişimde karşılaştıkları zorlukları kabul etmelerinden anlaşılmıştır. Bu konunun, Yeşil İklim Fonuna (GCF) ilişkin rehberliğin ilgili gündem maddesi altında sağlanması gerektiği kaydedilmiştir.

Gelişmiş bir ülke grubu, En Az Gelişmiş Ülkeler (LDC) Uzman Grubunu (LEG), ulusal uyum planları (NAP) için finansmana erişimle ilgili zorlukların ele alınması amacıyla Yeşil İklim Fonu (GCF) ile ilişki kurmaya davet etmek için **bir köprü dili** önermiştir.

Taraflar anlaşmaya varamamış, bunun üzerine eş kolaylaştırıcılar ileriye dönük olarak Uygulama için Yardımcı Organ (SBI) Başkanına danışacaklarını ifade etmiştir.

SBSTA

Madde 6.2'de Atıfta Bulunulan İşbirlikçi Yaklaşımlara İlişkin Rehberlik:

Peer Stiansen (Norveç) ve **Kuki Soejachmoen (Endonezya)** tarafından ortaklaşa eş kolaylaştırıcılığı yapılan sabahki resmi olmayan istişareler, SBSTA Başkanı'nın Madde 6.2'ye ilişkin bir karar taslağı da (*SBSTA57/A6.2/InfDoc*) içeren resmi olmayan belgesindeki aşağıdaki bölümlerine odaklanmıştır:

- Kayıtlara rehberlik,
- Uluslararası sicile rehberlik;
- Merkezi muhasebe ve raporlama platformu (CARP)
- Madde 6 veri tabanı.

İki Taraf; önceki gece düzenlenen resmi olmayan görüşmelerin geri bildiriminde bulunarak, bu formatın tarafların görüşlerini, özellikle kayıtlar hakkındaki anlayışı derinleştirmeye ve tüm taraflar için geçerli ve kabul edilebilir izleme düzenlemeleri için doğru düzeyde rehberlik oluşturmaya yardımcı olduğunu belirtmiştir. Ancak, Tarafların kılavuzun ne kadar ayrıntılı olması gerektiği konusunda fikir ayrılıklarına devam ettiğini kaydetmişlerdir.

Taraflar, diğer konuların yanı sıra, kılavuzun farklı ülke koşullarına uygulanabilirliğini tartışmıştır. Bir Taraf; tüm kayıtların "birbirleriyle konuşmasını" sağlamak için bir iletişim protokolü, her bir kaydın birbiriyle koordinasyonu için yöneticiler atamak ve taraf olmayan paydaşların uluslararası sicile erişimi de dahil olmak üzere hem tüm sicillere uygulanabilir hem de sicilleri birbiri ile ilişkili taraflara uygulanabilir ve uluslararası sicile özgü ve birlikte çalışabilirlik bir kılavuz arasında ayırım yapılmasını önermiştir. Madde 6.2 kararında sertifikalı emisyon azaltımları için bir rehber olup olmayacağı konusunda farklı görüşler dile getirilmiştir.

Merkezi muhasebe ve raporlama platformu (CARP) ve Madde 6 veri tabanında taraflar; diğerlerinin yanı sıra, (CARP ve veri tabanının aynı olup olmayacağı da dahil olmak üzere) ilgili işlevleri ve benzersiz tanımlayıcıları ve CARP'deki ortak terminolojileri tartışmıştır. Bazı taraflar ise bunların ilgili kayıtlar arasındaki teknik tartışmalarda ele alınmasını önermiştir.

Bazı taraflar, metni basitleştirme çağrısında bulunmuştur. Taraflardan biri, bu oturumda gönüllü yönergeler yerine temel operasyonel rehberlik çalışmalarına öncelik verilmesini

önermiştir. Bir grup, öncelikli sorunların ele alındığından emin olmak için 2023'te yapılması gereken işlerin belirlenmesini önermiştir.

Sonraki adımlarda, birçok kişi, tarafların inceleme ve raporlama tablolarındaki bölümleri tartışmak için zamanları olmamasına rağmen, eş kolaylaştırıcıların taslak metnin ikinci bir yinelemesini yayınlamaları için yetkilendirilmesini desteklemiştir.

Taraflar; 6'ncı Madde teknik uzman incelemesi için yönergeleri ve taslak CMA kararının ilgili paragraflarını ele alan bir bölüme odaklanmıştır. İncelemenin yol gösterici ilkeleri ve kapsamı, incelenecek bilgiler, uzman inceleme ekibinin oluşumu ve incelemenin prosedürleri ve formatı ile ilgili konularda tercih ettikleri seçenekleri belirlemişlerdir.

İki **gelişmekte olan** ülke grubu, Madde 6.2 iş birliğine dayalı yaklaşımların şeffaflığını, tutarlılığını ve çevresel bütünlüğünü sağlamak için kapsamlı bir raporun ve Uluslararası Aktarılan Azaltma Sonuçlarının gözden geçirilmesinin önemini vurgulamıştır. Bazı taraflar yol gösterici ilkelerin dahil edilmesini desteklerken, birçoğu **Glasgow** kararında yol gösterici ilkelere atıfta bulunulmadığını belirterek itiraz etmiştir.

Gelişmekte olan bir ülke grubu, 6. Madde kapsamında bütünleşmiş raporlama çağrısında bulunmuştur. **Gelişmiş bir ülke**; metni incelemenin ilk rapora ve iki yıllık Şeffaflık Raporlarına odaklanacağını belirtmesi gerektiğini söylemiştir.

Taraflar, eş kolaylaştırıcıları; Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (SBSTA) Başkanının resmi olmayan notuna ve tarafların girdilerine dayalı olarak taslak metni hazırlamaları için görevlendirmiştir.

Madde 6.4 Mekanizmasına İlişkin Kurallar, Yöntemler ve Prosedürler:

Eş kolaylaştırıcılar **Sonam Tashi (Butan)** ve **Kate Hancock (Avustralya)**; Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA) karar taslağı ve mekanizmanın kuralları, yöntemleri ve prosedürlerinde tanımlanan süreçleri detaylandıran yeni müzakere metni taslağı sunmuştur (*Karar 3/CMA.3*). Bazı taraflar, metni değerlendirmek için zamanları olmadığını kaydetmiş diğer taraflar ise değişiklik önermiştir. Tartışmaların “resmi olmayan şekilde” devam etmesi kararlaştırılmıştır.

Madde 6.8'de Atıfta Bulunan Piyasa Dışı Yaklaşımlar Çerçevesi Kapsamındaki Çalışma Programı:

İletişim grubunda, eş başkanlar **Maria Al-Jishi (Suudi Arabistan)** ve **Jacqueline Ruesga (Yeni Zelanda)**, UNFCCC'nin piyasa dışı yaklaşımlar (NMA) için web tabanlı platformu ile ilgili taslak metnin bir bölümü hakkında yorumlarını yapmaları için tarafları davet etmiştir.

Latin Amerika ve Karayipler Bağımsız Birliği (AILAC) adına **Kolombiya**, grubun platform için yaptığı öneriyi özetlemiş ve ulusal olarak belirlenmiş katkıların gerçekleştirilmesine odaklanılacağını, Sekretarya tarafından merkezi yönetim gerektireceğini ve girdi olarak en iyi uygulamaları, öğrenilen dersleri ve mali veya diğer destek gerektiren piyasa dışı yaklaşımların (NMA) kabul edileceğini söylemiştir.

Hemfikir Gelişmekte Olan Ülkeler (LMDC) adına **Bolivya**; Sekreterlikten "ihtiyaçların kaydedilmesi ve uygulama araçlarının sağlanması için" UNFCCC web tabanlı platformunu geliştirmesini ve faaliyete geçirmesini talep eden metindeki dili desteklemiştir.

Hemfikir Gelişmekte Olan Ülkeler (LMDC), **Afrika Grubu** adına **Senegal** ve **En Az Gelişmiş Ülkeler Grubu** (LDC) adına **Bhutan**; ABD'nin karşı çıktığı platformun bir eşleştirme işlevi içermesi gerektiğini söylemiştir. **Birleşik Krallık** tarafından desteklenen **Japonya**; Glasgow kararıyla tutarlı olduğuna dikkat çekerek "eşleştirmeye" alternatif olarak "tanımlamayı" önermiştir. **Birleşik Krallık**; örneğin iletişim bilgilerini ekleyerek, platformun mevcut piyasa dışı yaklaşımların (NMA) bir havuzu olmaktan daha fazlası olabileceğini söylemiştir. **Kanada**; platformu mevcut piyasa dışı yaklaşımları (NMA) kaydetmek için kullanma seçeneğini desteklemiştir ancak mevcut NMA'ları, amaçlanan NMA'ları ve mevcut desteği kaydetme seçeneğinin olası bir köprü çözümü olduğunu söylemiştir.

Hemfikir Gelişmekte Olan Ülkeler (LMDC); manuel ve otomatik eşleştirmenin bir kombinasyonunu desteklemiş ve **Afrika Grubu**; platformun kademeli olarak manüelden otomatik eşleştirmeye geçmesini önermiştir. **Birleşik Krallık**; bazı eşleştirme seçeneklerinin, özellikle otomasyonla ilgili olarak, çalışma programını geciktireceğini ve karmaşık hale getireceğini söylemiştir.

Çevresel Bütünlük Grubu (EIG) adına **İsviçre**; manuel eşleştirme işlevine sahip olan platformu desteklemiş, "amaçlanan piyasa dışı yaklaşımların (NMA) çeşitliliğini anlamak" için çalıştaylar düzenleme seçeneğine karşı çıkmıştır.

AB; 2026'daki çalışma programının gözden geçirilmesinin bir parçası olarak yapılabileceğini belirterek eşleştirme işlevinin ayrı bir incelemesine karşı çıkmış ve **Arap Grubu** ile hem tarafları hem de taraf olmayan paydaşların piyasa dışı yaklaşımlarını (NMA) sunmaya teşvik edilmesini desteklemiştir.

Tartışmaların resmi olmayan şekilde devam etmesi ve eş başkanların metnin ikinci tekrarını hazırlamaları kararlaştırılmıştır.

Yardımcı Organlar (SB'ler)

Glasgow–Şarm El-Seyh Küresel Uyum Hedefi Üzerine Çalışma Programı:

Mattias Frumerie (İsveç) ve **Kishan Kumarsingh** (Trinidad ve Tobago) tarafından ortaklaşa eş kolaylaştırıcılığının yapıldığı resmi olmayan istişarelerde taraflar; 2022'de yapılan çalışmalara yönelik müdahalelere ve Küresel Uyum Hedefinin (GGA) 2023 çalışma programı için rehberliğe devam etmişlerdir.

2023 çalışma programında, **gelişmekte olan bir ülke grubu**, önerilen çerçevenin ve temel içeriklerin ayrıntılarını sunarak, birkaç ülke ve grup tarafından desteklenen "CMA4'te çerçeveyi oluşturan somut bir karara" sahip olma önceliğinin altını çizmiştir. İki gelişmiş ülke böyle bir çerçeveye duyulan ihtiyacı sorgulamış ve teklifin CMA4'te çözülemeyecek çok sayıda önemli soruyu gündeme getirdiğini söylemiştir.

2023'te düzenlenecek dört çalıştayda taraflar; önerilen zamanlamaları ve sanal, yüz yüze veya hibrit formatları tercih edip etmediklerini paylaşmıştır. Bazıları etkileşimli ara grupları, açık diyaloglar ve Küresel Uyum Hedefine (GGA) yönelik göstergeleri ve ortak bir anlayışı belirlemek için uygulamalı bir alıştırma çağrısında bulunmuştur.

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nden (IPCC) Küresel Uyum Hedefi (GGA) hakkında özel bir rapor hazırlamasını isteyip istememe konusunda farklı görüşler oluşmuştur. Bazıları bunun önemini vurgularken, bazıları da IPCC'nin zaten dolu olan iş yükünün altını çizmiştir. Birkaç taraf, karar metnine, Küresel Uyum Hedefinin (GGA) çalışmalarının ilk ve sonraki Küresel Stok Sayımını (GST) beslemesi için açık bir yetki dahil edilmesini önermiştir.

Azaltım Hedeflerinin Acil Olarak Ölçeklendirilmesi ve Uygulanmasına Yönelik Çalışma Programına İlişkin Hususlar:

Carlos Fuller (Belize) ve **Kay Harrison (Yeni Zelanda)** resmi olmayan istişarelerin kolaylaştırıcılığını yapmışlardır. SB sonuçlarını içeren yeni bir taslak metin ve çalışma programının önerilen tematik alanlarını belirten bir ekten oluşan CMA kararı taslağı sunulmuştur.

Çoğu taraf, önerilen **tematik alanların listesinin** çok uzun olduğu konusunda hemfikir olup, bazıları listeyi tamamen silmeyi ve sadece çalışma programını veya Yardımcı Organ (SB) Başkanlarının tematik alanları seçmesini tercih etmiştir.

Taraflar ayrıca CMA karar taslağını da değerlendirmişler ve aşağıdaki hususlara atıfta bulunulması çağrısında bulunmuşlardır:

- Azaltım eyleminin aciliyeti,
- Glasgow İklim Paktı kararının azaltım unsurları (*1/CMA.3*),
- GST ve 2030 öncesi niyetle ilgili yıllık üst düzey bakanlar yuvarlak masa toplantısı ile açık bir bağlantı, örneğin çalışma programından yuvarlak masa toplantısına yıllık bir rapor sunmasını talep etme,
- Taraf olmayan paydaşların rolü,
- Eğitim ve kapasite geliştirme gibi çalışma programının operasyonel detayları,
- Çalışma programının yıllık raporunun, taahhütleri artırmaya yönelik azaltım eylemlerine ilişkin tavsiyeleri içermesinin zorunlu kılınması.

Birkaç taraf, bir gözden geçirmeye atıfta bulunulmasına karşı çıkmıştır. Bunun, çalışma programının kendisinin değil, çalışma programının teknik çalışma yöntemlerinin bir incelemesi olacağını belirterek önermiştir.

11 Kasım 2022 – Dekarbonizasyon Günü

Şarm El-Şeyh İklim Değişikliği Konferansı'nın ilk haftasının sonu yaklaşırken, birçok müzakere odasındaki eş kolaylaştırıcılar delegelerden (Yardımcı Organların (SB) ertesi gün için planlanan kapanış genel kurullarına iletmeleri için) söz konusu maddelerin değerlendirme süreçlerinin sonuçlandırılması gerektiğini hatırlatmıştır.

COP/CMA

Yeşil İklim Fonu ve Küresel Çevre Fonu için Rehberlik:

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcılar **Toru Sugio (Japonya)** ve **Richard Muyungi (Tanzanya)**; tarafları, COP'un rehberliğinden başlayarak, **Yeşil İklim Fonu**'na (GCF) rehberlik konusunda taraflardan alınan sunumların bir derlemesi üzerinde düşünmeye davet etmiştir.

Sugio; Küresel Çevre Fonu (GEF) için rehberlik üzerine bir sunum derlemesinin hazırlanmakta olduğunu açıklamıştır. Pek çok ülke, Yeşil İklim Fonu (GCF) derlemesini henüz almadıklarını belirtirken, diğerleri bunun 125 paragraftan oluştuğunu ve karmaşık olduğunu belirtmiştir. Değerlendirmeye katılan **Sugio**, tarafların eş kolaylaştırıcılara henüz taslak metni hazırlama yetkisi vermediğini söylemiştir. Tüm taraflar; eş kolaylaştırıcıları metni düzenleme, bunun nasıl yapılacağına dair özel önerilerde bulunma ve öncelikli konuları ve kırmızı çizgileri vurgulama konusunda yetkilendirme konusunda anlaşmıştır.

Düzenleme önerileri üzerine taraflar; aşağıdakilerin metinden çıkartılmasını talep etmiştir:

- Çoğaltma,
- Rehberliğin zaten mevcut olduğu alanlarda tekrar,
- GCF Yönetim Aracı ile çelişen unsurlar.

Gelişmekte olan bir ülke grubu; tarafların, Yönetim Aracı ile neyin çelişki oluşturduğuna ilişkin anlayışlarının farklılık gösterdiğine dikkat çekmiştir. **Gelişmiş bir ülke**; eş kolaylaştırıcıların fikir birliğine varma olasılığı en yüksek olan paragraflara odaklanmasını önermiştir.

Öncelikler ve kırmızı çizgiler konusunda pek çok gelişmiş ülke; halihazırda kararlaştırılmış veya değerlendirilmekte olan konular veya Yeşil İklim Fonunun (GCF) ikinci miktarının önceden tahsis edilmesi dahil olmak üzere, rehberliği yüksek, stratejik bir seviyede tutma ve GCF Kurulunu yakından yönetmekten kaçınma çağrısında bulunmuştur.

Ülkeler; diğerlerinin yanı sıra toplumsal cinsiyet hususları, erişim politikaları, diğer kurumlarla tamamlayıcılık ve REDD+⁹²'nin dahil edilmesi çağrısında bulunmuştur. **Gelişmekte olan bir ülke grubu**; UNFCCC'yi veya ilkelerini yeniden yorumlayan kılavuzların dahil edilmesine karşı uyarıda bulunmuştur. Gelişmekte olan bir ülke, adil geçişlerde kullanılan söyleme karşı çıkmıştır. Birçok gelişmiş ülke, kayıp ve zarar ve ulusal uyum planları da dahil olmak üzere

⁹² REDD+, UNFCCC Taraflar Konferansı (COP) tarafından, ormansızlaşma ve orman bozulmasından kaynaklanan emisyonların yanı sıra ormanların sürdürülebilir yönetimi ve gelişmekte olan ülkelerde orman karbon stoklarının korunması ve artırılması ile orman sektöründeki faaliyetlere rehberlik etmek için oluşturulmuş bir çerçevedir.

diğer maddeler altında tartışılan Yeşil İklim Fonu (GCF) ile ilgili unsurların bu madde altında merkezileştirilmesi çağrısında bulunmuştur.

CMA rehberliği için yapılan sunumların bir derlemesinde, taraflar eş kolaylaştırıcılara benzer bir düzenleme görevi vermiştir. Taraflar, Paris Anlaşması Madde 2.1(c) (*finans akışlarının tutarlılığı hakkında*) ile ilgili rehberliğin dahil edilip edilmeyeceği ve nasıl dahil edileceği konusunda fikir ayrılığına düşmüştür.

Muyungi; GEF rehberlik sunumlarının derlemelerinin 12 Kasım Cumartesi sabahı hazır olacağını ve eş kolaylaştırıcıların ilk haftanın sonuna kadar her iki taraf için de taslak metin hazırlamaya çalışacaklarını açıklamıştır.

İklim Değişikliğinin Olumsuz Etkileriyle Bağlantılı Kayıp ve Zararlara Karşılık Gelen Finansman Düzenlemelere İlişkin Hususlar:

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcı **Julio Cordano (Şili)**; Tarafların genel beklentileri paylaşmada önemli ilerleme kaydettiklerini söylemiş ve tarafları COP27/CMA4'ün sonucu için unsurlar; 2024'e kadar çalışma zaman çizelgesi; Yardımcı Organlar (SB) kapsamındaki potansiyel çalışmalar ve Glasgow Diyaloğunun kayıp ve zarar üzerindeki rolü konularına odaklanmaya davet etmiştir.

Gelişmekte olan ülkeler; sonuca yönelik unsurlara ilişkin olarak, diğerlerinin yanı sıra, ihtiyaçlar ve destek arasındaki uçurumun kabul edilmesi; yeni, ek ve yeterli finansman ve operasyonel bir kuruluş oluşturulması ve bu kuruluşun ayrıntılarını geliştirme için bir dizi müzakere yürütme konularını listelemişlerdir.

Yardımcı Organların (SB) zaman çizelgeleri ve çalışmaları konusunda, gelişmiş bir ülke; Uygulama için Yardımcı Organın (SBI) bu madde kapsamındaki çalışma programını uygulaması ve ilerlemesi hakkında rapor vermesi için yetkilendirilmesini ve 2024'te COP/CMA'da bir karar alınmasını önermiştir. Başka bir **gelişmiş ülke** bu madde üzerindeki tartışmalarda Yardımcı Organların (SB) zorunlu kılınmasını önermiştir.

Glasgow Diyaloğu'nun rolü konusunda gelişmiş ülkeler; ilgili kurumların nasıl destek sağlayabileceği, bu aktörleri koordine etme ve boşlukları ve bu boşlukları gidermenin yollarını belirleme de dahil olmak üzere mevcut kayıp ve zarar destek mekanizmasının dikkate alınması ve potansiyel finansman kaynaklarının haritalandırılması konularında önerilerde bulunmuştur. Teknik belgeler, ek çalıştaylar, ulusal ve bölgesel toplantılar, bakanlar düzeyinde yuvarlak masa toplantıları, sunumlar, UNFCCC içinde ve dışında oluşturulan girişimlerden gelen girdiler ve COP/CMA'ya özel ve yıllık raporlar önermişlerdir. **Gelişmiş bir ülke**, konunun aciliyetini kabul ederken, "doğru yapma zamanı" çağrısında bulunarak, **biçimin işlevi takip etmesi** gerektiğini söylemiştir.

Gelişmekte olan ülkeler, gelişmiş ülkelerin tekliflerinin ilan ettikleri aciliyet duygusuyla çelişiyor gibi görüldüğünü gözlemlediklerini dile getirmişlerdir. Tartışmaların on yıldan fazla bir süredir devam ettiğini kaydetmişler ve bir Kayıp ve Zarar Fonu oluşturmak için siyasi bir karar çağrısında bulunmuşlardır.

CMP

Uyum Fonu Komitesi Raporu:

Diann Black-Layne (Antigua ve Barbuda) ve Eva Schreuder'in (Hollanda) ortaklaşa eş kolaylaştırıcılığını yaptığı resmi olmayan istişarelerde taraflar; katkı anlaşmaları imzalayıp imzalamadıklarına bakılmaksızın taahhütte bulunan tarafları kabul edip isimlendirme, ya da duyurulan ancak yerine getirilmemiş taahhütler hariç olmak üzere sadece taahhütlerini yerine getiren tarafları kabul etme konusunda fikir ayrılığına düşmüşlerdir. Bunu bir hesap verebilirlik sorunu olarak adlandıran (başkaları tarafından da desteklenen) gelişmekte olan bir ülke grubu, ikinci seçeneği ya da alternatif olarak, açıklanmış ancak yerine getirilmemiş taahhütleri olan tarafların isimlerini atlamayı tercih ettiğini dile getirmiştir. Ayrıca, Fona verilen taahhütlerin "çok yıllı" olması ve taraf olmayan paydaşların gönüllü katkıları için bir davetin belirtilmesi konusunda görüş alışverişinde bulunmuşlardır.

Gelişmiş bir ülke; süreçleri kolaylaştırma fırsatlarıyla ilgili metinde, kapsama "proje onayı" eklenmesini önermiştir. Gelişmekte olan bir ülke grubu; akreditasyon ve proje onay süreçlerinin çok farklı olduğunu ve ikincisini dahil etmenin uygun olmayacağını belirterek karşı çıkmıştır.

Eş kolaylaştırıcıların gözden geçirilmiş metni dağıtacakları belirtilmiştir.

SBI

Uyum Fonunun Dördüncü Gözden Geçirmesi:

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcılar **Black-Layne** ve **Schreuder**, taslak metinde önceki yinelemeye kıyasla, gelir paylaşımının önemine bir atıf eklemek ve önceki kaynak seferberliği stratejisinin yerel hükümetler, özel sektör ve hayır kurumları tarafından sağlanan finansmana atıfta bulunan ilk strateji olduğuna dikkat çekerek giriş paragrafında değişiklikleri açıklamışlardır.

Taraflar; Paris Anlaşması'na taraf olan ancak Kyoto Protokolü'ne taraf olmayan ülkelere bu gündem maddesine ilişkin karar alma tartışmalarında tanınan katılım düzeyi konusunda büyük ölçüde farklılaşmıştır. Sekreterliğin hukuk danışmanı, bazı gelişmekte olan ülke gruplarının ve ülkelerin, taraf olmayanların karar alma sürecine katılamayacağı, bu nedenle müdahaleler taraflar aracılığıyla yönlendirilmedikçe SBI genel kuruluna iletilmek CMP karar metnine müdahalede bulunulamayacağı yönündeki yorumunu doğrulamıştır.

Taraflar ayrıca; gelişmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkelere uyum için **iklim finansmanı sağlamasını iki katına çıkarmaya** ilişkin **Karar 1/CMA.3 paragraf 18'e** atıfların dahil edilip edilmeyeceğini tartışmıştır. Ayrıca Fona yapılan mali katkıların sürdürülebilirliği, yeterliliği ve öngörülebilirliği ile ilgili devam eden sorunları "derin bir endişeyle" not edilmiştir. Fonun önümüzdeki beşinci incelemesinde, uzun görüşmelerin ardından taraflar; Uygulama için Yardımcı Organdan (SBI), COP31'de (2026) "yönetim organlarına" bunların hangi organlar olduğunu belirtmeden rapor vermesini talep etmeye karar vermişlerdir.

Diğer öne çıkan noktalar ele alınamamış ve eş kolaylaştırıcılar, üzerinde anlaşmaya varılan değişiklikleri içeren taslak metni Uygulama Yardımcı Organı (SBI) Başkanına ileteceklerini belirtmişlerdir.

Temiz Kalkınma Mekanizması Siciline İlişkin Hususlar:

Kate Hancock (Avustralya) ve **Sonam Tashi (Butan)** tarafından eş kolaylaştırıcılığı yapılan resmi olmayan istişarelerde taraflar; eş kolaylaştırıcıların bu maddeyle ilgili 9 Kasım Çarşamba günü yayınladıkları taslak metni incelemişlerdir.

Yazım önerilerine ek olarak, yorumlar iki paragrafa odaklanmıştır. Yalnızca kalıcı tutma hesaplarında tutulan sertifikalı emisyon azaltımlarının (CER) **Madde 6.4 mekanizma kaydına** aktarılabilceğini açıklayan bir paragrafta, bir gelişmekte olan ülke grubu, bekleyen hesaplardan sertifikalı emisyon azaltımlarının da (CER) uygun olması gerektiğini dile getirmiştir. Bunun üzerine taraflar bu paragrafın silinmesine karar vermiştir.

Sertifikalı emisyon azaltımları (CER) üreten faaliyetin ev sahibi tarafından onaylanmasını gerektiren transfer taleplerine ilişkin bir alt paragrafta taraflar; ev sahibi tarafların bu rolü "onaylaması" mı yoksa "bilgilendirmesi" mi, hangi kuruluşun bu rolü oynaması gerektiğini ve sertifikalı emisyon azaltımlarının (CER) kullanımını da onaylamaları gerekip gerekmediğini tartışmıştır. **Hancock**, onaylayan makamı ve sertifikalı emisyon azaltımlarının (CER) ulusal olarak belirlenmiş katkılara (NDC) yönelik kullanımını açıklığa kavuşturmak için ek bir dil önermiştir.

Bu alt paragrafta fikir birliğine varılmadığına dikkat çeken eş kolaylaştırıcılar, taraflara, diğer paragraflardaki fikir birliğini yansıtmak için metinde yeni bir düzenleme hazırlayacaklarını ve ileriye dönük olarak Uygulama için Yardımcı Organ (SBI) Başkanına danışacaklarını bildirmişlerdir.

Paris Anlaşması'nın 13. Maddesi Uyarınca Raporlama ve Gözden Geçirme:

Raporlama ve kapasite geliştirme için gelişmekte olan ülkelere mali ve teknik destek sağlanması kapsamında **Tian Wang (Çin)** ve **Helen Plume (Yeni Zelanda)** tarafından eş kolaylaştırıcılığı yapılan resmi olmayan istişareler yürütülmüştür. Taraflar; bir dizi paragraf üzerinde metin müzakerelerine girerek taslak sonuçlarını değerlendirmişlerdir.

Gelişmekte olan bir ülke grubu, Uygulama için Yardımcı Organdan (SBI), Küresel Çevre Fonunu (GEF) iki yılda bir şeffaflık raporları için sağladığı kaynakları en az ikiye katlamaya ve ülke başına en az 1 milyon \$ teşvik sağlamaya davet etmiştir. Birçok gelişmiş ülke, Küresel Çevre Fonunun (GEF) sekizinci ikmaliyle ilgili uzun müzakerelere işaret etti ve konunun **Küresel Çevre Fonuna (GEF) rehberlik müzakerelerinde** ele alınması gerektiğini kaydetmiştir.

Bazı gelişmiş ülkeler; gelişmekte olan ülkelerin Gelişmiş Şeffaflık Çerçevesini (ETF) SBI58'de uygularken karşılaştıkları zorlukların önceden değerlendirilmemesi konusunda uyarıda bulunmuş ve uzun vadeli bir çalışma planına yapılan atıflara karşı çıkmıştır. Taraflar; bunun,

gelişmekte olan ülkelerin, özellikle en az gelişmiş ülkelerin ve gelişmekte olan küçük ada devletlerinin, Paris Anlaşması **Madde 13** (*şeffaflıkla ilgili*) kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmek için sürdürülebilir kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesini kolaylaştırmak amacıyla yapılması konusunda fikir birliğine varmışlardır.

Raporlama sistemlerinin kurulması ve geliştirilmesine ilişkin kapasite boşluklarının ve çok taraflı ve ikili kanallardan sağlanan mevcut desteklerin belirtilmesine ilişkin diğer değişiklikler ve kararlaştırılan değişiklikleri içeren taslak metni Uygulama Yardımcı Organı (SBI) Başkanına ileteceklerini ifade etmiştir.

SBSTA

Madde 6.2'de Bahsedilen İşbirlikçi Yaklaşımlara İlişkin Kılavuz:

Eş kolaylaştırıcılar **Kuki Soejachmoen (Endonezya)** ve **Peer Stiansen (Norveç)**, taslak usul SBSTA sonuçlarını içeren yeni taslak metni ve **Madde 6.2** işbirlikçi yaklaşımlara ilişkin rehberliği içeren parantez içine alınmış bir CMA kararı taslağını tanıtmıştır. Pek çok taraf, metni inceleme fırsatı bulamadıklarını belirtmiş ve daha fazla inceleme fırsatı elde etmek için CMA kararı taslağı hakkında resmi olmayan görüşmeler yapılmasını önermiştir.

Tartışmalar resmi olmayan usulde devam etmiştir.

Madde 6.4 Mekanizmasına İlişkin Kurallar, Yöntemler ve Prosedürler:

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcılar **Tashi** ve **Hancock**, tarafların eş kolaylaştırıcıların taslak metni; **Temiz Kalkınma Mekanizması** faaliyetlerinin geçişi, sertifikalı emisyon azaltımlarının (CER) ilk ulusal olarak belirlenmiş katkılara (NDC) yönelik kullanımı ve ev sahibi taraf raporlaması bölümlerinin okumasını tamamladığını belirtmiştir. Taraflar ayrıca kararın kalan bölümleri ve kapak bölümü hakkında yorum yapmaya davet edilmiştir.

Mekanizma sicilinin işleyişi konusunda taraflar konularını belirlemiş ve sicilin şekli ve işlevleri, işlem prosedürleri, bilgi işlevleri ve Madde 6.2 sicili ile çalışabilirliği konularında önerilerde bulunmuştur. Muhasebe, izleme ve terminoloji de dahil olmak üzere iki sicil dairesinin rolleri ve işlevlerine ilişkin görüş ayrılıklarına dikkat çeken birkaç grup ve Taraf, Madde 6.2 kapsamındaki sicil tartışmalarıyla bağlantıları vurgulamıştır. Birçoğu, ya Madde 6.2 tartışmaları kapsamında netlik beklemeyi ya da resmi olmayan bir ortamda tartışılan farklı unsurlar arasındaki ilişkilerin haritasını çıkarmak için tartışmalar veya akış şemaları veya diğer görsel yardımcılardan kullanılmasını önermiştir. Taraflar ayrıca yetkili olmayan birimlerin muamelesi, kullanımı ve prosedürleri hakkında görüş alışverişinde bulunmuştur.

İdari giderler ve uyarılma için gelir payları konusunda taraflar; genel olarak metinle mutabık kalmışlardır.

Küresel Emisyonlarda Genel Azaltım (OMGE) sağlama konusunda taraflar; bölümün nasıl yeniden organize edileceğine ilişkin görüşlerini dile getirmişlerdir. Bir gelişmekte olan ülke grubu, gönüllü iptalin zorunlu iptale alternatif değil, ek olduğunu açıklığa kavuşturma gereğini

vurgulamıştır. Bazıları, yetkili olmayan birimler veya sertifikalı emisyon azaltımları (CER) için Küresel Emisyonlarda Genel Azaltım (OMGE) olmadığını vurgulamıştır. Gelişmekte olan bir ülke, Glasgow'un bu maddeye ilişkin kararının hâlihazırda yeterli rehberlik sağladığına dayanarak bölümün silinmesini önermiştir.

Ana bölümde taraflar, Sekreterliğin kapasite geliştirme programıyla ilgili olanlar da dahil olmak üzere, ek unsurlar önermişler ve hala eklenmesi gereken unsurlarla ilgili çekinceler koymuşlardır. Bir ülke, bu oturumda **6. Maddenin tüm maddelerinde** benzer bir ilerleme kaydedilmediğini belirterek, tüm metnin parantez içine alınması çağrısında bulunmuştur.

Eş kolaylaştırıcılar tarafından metnin yeni bir versiyonunu hazırlamak ve sonraki adımlar için Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (SBSTA) Başkanından rehberlik istemek üzerine fikir birliği sağlanmıştır.

Madde 6.8'de Atıfta Bulunulan Piyasa Dışı Yaklaşımlar Çerçevesi Kapsamındaki Çalışma Programı:

İletişim grubunda, eş başkanlar **Maria Al-Jishi (Suudi Arabistan)** ve **Jacqueline Ruesga (Yeni Zelanda)**; Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (SBSTA) taslak sonuçlarını içeren yeni taslak metni sunmuştur ve Madde 6.8 piyasa dışı yaklaşımlar (NMA) çerçevesindeki çalışma programı faaliyetlerinin uygulanmasına yönelik plana ilişkin konular için hazırlanmış bir CMA kararı taslağını parantez içine almıştır. CMA taslak kararının, tarafların yorumlarına dayanan olası yakınlaşmayı yansıttığı ve Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (SBSTA) taslak sonuç metninin: Glasgow Komitesinin piyasa dışı yaklaşımlara (NMA) ilişkin çalışmalarını ve ayrıca çalışma programının ilerlemesini ve sonuçlarını kapsadığı açıklanmıştır. Ayrıca eş kolaylaştırıcılar CMA karar taslağı üzerinde fikir birliği olmadığını belirtmiştir.

Hemfikir Gelişmekte Olan Ülkeler Grubu (LMDC) adına **Bolivya**; önceki gece yürütülen resmi olmayan görüşmelerin ardından, grubun Sekreterliğe bir teklif sunduğunu ve bu teklifin CMA karar taslağına ek ve ikinci bir seçenek olarak dahil edilmesini talep ettiğini kaydetmiştir. Tarafların çoğu, kabul etmedikleri veya dikkate almadıkları gerekçesiyle bu teklifin dahil edilmesine karşı çıkmıştır.

Çevresel Bütünlük Grubu (EIG) adına **İsviçre**, **Hemfikir Gelişmekte Olan Ülkeler Grubu (LMDC)** teklifinin taslak metne dahil edilmeden taraflarca hala değerlendirilebileceğini belirtmiştir. **AB**, taslak sonuçlarda bir tarafın metne yansıtılmayan bir teklif sunmuş olduğunun belirtilmesini önermiştir. **Hemfikir Gelişmekte Olan Ülkeler Grubu (LMDC)**, Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (SBSTA) sonuçlarının kendi tekliflerine atıfta bulunabileceği konusunda anlaşmışlardır. İletişim grubunun 12 Kasım Cumartesi günü yeniden toplanacağı kararlaştırılmıştır.

Karar 18/CMA.1, Ek, Bölüm IV ve Gerekli Eğitim Kursları Uyarınca Raporlanan Bilgilerin Gönüllülük Esasına Dayalı İncelemeleri:

Julia Gardiner'in (Avustralya) eş kolaylaştırıcılığını yaptığı resmi olmayan istişarelerde taraflar; taslak karar metninde öne çıkan konuları tartışmışlardır. Gönüllü incelemenin,

raporlama yapan tarafla istişare halinde, iyileştirme alanları ve raporlamayla ilgili kapasite geliştirme ihtiyaçlarını belirleyerek raporlamanın iyileştirilmesini de kolaylaştırdığı konusunda fikir birliğine varılmıştır. Sekreterliğin, gözden geçirenler için eğitim kursu geliştirmesi talebi üzerine taraflar; eğitim programlarının geliştirilmesi için zaman çerçeveleri ve eğitime katılan uzmanlar arasında coğrafi ve cinsiyet dengesi ile ilgili *Karar 5/CMA.3, paragraf 33 ve 34'e* yapılan atıfları dahil etmeyi kabul etmişlerdir.

Ayrıca taraflar, en geç 2028'e kadar ETF için yöntemler, prosedürler ve yönergelerin gözden geçirilmesi bağlamında eğitim kursunun incelemesini üstlenmeyi ve Küresel Uyum Hedefi çalışma programının sonuçlarını eğitim programına entegre etmeyi düşünmeyi kabul etmişlerdir.

Bu değişikliklerle taraflar; Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (SBSTA) genel kuruluna iletilecek olan SBSTA taslak sonuçları ve Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA) taslak kararı üzerinde anlaşmışlardır.

Uluslararası Havacılık ve Deniz Taşımacılığında Kullanılan Yakıttan Kaynaklanan Emisyonlar:

Martin Cames (Almanya) ve **Pacifica Achieng Ogola'nın** (Kenya) eş kolaylaştırıcılığını yaptığı resmi olmayan istişarelerde taraflar; Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü ve Uluslararası Denizcilik Örgütü'nün sunumlarını not etmiş, açıklamalar için kuruluşlara teşekkür etmiş ve onları SBSTA'ya düzenli rapor vermeye devam etmeye davet etmişlerdir.

Yardımcı Organlar (SB'ler)

Glasgow–Şarm El-Seyh Küresel Uyum Hedefi Üzerine Çalışma Programı:

Kishan Kumarsingh'in (Trinidad ve Tobago) eş kolaylaştırıcılığını yaptığı resmi olmayan istişarelerde, ilk olarak 2022'deki çalışmalar ve 2023 çalışma programı hakkındaki yorumlar duyulmuştur. Zamanı göz önünde bulunduran **Kumarsingh**, bazı tarafların Konferans Odası Belgeleri (CRP) sunduğunu kaydetmiş, ancak tarafları eş kolaylaştırıcıların taslak ortak Yardımcı Organlar (SB) sonuçları ve CMA kararı taslağı için unsurlar üzerinde çalışmaya çağırmıştır.

Bazı gelişmiş ülkelerin karşı çıktığı gelişmekte olan bir ülke grubu; Konferans Odası Belgelerinin (CRP) tamamını parantez içine alınmış bir seçenek olarak CMA taslak kararına dahil etmeye çalışmıştır. Bazı taraflar; eş kolaylaştırıcıların taslakları hakkında görüşlerini paylaşmıştır. CMA karar taslağı hakkında taraflar; gelişmekte olan ülke gruplarının önerilerini içeren “Çerçeve” başlıklı isteğe bağlı bir bölüm; 2023 çalıştayları için zamanlama, temalar ve kavram notları; Hükümetlerarası İklim Değişikliği Panelinin (IPCC) katılımı ve Küresel Stok Sayımına (GST) girişler konularında yorum yapmıştır. Bazı gelişmiş ülkeler, bu Yardımcı Organ (SB) oturumunda bu tür önemli metinler üzerinde anlaşmaya varmak için yeterli zamanın bulunmadığını öne sürerek, taslak karara bir çerçeve dahil edilmesine karşı olduklarını yinelemişlerdir.

Azaltım Hedeflerinin Acil Olarak Ölçeklendirilmesi ve Uygulanmasına Yönelik Çalışma Programına İlişkin Hususlar:

Eş kolaylaştırıcılar **Carlos Fuller (Belize)** ve **Kay Harrison (Yeni Zelanda)**, önceki gece yapılan resmi olmayan görüşmelerin ardından, tarafları, taslak metin hakkında yorum yapmaya devam etmeye davet etmiştir.

Taraflar, çalıştayların uzunluğu, organizasyonu ve sıklığı, gönderiler, tematik alanların seçimi ve sonuçlar gibi çalışma programı unsurları hakkındaki tercihlerini belirtmişlerdir.

Başkaları tarafından desteklenen bir gelişmekte olan ülke grubu, çalışma programının, açıkça ortaya konan ve üzerinde anlaşmaya varılan ilkeleri içeren Sözleşme kapsamında olduğuna işaret ederek, "**büyük emisyon kaynakları**" gibi yeni bir gelişmekte olan ülke kategorisi oluşturma girişimlerine karşı çıkmıştır.

Metnin yeni düzenlemesinde bu tür bir referans varsa, bunun daha fazla tartışmaya girmeyeceğini ve UNFCCC Taslak Usul Kuralları'nın 16. Kuralı uyarınca gündem maddesinin değerlendirilmesini erteleyeceğini belirtmişlerdir. Eylemi bilime dayandırma çağrılarına yanıt olarak, bazı ülkeler eylemin **tarihsel emisyon bilimine** dayanması gerektiğini öne sürmüştür.

Birçok ülke, metnin, ülkelerin Ulusal Olarak Belirlenmiş Katkılarının (NDC) ulusal olarak belirlenmiş doğasını koruması gerektiğinin ve yeni hedeflerin getirilmesini kolaylaştırmaması gerektiğinin altını çizmiştir. Pek çok gelişmiş ülke, bir "ilkeler" bölümünün eklenmesine karşı çıkmış ve alternatif olarak sadece Paris Anlaşmasına atıfta bulunulmasını önermiştir.

Birkaç gelişmekte olan ülke, gelişmiş ülkelerin karşı çıkmasına rağmen, eşitlik ve ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ilkeleri (CDBR) doğrultusunda, kalan karbon bütçesinin adil bir şekilde dağıtılması ihtiyacına atıfta bulunulmasını desteklemiş ve gelişmiş ülke taraflarını çalışma programının uygulanmasında liderlik etmeleri için harekete geçmeye çağırmıştır. Bunun üzerinde eş kolaylaştırıcılar tarafları, siyasi değil teknik konulara odaklanmaya çağırmıştır.

Müdahale Önlemlerinin Uygulanmasının Etkisine İlişkin Forumla İlgili Hususlar:

Sabah yapılan resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcılar **Andrei Marcu (Papua Yeni Gine)** ve **Daniel Waterschoot (AB)**; tarafları karar metni taslağı hakkında görüşlerin sunulmasına davet etmiştir. Birkaç gelişmiş ülke; taslak kararın gözden geçirilmesini ve ara değerlendirmeye bağlantılı paragrafların sonunda ele alınmasını önermiştir. Bir gelişmiş ülke, gözden geçirmenin yeni faaliyetler eklemek yerine bugüne kadarki ilerlemeyi değerlendirmeye hizmet ettiğini belirtmiştir. Bazıları bu gündem maddesi için diğerlerinden daha fazla zaman ayrıldığını belirtmiştir.

Küresel Stok Sayımı (GST) ile İlgili Hususlar:

İletişim grubu eş başkanları **Alison Campbell (Birleşik Krallık)** ve **Hana Al-Hashimi (Birleşik Arap Emirlikleri)** taslak sonuçları sunmuşlar ve ilk Küresel Stok Sayımının (GST)

istenen sonuçlarına ulaşmak için 2023 için bir plan üzerinde anlaşmaya varma hedefini kaydetmişlerdir. Kolaylaştırıcılar tarafları yalnızca kırmızı çizgileri belirtmeye çağırılmışlardır.

G-77/Çin'e yanıt veren eş başkanlar, oturumlar arası istişarelerin hibrid formatta planlanmasında zaman dilimlerinin dikkate alınacağını ve gelişmekte olan ülkelerin şahsen katılmak için finansal destek isteyeceğini belirtmişlerdir. Bu açıklamaya dikkat çeken **Trinidad ve Tobago, Küçük Ada Devletleri İttifakı (AOSIS)** adına metni desteklemiştir.

Kanada, Kolombiya, AB ve Arjantin, Brezilya ve Uruguay (ABU) adına **Brezilya**; SB58'de değerlendirilmek üzere ilk GST'nin “çıkıtların dikkate alınması” bileşenine yönelik yaklaşıma ilişkin tarafların görüşlerini sunması; bir bilgi notunun hazırlanması, oturumlar arası istişare ve oturumlar arası yüz yüze çalıştayı düzenlenmesi ve bunlarla ilgili zaman çizelgeleri konularının yer aldığı iki paragraf hakkında yorum yapmışlardır. Eş başkanlar, farklı görüşleri dikkate alarak ilgili tarafları bir araya gelmeye davet etmiştir.

Eş başkanlar, toplantıda yapılan tartışmalara dayanarak metni gözden geçireceklerini ve iletişim grubunu yeniden bir araya getirmek için ek bir zaman aralığı belirlemeyi hedeflediklerini belirtmişlerdir.

İklim Değişikliği Etkileriyle İlişkili Varşova Uluslararası Kayıp ve Zarar Mekanizması (WIM) Kapsamındaki Santiago Ağıyla İlgili Konular:

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcılar **Lucas di Pietro (Arjantin)** ve **Cornelia Jäger (Avusturya)**; iki ek içerdiğine dikkat çekerek yeni taslak metni sunmuşlardır. Buna göre Santiago Ağının Görev Tanımı ve Ağ Sekreterliği hakkında tarafları yorum yapmaya davet etmişlerdir.

Taraflar; ülkelerin Ağ ile nasıl etkileşimde bulunacaklarını seçebilmeleri için esneklik ihtiyacını tartışmışlardır.

Taraflar; teknik yardıma doğrudan erişimin sağlanması gereğinin altını çizdiler, ancak bu tür yardım tekliflerinin yalnızca irtibat noktaları tarafından mı yoksa herhangi bir kuruluş, organ, ağ veya uzman tarafından mı sunulabileceği konusunda fikir ayrılığına düşmüşlerdir. Ağ ve mevcut teknik yardım hakkında bilgi yaymak için “bilgi tekrarlayıcıları” olarak dahil olmak üzere iletişim noktalarının rollerini daha fazla tartışmışlardır.

Zorunlu Etkinlik

Paris Anlaşması Kapsamında Birinci Küresel Stok Sayımının (GST) Teknik Diyalogunun İkinci Toplantısı:

Birinci Küresel Stok Sayımının (GST) teknik diyalogunun eş başkanları Harald Winkler (Güney Afrika) ve Farhan Akhtar (ABD); kapanış genel kurulunun moderatörlüğünü yapmıştır. Pek çok delege teknik diyalogun formatını takdir ederek taraf olmayan paydaşların aktif katılımını takdirle karşılamıştır. Bazı taraflar; özellikle gelişmekte olan ülkeler, birden fazla ara oturum düzenlemenin küçük delegasyonların sürece etkili bir şekilde katılma yeteneğini etkilediğini kaydetmiştir.

Taraflar; süreçten edindikleri bazı önemli çıkarımların altını çizmişlerdir. **AB**; azaltım uygulamalarını geliştirmek için başlayan çabalarını memnuniyetle karşılamıştır. **Çevresel Bütünlük Grubu** (EIG) adına **İsviçre**; hızlandırılmış uygulama için uygulama ve deneyimlerin nasıl ölçeklendirileceği ve bunların azaltılmamış kömürü aşamalı olarak azaltmada ve fosil yakıt sübvansiyonlarını kaldırmada nasıl etkili hale getirileceği de dahil olmak üzere cevaplanması gereken soruların ana hatlarını çizmiştir.

Küçük Ada Devletleri İttifakı (AOSIS) adına **Trinidad ve Tobago**; teknik diyalogun odak sorularının çok geniş olduğu ve ortaya çıkan sentez raporunun istenen türde kilit mesajları üretemeyebileceği konusundaki endişelerini dile getirmiştir.

Hemfikir Gelişmekte Olan Ülkeler Grubu (LMDC) adına **Suudi Arabistan**; toplam karbon bütçesine dayalı olarak karbon bütçesinin adil bir şekilde dağıtılmasının önemini altını çizmiştir.

Arap Grubu adına **Cezayir**; sürdürülebilir kalkınma için siyasi alan sağlanmadan hızlı ve adil bir geçişin gerçekleştirilemeyeceğini vurguladı ve **fosil yakıt sübvansiyonunun** aşamalı olarak azaltılmasının alternatiflerin mevcut olmasını gerektirdiğine dikkat çekmiştir.

Norveç; düşük veya sıfır emisyonlu toplumlara sorunsuz bir geçiş sağlamak için üretim ve planlamadan tüketime kadar tüm değer zincirini dikkate alan sistemik bir yaklaşımı teşvik etmiştir.

Hindistan; bilimin eşitlik ve ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ilkeleri (CDBR) gibi siyasi mülahazalarla bağlı olmamasına rağmen, Küresel Stok Sayımının (GST) bu ilkelere bağlı olduğunu ve bunları göz önünde bulundurması gerektiğini vurgulamıştır ve bu nedenle adaletsiz yollara dayalı tavsiyelerde bulunulmaması gerekliliğinin altını çizmiştir.

Araştırma ve Bağımsız Sivil Toplum Kuruluşları (RINGO); sürecin yerli, geleneksel ve yerel bilgiler de dahil olmak üzere mevcut en iyi bilimle desteklenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Ticaret Birliği STK'ları (TUNGO); Küresel Stok Sayımının (GST), Ulusal Olarak Belirlenmiş Katkıların (NDC) yaklaşımının istenen hedeflere ulaşip ulaşmadığını dikkate alması gerektiğinin altını çizmiştir.

Kadınlar ve Cinsiyet Topluluğu; özel sektör katılımının "abartılı" olmasından yakınmış ve kamu sektörüne sorumluluğa odaklanma çağrısında bulunmuştur.

12 Kasım 2022 – Uyum ve Tarım Günü

6 Kasım'da başlayan iklim müzakerelerinin ilk haftasında **Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (SBSTA)** ve **Uygulama Yardımcı Organı (SBI)** kapatılmıştır. Çoğunlukla organlar tarafından raporların değerlendirilmiş ve nispeten az konuda önemli sonuçlar kabul edilmiştir. Pek çok hususta yalnızca ilgili kararları kesinleştirmek için daha fazla çalışmanın gerekli olduğunu belirten usule ilişkin sonuçlar kabul edilmiştir.

COP

Uzun Vadeli Finansman Konusu:

Carlos Fuller'in (Belize) ortak yürüttüğü resmi olmayan istişarelerde taraflar, yardımcı kolaylaştırıcıların taslak metnini memnuniyetle karşılamıştır. Bir önceki gece alınan sunumların ve girdilerin bir derlemesiyle birlikte dağıtılmıştır. Önceki yıllara ait karar metninin kullanılması da dahil olmak üzere, metnin daha fazla düzenlenmesi talep edilmiştir.

Gelişmekte olan ülkeler, taahhütlerin gerçekleştirilmesindeki ve bunların ulaştırılmasındaki endişelerini belirterek iklim finansmanı ile ilgili önemli konuların üzerinden geçmiştir. Bunun yanı sıra, finansman sağlanmasının bir bağış değil, bir taahhüt olduğu da hatırlatılmıştır. Ayrıca, “bağışçılar” gibi ifadelerin kullanımına karşı çıkarak ortak bir terminolojinin belirlenmesi çağrısında bulunulmuştur.

Çoğu gelişmekte olan ülke UNFCCC sürecinin dışından geldiğini belirterek **İklim Finansmanı Teslim Planı İlerleme Raporu**'ndan referans verilmesine karşı çıkmıştır.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler **Daimî Finans Komitesi (SCF)**'ne yıllık 100 milyar dolarlık finansman teslimi hedefi ile ilgili yıllık rapor hazırlama yetkisi verme konusunda fikir ayrılığına düşmüştür. Gelişmiş ülkeler Paris Anlaşması'nın **Gelişmiş Şeffaflık Çerçevesi** kapsamındaki raporlama döngüsünün iki yılda bir olduğunu belirtmiştir.

Gelişmekte olan bazı ülkelerin **Paris Anlaşması Madde 2.1(c)**'ye (finans akışlarının tutarlılığına ilişkin) atıfta bulunulmasına karşı çıkmasına cevaben, iki grup Glasgow'daki bakanlar arası görüşmelerde bu madde hakkında bir gündem maddesi olması konusunda anlaşmaya varıldığını belirtirken, bu maddeyi tartışmak için doğru yerde olmadıklarını söylemiştir.

CMA

İklim Finansmanı Konusunda Yeni Kolektif Nicel Hedef:

Resmi olmayan istişarelerde **Zaheer Fakir (Güney Afrika)** ve **Georg Borsting (Norveç)** eş kolaylaştırıcıları tarafların taslak metni ile alakalı derlenen görüşlerini ve kapalı oturum girdilerini paylaşmıştır.

Eş kolaylaştırıcıların taslak karar için önerdiği yapı hakkında yorumları, geçmiş kararlar, ilerleme envanteri, çalışma yöntemleri, katılım ve sunumlar gibi prosedürel unsurlar, ele alınacak temalar ve konular gibi önemli unsurlar ve üst düzey bakanlar diyalogu için rehberliği içermektedir.

Taraflar, önerilen yapıya destek verdiklerini belirterek, eş kolaylaştırıcıları ilk taslak metnini hazırlama konusunda yetkilendirmiştir.

Gelişmekte olan ülkeler, finans hedefinde teslimatı hızlandırmak için gelişmiş ülkelere olan çağrılarının altını çizmiştir.

Ülkeler, bu madde kapsamında yalnızca 2023 veya 2024 için çalışma programının yöntemleri üzerinde anlaşmaya varıp varmayacağı konusunda fikir ayrılığına düşmüştür. Bir tanesi, ikinci haftada **teknik uzman diyaloglarının (TED'ler)** temalarına ilişkin bir zaman ayrılması gerektiğini tanımlamıştır.

Çoğu taraf bakanlık diyaloglarının daha interaktif olması ve çalışma programı kapsamındaki teknik süreç için siyasi rehberlik sunmaya odaklanması gerektiği konusunda hemfikir olmuştur.

COP/CMA

Daimî Finans Komitesi ile İlgili Konular:

Resmi olmayan istişarelerde yardımcı kolaylaştırıcılar **Janine Felson (Belize)** ve **Dominic Molloy (Birleşik Krallık)**, tarafları günün erken saatlerinde paylaşılan sunumların ve girdilerin derlendiği metinle ilgili düşünmeye çağırmıştır. Taraflar, **Beşinci Bienal Değerlendirmesi ve İklim Finansman Akışlarına Genel Bakış**, Paris Anlaşması **Madde 2.1(c)** ve iklim finansmanı tanımlarının bulunduğu paragraflar hakkında düşüncelerini paylaşmıştır. Taraflar, eş kolaylaştırıcılara, yinelemeleri kaldırmak da dahil olmak üzere metni daha da düzene sokmaları çağrısında bulunmuştur.

Taraflar, Beşinci Bienal Değerlendirmesinde kararda vurgulanacak niceliksel bilgiler de dahil olmak üzere unsur ve veriler üzerinden yorumlarını paylaşmıştır. Aynı zamanda bazı gruplar Paris Anlaşması'yla uyumlu olmayan akışlardan referanslar yapılması çağrısında bulundu. Bazıları **SCF** raporundaki (*FCCC/CP/2022/8/Ek.1–FCCC/PA/CMA/2022/7/Ek.1*) önerilere atıfta bulunma çağrısını yapmıştır.

Bir gelişmiş ülke **SCF**'nin **Finans Mekanizması** işletme varlıkları konusundaki taslak rehberi ile ilgili zorluklardan bahsederek bu unsurun komite görev tanımından çıkarılmasını önermiştir.

Çoğu, **Madde 2.1(c)** üzerine özel bir istişare ortamının gerekliliğini öne sürmüştür. İki gelişmekte olan ülke grubu **SCF**'nin görünümünün haritalandırması ve sentezlenmesine yapılan atıflara karşı çıkmıştır. Bütün tarafların görüşlerini tam anlamıyla belirtmediğini ileri sürerek, maddenin vurgulanışının Paris Anlaşması'ndan daha geniş bir bağlamda yorumlanması gerektiği konularında tartışmıştır.

Bir gelişmekte olan ülke grubu finans tanımları konusundaki tartışmayı siyasi düzeye taşımak istediğini yinelemiştir.

Kayıp ve Zararın Ele Alınmasına Odaklanma Dahil, İklim Değişikliğinin Olumsuz Etkileriyle Bağlantılı Kayıp ve Zararlara Karşılık Veren Finansman Düzenlemelerine İlişkin Hususlar:

Resmi olmayan istişarelerde, yardımcı kolaylaştırıcı **Ursula Fuentes (Almanya)** olmuştur. Birtakım gelişmekte olan ülke grupları COP27/CMA4' deki **kayıp ve zarar finans yardımı** ve 2024'e kadar faaliyete geçmesi için detaylı bir yol haritası ihtiyacı çağrılarını yinelemiştir. Ayrıca birçoğu, operasyon sürecinin rehberliği için bir **ad hoc komitesinin**, açık bir direktife ve zaman çizelgesine sahip olacak ve yeterli bütçe hükümlerinin sağlanacağı şekilde kurulmasını öne sürmüştür.

Bazı gelişmiş ülkeler, finansman boşluklarını, kayıp ve zararlar ilgili zorlukların çeşitliliğini ve konuyu ele almanın aciliyetini kabul ettiklerini yinelemiştir. Mevcut inisiyatifler üzerine inşa etmek, destek duyurularını karşılama, sorunları bölgesel düzeyde incelemek ve en savunmasız olanlar için desteğe öncelik verilmesi konuları vurgulanmıştır.

Pek çok kişi Glasgow Diyalogunun, yavaş başlayan olaylar, hızlı müdahale, çok taraflı kalkınma bankalarının (MDB'ler) rolü ve borç erteleme dahil olmak üzere belirli konuları tartışmak için alan sağlamasını tasavvur etmiştir. Gelişmekte olan bir ülke grubu, son on yılda yapılan benzer çalışmaları hatırlatarak, diğerlerinin yanı sıra SCF tarafından yapılan kapsamlı çalışmalara işaret etmiştir.

Fuentes, tarafları oturum sırasında yapılan açıklamaların yazılı versiyonlarını paylaşmaya davet etti ve bunların UNFCCC web sitesinde yayınlanacağını eklemiştir. Tarafların ifade ettiği görüşlere dayanarak, yardımcı kolaylaştırıcılar COP 27/CMA 4' de alınacak kararlara dahil edilecek unsurlara ilişkin bir genel bakış hazırlayacaktır.

SBSTA

Organizasyonel Hususlar (Başkan Dışındaki Görevlilerin Seçimi):

SBSTA Başkanı **Tosi Mpanu Mpanu (Demokratik Kongo Cumhuriyeti)**, Sekretarya'ya aday gösterilmediğini, bu nedenle UNFCCC'nin **Taslak Usul Kurallarının 22(2) Kuralı** uyarınca **Kakhaberi Mdivani (Gürcistan)** ve **Zita Kassa Wilks'in (Gabon)** sırasıyla Başkan Yardımcısı ve Raportör olarak görev yapmaya devam edeceği bildirmiştir.

Bilim ve İnceleme ile İlgili Konular (Araştırma ve Sistemik Gözlem):

SBSTA, sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SBSTA/2022/L.20*) ve COP tarafından değerlendirilmek ve kabul edilmek üzere bir karar taslağı önermiştir (*FCCC/SBSTA/2022/L.20/Ek.1*).

Sözleşme Kapsamındaki Metodolojik Konular (Ek I Taraflarının Sera Gazı Envanterlerinin Teknik İncelemesi İçin İnceleme Uzmanlarına Yönelik Eğitim Programı):

SBSTA, sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SBSTA/2022/L.16*).

Ek I Taraflarının İki Yıllık Raporlarının ve Ulusal Bildirimlerinin Teknik İncelemesi İçin İnceleme Uzmanlarına Yönelik Eğitim Programı:

SBSTA, sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SBSTA/2022/L.15*).

Ek I Tarafları İçin Yıllık Envanterlere İlişkin UNFCCC Raporlama Yönergelerinin Revizyonu:

SBSTA, sözlü olarak değiştirildiği şekliyle bir COP kararı taslağı içeren sonuçları (*FCCC/SBSTA/2022/L.19*) kabul etmiştir.

Ortak Ölçütler:

SBSTA, sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SBSTA/2022/L.25*) ve COP tarafından değerlendirilmesi ve kabul edilmesi için bir taslak karar önermiştir (*FCCC/SBSTA/2022/L.25/Ek.1*).

Uluslararası Havacılık ve Deniz Taşımacılığı İçin Kullanılan Yakıttan Kaynaklanan Emisyonlar:

SBSTA, sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SBSTA/2022/L.22*).

Paris Anlaşması'nın 13. Maddesi Kapsamında Raporlama ve Gözden Geçirmeye İlişkin Hususlar: Gönüllülük Temelinde İnceleme Yürütme Seçenekleri ve Bu İncelemeleri Kolaylaştırmak İçin Gereken İlgili Eğitim Kursları:

SBSTA, CMA tarafından değerlendirilmek ve kabul edilmek üzere, bir taslak içeren sonuçları (*FCCC/SBSTA/2022/L.18*) kabul etmiştir.

Madde 6.2'de Atıfta Bulunulan İşbirlikçi Yaklaşımlara İlişkin Kılavuz:

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcılar **Kuki Soejachmoen (Endonezya)** ve **Peer Stiansen (Norveç)**, tarafların eş kolaylaştırıcıların taslak SBSTA sonuçlarını içeren taslak metnini değerlendirmek için daha fazla süre istediğini hatırlatmıştır. Parantez içine alınmış bir CMA kararı taslağı, önceki gün tanıtılmıştı. Başkanlığın, taslak CMA kararının bir sonraki yinelemesinde, **Madde 6.4** taslağındaki **kapasite geliştirmeye** ilişkin metne benzer bir kapasite geliştirmeye ilişkin bir paragraf yansıtmayı kabul ettiğini bildirmiştir. Yardımcı kolaylaştırıcılar, tarafların SBSTA karar taslağını benimsemeye ve taslak CMA kararını ikinci hafta devam eden istişareler için başkanlığa iletmeye istekli olup olmadıklarını sormuştur.

Tarafların çoğu, gözden geçirme, altyapı ve raporlama ile ilgili olanlar da dahil olmak üzere, birkaç tanımlayıcı eksik unsurla birlikte, taslak CMA kararının fikir birliğini temsil etmediğini vurgulamıştır. Taraflar, sunulduğu şekliyle SBSTA sonuçları taslağı ve parantez içine alınmış CMA kararı taslağı üzerinde anlaşma sağlamıştır.

Kapanış genel kurulunda SBSTA, sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SBSTA/2022/L.23*). **SBSTA Başkanı Mpanu Mpanu**, tarafların bu maddeyle ilgili bir karar taslağı üzerinde henüz anlaşmaya varmadıklarını kaydetmiş ve çözülmemiş sorunları, sonraki adımlara ilişkin daha fazla rehberlik etmesi için CMA Başkanının dikkatine sunacağını söylemiştir.

SBI

Organizasyonel Konular (Başkan Dışındaki Görevlilerin Seçimi):

SBI Başkanı **Marianne Karlsen (Norveç)**, Sekreterliğin aday gösterilmediğini, dolayısıyla UNFCCC'nin **Taslak Usul Kurallarının 22(2) Kuralı** uyarınca, **Juan Carlos Monterrey Gómez (Panama)** ve **Aysin Turpancı (Türkiye)**, bir sonraki oturumda yerine geçecekler seçilene kadar sırasıyla SBI Başkan Yardımcısı ve SBI Raportörü olarak görev yapacaktır.

Ek I Dışı Raporlama: (Ulusal Bildirimlerde Yer Alan Bilgiler):

Bu madde askıda tutulmaktadır. Madde, **SB 58** 'in geçici gündemine eklenecektir.

Danışma Uzmanları Grubunun Raporu ve Görev Tanımı:

SBI, sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SBI/2022/L.21*).

Mali ve Teknik Desteğin Sağlanması:

SBI, sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SBI/2022/L.26*).

Temiz Kalkınma Mekanizması Siciline İlişkin Hususlar:

SBI, sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SBI/2022/L.29*). **Karlsen**, tarafların bu madde üzerinde çalışmalarını tamamlamadıklarını ve CMP Başkanlığının tarafları ileriye dönük olarak bilgilendireceğini kaydetmiştir.

LDC'lerle İlgili Hususlar:

SBI, sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SBI/2022/L.30*). **Karlsen**, tarafların bu madde üzerinde çalışmalarını tamamlamadıklarını ve COP Başkanlığının tarafları ileriye dönük olarak bilgilendireceğini kaydetmiştir.

Ulusal Uyum Planları:

SBI, sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SBI/2022/L.31*). **Karlsen**, tarafların bu madde üzerinde çalışmalarını tamamlamadıklarını ve COP Başkanlığının tarafları ileriye dönük olarak bilgilendireceğini kaydetmiştir.

Teknolojilerin Geliştirilmesi ve Transferi: (Teknoloji Mekanizması ile Mali Mekanizma Arasındaki Bağlantılar):

SBI, sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SBI/2022/L.24*).

İlk Periyodik Değerlendirme:

SBI, sonuçları kabul etmiştir ve CMA tarafından kabul edilmesi için bir taslak karar önerilmiştir (*FCCC/SBI/2022/L.27* ve *Ek.1*).

Teknoloji Transferine İlişkin Poznan Stratejik Programı:

SBI, sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SBI/2022/L.28*).

Uyum Fonuyla İlgili Hususlar (Uyum Fonunun Dördüncü Gözden Geçirmesi):

SBI, bir taslak CMP kararı (*FCCC/SBI/2022/L.22*) içeren sonuçları kabul etmiştir. ABD, ülkesinin Uyum Fonu'nun güçlü bir destekçisi olduğunu ve 11 Kasım Cuma günü fonun ikiye katlanacağını, mevcut taahhüdünü 100 milyon ABD doları tutarında yeni bir toplam için açıkladığını söyleyerek, Paris Anlaşması taraflarının bu gündem maddesinin değerlendirilmesine tam olarak katılmalarına izin verilmemesinden duyduğu derin hayal kırıklığını dile getirmiştir.

Kapasite Oluşturmaya İlişkin Hususlar:

SBI, taslak COP ve CMA kararlarını (sırasıyla *FCCC/SBI/2022/L.19* ve *L.20*) içeren sonuçları kabul etmiştir.

Cinsiyet:

SBI, sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SBI/2022/L.32*). **Karlsen**, tarafların bu madde üzerinde çalışmalarını tamamlamadıklarını ve COP Başkanlığının tarafları ileriye dönük olarak bilgilendireceğini kaydetmiştir.

İklim Güçlendirme Eylemi ile İlgili Hususlar:

SBI, sözlü olarak değiştirildiği şekliyle bir taslak COP ve CMA kararı (*FCCC/SBI/2022/L.23*) içeren sonuçları kabul etmiştir.

İdari, Mali ve Kurumsal Konular:

SBI, taslak COP ve CMP kararlarını (sırasıyla *FCCC/SBI/2022/L.17/Ek.1* ve *Ek.2*) içeren eklerle birlikte sonuçları (*FCCC/SBI/2022/L.17*) kabul etmiştir.

Paris Anlaşması'nın 13. Maddesi Uyarınca Raporlama ve İnceleme: (Gelişmekte Olan Ükelere Raporlama ve Kapasite Geliştirme İçin Mali ve Teknik Destek Sağlanması):

SBI, sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SBI/2022/L.25*).

SBI'nın Kapatılması:

Taraflar, **SBI 57** (*FCCC/SBI/2022/L.18*) taslak raporunu kabul etmiştir. Başkan **Karlsen**, SBI Başkanı olarak görev yaptığı zengin ve sıra dışı üç yıl için herkese teşekkür ederek toplantıyı saat 22:59'da kapatmıştır.

Yardımcı Organlar (SB'ler)

SB'ler, ortak bir kapanış genel kurulunda ortak maddeleri değerlendirmiştir.

Uyum Komitesi Raporu:

SB'ler sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SB/2022/L.13*). SB Başkanları, tarafların bir sonuç üzerinde anlaşmaya varmadıklarını ve sonraki adımlarda yol göstermesi için bunu COP/CMA Başkanının dikkatine sunacaklarını kaydetmiştir.

Uyuma İlişkin Küresel Hedefe İlişkin Glasgow-Şarm El-Şeyh Çalışma Programı:

Mattias Frumerie (İsveç) ve **Kishan Kumarsingh (Trinidad ve Tobago)** tarafından ortaklaşa yürütülen resmi olmayan istişarelerde, taraflar resmi olmayan kişilerden bir geri bildirim almıştır ve gelişmekte olan bir ülke grubunun önerdiği çerçeve etrafında artan yakınsamaya dikkat çekerek, unsurlarının 2023 çalıştaylarında detaylandırılması önerilmiştir. Birkaç gelişmekte olan ülke grubu ve partisi öneriye desteğini ifade etti ve SB 57'de somut bir sonuca duyulan ihtiyacın altını çizmiştir. Gelişmiş bir ülke, bunu değerlendirmek için yeterli zamanın olmadığını öne sürerek karşı çıkmıştır. Diğer taraflar, bir çerçeve seçeneği kapsamındaki unsurlar da dahil olmak üzere, yardımcı kolaylaştırıcıların taslak metni hakkında görüşlerini paylaşmıştır.

Gelişmekte olan bir ülke grubu, sunumlarının metne yansıtılması için ısrar etmiştir. Bir diğeri, yardımcı kolaylaştırıcıların taslak metniyle birlikte tüm konferans odası belgelerinin SB Başkanlarına iletilmesini önermiştir.

Gelişmekte olan bir ülke grubu, boş koltuklar olmasına rağmen, güvenliğin birçok grubun oturumun üçte ikisinden fazlasında odaya girmesini engellediğinin kayda geçirilmesini talep etmiştir.

Yardımcı kolaylaştırıcılar, tarafların anlaşmaya varamadıklarını belirterek, usule ilişkin sonuçları SB Başkanlarına ileteceklerini bildirmiştir.

Ortak kapanış genel kurullarında, SB'ler sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SB/2022/L.15*). SB Başkanları, tarafların bir sonuç üzerinde anlaşmaya varamadıklarını ve sonraki adımlarda yol göstermesi için bunu CMA Başkanının dikkatine sunacaklarını kaydetmiştir. **Pakistan**, tarafların SB'lerde bu madde kapsamındaki çalışmalarını ilerletmemesinden yakınlık herkesi ortak bir zeminde buluşabilmek için yapıcı bir şekilde çalışmaya devam etmeye çağırmıştır.

Varşova Uluslararası İklim Değişikliği Etkileriyle İlişkili Kayıp ve Zarar Mekanizması (WIM) Yürütme Kurulu Raporu (ExCom):

SB'ler, taslak bir COP ve CMA kararı (*FCCC/SB/2022/L.11*) içeren sonuçları kabul etmiştir.

WIM Kapsamındaki Santiago Ağı ile İlgili Konular:

Resmi olmayan istişarelerde, yardımcı kolaylaştırıcılar **Lucas di Pietro (Arjantin)** ve **Cornelia Jäger (Avusturya)**, SB'lerin bu gündem altındaki konuları değerlendirmeye devam ettiğini, ancak bir sonuca varamadığını belirterek usule ilişkin sonuçlar taslağını sunmuştur. Yardımcı kolaylaştırıcıların resmi olmayan notunu dikkate alarak konuyu daha fazla rehberlik için COP 27 ve CMA 4'e iletmeyi kabul etmiştir.

Kapanış genel kurulunda, SB'ler sonuçları kabul etmiştir (FCCC/SB/2022/L.17). SB Başkanları, tarafların bir sonuç üzerinde anlaşmaya varmadıklarını ve sonraki adımlarda yol göstermesi için bunu COP ve/veya CMA Başkanının dikkatine sunacaklarını kaydetmiştir.

Tarımda Koronivia Ortak Çalışması:

SB'ler sonuçları kabul etmiştir (FCCC/SB/2022/L.9). SB Başkanları, tarafların bir sonuç üzerinde anlaşmaya varmadıklarını ve sonraki adımlarda yol göstermesi için bunu COP Başkanının dikkatine sunacaklarını kaydetmiştir.

Azaltma Hedeflerini ve Uygulamayı Acilen Ölçeklendirmeye Yönelik Çalışma Programına İlişkin Hususlar:

Yardımcı kolaylaştırıcılar **Carlos Fuller (Belize)** ve **Kay Harrison (Yeni Zelanda)**, taslak SB sonuçlarını, parantez içine alınmış bir CMA kararı taslağını ve CMA'nın bir ekini içeren taslak metni sunmuştur. Taraflar metin hakkındaki yorumlarını paylaşmaya davet edilmiştir.

Birçok taraf, SB sonuçlarını kabul etmeye ve ikinci hafta boyunca daha fazla istişare için taslak CMA kararını iletmeye istekli olduğunu ifade etmiştir. Bir gelişmekte olan ülke grubu, taslak sonuçların, taslak CMA kararının ve ekinin fikir birliğine varmadığını ve kabul edilmeye hazır olmadığını söylemiştir.

Birkaç ülke, sıcaklık hedefiyle ilgili olarak **Paris Anlaşması**'nda tam olarak kullanılan dile atıfta bulunmak ve metinden "savunmasız gelişmekte olan ülkeler" ibaresini silerek bunun yerine kararlaştırılan dili kullanmak gibi, daha sonraki çalışmaların temeli olarak kabul etmeden önce metinde yansıtılmasını istedikleri eksik unsurları belirlemiştir. Taraflardan biri, çalışma programının görevini nasıl yerine getireceğine dair netlik çağrısında bulunmuştur ve bir "konuşma dükkanından" daha fazlası olması gerektiğine dikkat çekmiştir. Başka bir taraf, sektörler arası bir **adil geçiş finansmanı çerçevesi** oluşturmayı önermiştir.

Gelişmiş bir ülke, emisyonların mevcut durumunu ve emisyon azaltımlarına en fazla katkıda bulunabilecek ülkeleri olgusal olarak yakalama talebinin altını çizmiştir. Gelişmekte olan bir ülke grubu, ekte karbon yakalama ve depolama ve karbondioksit giderme teknolojilerine atıfta bulunulması ve taslak CMA kararının önsözünde "insan kaynaklı iklim değişikliğinin birden fazla ve bir asırlık net sera gazı emisyonunun sonucu olduğunu belirten bir metin" eklenmesi çağrısında bulunmuştur.

Gelişmiş bir ülke, örtülü kararlara ilişkin Başkanlık istişarelerine ilişkin netlik kazanana kadar hafifletmeyle ilgili bazı siyasi unsurları tartışmak için resmi olmayan istişarelerde bir boşluk bırakmak istediğini ifade etmiştir.

Yardımcı kolaylaştırıcılar, tarafların yorumlarına dayalı olarak gözden geçirilmiş taslak metin hazırlayacaklarını ve kapanış genel kurullarında değerlendirilmek üzere SB Başkanlarına iletceklerini bildirmiştir.

Kapanış genel kurulunda, SB'ler sonuçları kabul etmiştir (FCCC/SB/2022/ L.14). SB Başkanları, tarafların bir sonuç üzerinde anlaşmaya varmadıklarını ve sonraki adımlarda yol göstermesi için bunu CMA Başkanının dikkatine sunacaklarını kaydetmiştir.

Küresel Durum Değerlendirmesine İlişkin Hususlar:

SB'ler sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SB/2022/L.8*).

Teknolojilerin Geliştirilmesi ve Transferi (Teknoloji Yürütme Komitesi ile İklim Teknolojisi Merkezi ve Ağı'nın Ortak Raporu):

SB'ler, biri COP kararı taslağını (*FCCC/SB/2022/L.12*) ve diğeri CMA kararı taslağı (*FCCC/SB/2022/L.16*) olan iki sonuç grubunu benimsemiştir. Şili, bazı ülkelerin Uyum Fonu İklim İnovasyon Hızlandırıcısından dışlanmasıyla ilgili endişelerini dile getirmiştir.

Müdahale Önlemlerinin Uygulanmasının Etkisine İlişkin Forumla İlgili Hususlar:

SB'ler sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SB/2022/L.10*). SB Başkanları, tarafların bir sonuç üzerinde anlaşmaya varmadıklarını ve sonraki adımlarda yol göstermesi için bunu COP/CMP/CMA Başkanının dikkatine sunacaklarını kaydetmiştir.

Sözleşme Kapsamındaki Uzun Vadeli Küresel Hedefin ve Buna Ulaşmaya Yönelik Genel İlerlemenin İkinci Periyodik İncelemesi:

SB'ler sonuçları kabul etmiştir (*FCCC/SB/2022/L.18*). SB Başkanları, tarafların bir sonuç üzerinde anlaşmaya varmadıklarını ve sonraki adımlarda yol göstermesi için bunu COP Başkanının dikkatine sunacaklarını kaydetmiştir.

14 Kasım 2022 – Su Günü

Yardımcı Organlar, müzakerelerin ikinci haftasına uzun bir meseleler listesi ileterek, kilit konulara ilişkin siyasi düzeydeki tartışmaların hafta sonuna kadar bakanlar ve Başkanlık tarafından yürütüleceği listeye eklemeler yapmıştır.

Başkanlık İstişareleri

Resmi Olmayan Sayım Genel Kurulu:

COP Başkanı **Sameh Shoukry**, hafta boyunca yapılacak üç çalışma rotasını özetlemiştir. Yardımcı Organlardan, bekleyen hafifletme, uyum, kayıp ve zarar, tarım, toplumsal cinsiyet ve müdahale önlemlerini kapsayan on üç gündem maddesi üzerinde teknik çalışmaların devam edeceğini açıklamıştır. Açılış oturumlarında belirlenen kapak kararları ve diğer konularda da Başkanlık istişareleri devam edecektir. Bakanlar istişareleri 16 Kasım Çarşamba günü başlayacaktır.

Kayıp ve Zarar İdaresi:

Amr Essam (Mısır) tarafından yürütülen istişarede taraflar, **Varşova Uluslararası Mekanizmasının** (WIM) yalnızca CMA tarafından mı yoksa hem CMA hem de COP tarafından mı yönetildiğini tartışmıştır. Gelişmekte olan tüm ülke grupları, WIM'in COP ve CMA tarafından yönetilmesini desteklemiştir. Birkaç gelişmiş ülke, Paris Anlaşması yorumlarının, WIM'in yalnızca CMA kapsamında olduğunu ve birinin ikili otoriteyi keşfetme esnekliğini ifade ettiğini söylemiştir. Taraflar bu tartışmayı gelecek yıl ele almayı kabul ederek bu yıl için COP'nin CMA'nın sonuçlarını onaylayacağı "Glasgow yaklaşımı"ni kullanmıştır.

COP

Ulusal Uyum Planları:

Pepetua Latasi (Tuvalu) ve **Jens Fuyl (Danimarka)** tarafından ortaklaşa yürütülen resmi olmayan istişarelerde Latasi, en son taslak karar metni hakkında yorum istemiştir.

Bir grup, uyum eylemini ve desteğini artırmanın önemini vurgulayan bir paragrafın, **Glasgow İklim Paketi'nin** (*karar 1/CP.26*) uyum bölümlerinin, özellikle de gelişmiş ülke taraflarının önemli ölçüde uyum finansmanı tedariklerini artırmaya çağırılmasıyla ilgili kararına atıfta bulunarak kısaltılmasını önermiştir.

Üç gelişmiş ülke, özellikle GCF uyum fonunu tartışmak için daha uygun bir forum olarak **Yeşil İklim Fonu (GCF)** rehberlik ajanda maddesine işaret etmiştir. Birkaç gelişmekte olan ülke grubu aynı fikirde olmamakla beraber uygulama ve eylem ihtiyacını vurgulayarak kullanılan dilden memnuniyetsizliklerini dile getirmiştir.

CMA

2030 Öncesi İsteklilik Konusunda Üst Düzey Bakanlar Yuvarlak Masa Toplantısı:

COP 27 Başkanı **Shoukry**, Başkanlığın bu yuvarlak masa toplantısında ifade edilen görüşleri yansıtmak için resmi olmayan bir not hazırlayacağını bildirmiştir.

UNFCCC Genel Sekreteri **Simon Stiell**, emisyonları daha hızlı azaltacak, etkili eylemleri kolaylaştıracak ve kilit taraflardan kararlılığı artıracaklarına dair güvenceler alacak iddialı bir hafifletme çalışma programı çağrısında bulunmuştur.

UNFCCC Sekreterliği'nden **Bernd Hackmann**, mevcut ve güncellenmiş NDC'lere genel bir bakış sunan ve bunların uygulanmasının 2030 yılına kadar emisyonları **%10,6** artıracığını vurgulayan **Ulusal Olarak Belirlenmiş Katkılar (NDC) Sentez Raporunu** sunmuştur.

Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) Çalışma Grubu III eş başkanı Jim Skea, grubun hafifletme raporundaki önemli bulguları aktarmış ve tüm sektörlerde emisyonları 2019 seviyelerine göre yarıya indirebilecek ve ton başına 100 ABD dolarından daha az maliyetli karbondioksit eşdeğeri olabilecek seçeneklerin mevcut olduğunu vurgulamıştır.

GCF'den **Hong Patterson**, altı Afrika ülkesini ve **Özbekistan**'ı yenilenebilir enerjiye özel sektör yatırımlarına yönelik zorlukları ele almak için destekleyen **Sürdürülebilir Yenilenebilir Risk Azaltma Girişimi**'nin altını çizmiştir.

Bakanlar, birkaç gelişmekte olan ülkenin desteğe duyulan ihtiyacı vurgulaması ile, istekliliği acilen artırmak için ortak bir çağrı yapmıştır. Azaltma çalışma programında **Singapur**, masadaki metnin bir dizi "talebe dayalı sohbete" yol açabileceğine ilişkin endişesini dile getirmiş ve **Birleşik Krallık**, net yöntemler için çağrıda bulunmuştur. **Bhutan**, **En Az Gelişmiş Ülkeler (LDC'ler)** için, ülkelerin takip etmesi gereken net bir kilometre taşları takvimi çağrısında bulunmuştur.

COP 27 kapak kararlarında, **Japonya**, **Tuvalu** ve **diğerleri** hafifletme hedefine vurgu yapılması çağrısında bulunmuştur. **Avustralya**, %100 yenilenebilir enerjiye geçiş taahhüdünü önermiştir.

Fosil yakıtlar konusunda, **Küçük Ada Devletleri İttifakı (AOSIS)** adına **Antigua ve Barbuda**, gelecek nesilleri korumanın önemini vurgulamıştır. **Tuvalu** ve **Vanuatu**, fosil yakıtların yayılmasını önleme anlaşması çağrısında bulunurken ve **Birleşik Krallık**, kömürü kademeli olarak ortadan kaldırma çabalarını hızlandırma çağrısında bulunmuştur.

Destek konusunda, **Bolivya**, **Gabon** ve diğer **gelişmekte olan ülkeler**, önceki mali vaatlerin yerine getirilmesi ve adil geçişler için destek sağlanması gereğini vurgulamıştır. Mali destekte "trilyonları seferber etme" ihtiyacına atıfta bulunan **AB**, özel sektörün rolünün altını çizmiştir.

Uyumla İlgili Küresel Hedefe İlişkin Glasgow–Şarm El-Şeyh Çalışma Programı:

Resmi olmayan istişarelerde, yardımcı kolaylaştırıcılar **Mattias Frumerie (İsveç)** ve **Kishan Kumarsingh (Trinidad ve Tobago)** taraflardan mümkün olan yerlerde metni düzene sokmalarını ve görüşlerin farklılaştığı yerlerde seçenekleri belirlenmesini istemiştir. Birkaç taraf, önerilerinin metne yansımadağını yineleyerek bunların dahil edilmesini istemiştir. Diğerleri ise kırmızı çizgiler belirlemiştir.

Pek çok **gelişmekte olan** ülke grubu tarafından desteklenen ve bazı **gelişmiş ülkeler** tarafından karşı çıkılan gelecekteki çalışmalara rehberlik edecek bir çerçeve seçeneği konusunda, bazı taraflar, bir orta yol bulma ve çalışma programına rehberlik edecek ve **Küresel Durum Değerlendirmesine** katkıda bulunacak "yapılandırılmış bir yaklaşım" üzerinde düşünmeye istekli olduklarını ifade etmiştir.

Eş kolaylaştırıcılar tarafları, eş kolaylaştırıcıların metnini kullanarak kendi aralarında tartışmaya çağırılmış ve birkaç tarafın sunumlarını içeren yeni metin taleplerine direnmiştir. Sonraki adımlarla ilgili anlaşmazlık nedeniyle, eş kolaylaştırıcılar, ileriye dönük olarak Başkanlığın rehberliğini arayacaklarını söylemiştir.

Finansla İlgili Konular (İklim Finansmanı Konusunda Yeni Toplu Sayısallaştırılmış Hedef):

Zaheer Fakir (Güney Afrika) ve **Georg Børsting'in (Norveç)** ortaklaşa yürüttüğü resmi olmayan istişarelerde, bir grup **gelişmekte olan ülke** mevcut metnin fazla prosedürel olduğunu ve daha fazla içerik gerektirdiğini söylemiştir. Taraflar ayrıca, metnin gelecekteki teknik uzman diyalogları için konulara ilişkin rehberliğinde ne kadar kuralcı olması gerektiğini tartışırken, bazıları bu aşamada gelecekteki konuları “mikro yönetip yönetmemesi” gerektiğini sorgulamıştır. İstişareler devam edecektir.

Uyum Fonu ile İlgili Konular:

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcılar **Diann Black-Layne (Antigua ve Barbuda)** ve **Eva Schreuder (Hollanda)**, uygun şekilde CMP metnine yansıtıldığını söyledikleri taslak metin hakkında görüşleri almaya çağırılmıştır.

Mali kaynakları artırmanın aciliyetinin altını çizen bir paragrafta, birkaç gelişmekte olan ülke grubu, "gelişmiş ülke taraflarının" gelişmekte olan ülkelere destek sağlaması gerektiğini belirtmelerini isterken, diğerleri, "özellikle, gelişmekte olan **küçük ada devletleri (SIDS)** ve **LDC**'leri eklemek istemektedir. Gelişmekte olan bir ülke grubu, destek için grupların belirtilmesine karşı çıkmıştır.

Üç gelişmiş ülke, gelişmekte olan ülke grubuna karşı çıkararak Paris Anlaşması taraflarının Uyum Fonu görüşmelerine tam katılımının önemini vurgulayan bir paragraf eklenmesini önermiştir.

Birçoğu, belirli ülkelerin **Uyum Fonu İklim İnovasyonu Hızlandırıcısına** erişime uygun olmamasını endişeyle not etmek için bir teklifle ilgilenmiştir. Eş kolaylaştırıcılar yeni taslak metni dağıtacaktır.

Kayıp ve Zarara Yanıt Veren Finansman Düzenlemeleriyle İlgili Konular:

Resmi olmayan istişareler, tüm fikirleri yakalamayı amaçlayan bir unsurlar belgesini başlatan **Julio Cordano (Şili)** ve **Ursula Fuentes (Almanya)** tarafından ortaklaşa yürütülmüştür. Belgeyi değerlendirmek için çok az zaman olduğunu belirten pek çok kişi, görüşlerin eksik olduğunu söylerken, bazıları bu belgenin müzakereler için bir temel olarak kabul edilemeyeceğini öne sürmüştür.

Birçoğu, bir hizmet sağlamak için bu COP'a yönelik çağrılarının eksik olduğunu, **Cordano**, bunun "2024'e kadar olan 'sürecin sonucu'" başlığı altında olduğunu belirtmiştir. Diğerleri, bu gündem maddesindeki sonuçların sorumluluk veya tazminat içermediğini, **Glasgow Diyaloğu**'nu içerdiğini ve en geç 2024'e kadar kesin bir karar almak amacıyla bir süreç başlatacağını belirten bir dipnotla ilgili endişelerini dile getirmiştir. Bunun, bu gündem maddesinin kapsamına ilişkin anlaşmadan farklı olduğu öne sürülmüştür. İstişareler devam edecektir.

Madde 6.2'de Bahsedilen İşbirlikçi Yaklaşımlara İlişkin Kılavuz:

Resmi olmayan istişarelerde, eş başkanlar **Kuki Soejachmoen (Endonezya)** ve **Peer Stiansen (Norveç)**, SBSTA'dan iletilen metne dayalı olarak, bu madde kapsamında önümüzdeki iki gün için önerilen bir çalışma programını özetlemiştir, **kararlaştırılan elektronik format (AEF)**, Madde 6 veri tabanı ve **merkezi muhasebe ve raporlama platformu (CARP)** ile başlayacaktır. Akşamları "gayriresmi" zaman dilimlerinin mevcut olduğu belirtilmiştir.

AEF'de taraflar, eylemler ve elde tutulanlara ilişkin tablolarda bilgi için tercih ettikleri seçenekleri belirtmişlerdir. Birçoğu, bir PDF formatıyla etkileşim kurmanın zorluğundan yakınmıştır. Gelişmekte olan bir ülke grubu, birçok ülkenin bu alandaki yetersiz ön deneyimleri göz önüne alındığında tabloların kullanılabilirliğini ilk önce test etmesi gerektiğini vurgulayarak bu CMA'da AEF'yi geçici olarak onaylamayı önermiştir ve de gerekli bilgilerin spesifikliği konusunda tarafların görüşleri farklılaşmıştır. Bu CMA'da anlaşmayı destekleyenler, bazı ülkelerin 2023'te **uluslararası olarak transfer edilen hafifletme sonuçlarını** (ITMO'lar) kullanmayı öngördüklerine ve **Madde 6.2** raporlama altyapısının diğer bileşenlerini bilgilendirmek için AEF'lere ihtiyaç duyulduğuna dikkat çekmiştir.

Diğer hususların yanı sıra, "ID" ve "seri numarası" terimleri de dahil olmak üzere "**ITMO ID**" başlığı altındaki terminolojinin yorumlanması, terminolojiyi "eylem türü" ve "sektörler" altında düzene sokmak ve uyumlu hale getirmek, zorunlu ve isteğe bağlı alanların belirtilmesi ve diğer uluslararası hafifletme amaçlarına yönelik olarak kullanılan sonuçların bilgisi ve takibi konularına odaklanan özel yorumlar yapılmıştır.

Madde 6 veri tabanında ve **CARP**'de taraflar, resmi olmayan gayriresmi işler için daha fazla zaman ayırmak ve bu CMA'da karar verilmesi gereken öncelikli konuları belirlemek de dahil olmak üzere kalan süre içinde çalışmayı ilerletmenin yollarını önermiştir. Resmi olmayan istişareler **15 Kasım Salı** günü devam edecektir.

Madde 6.4 'de Oluşturulan Mekanizma için Kurallar, Yöntemler ve Prosedürler:

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcılar **Kate Hancock (Avustralya)** ve **Sonam Tashi (Butan)**, bu hafta için CMA yetkisinin şunları kapsadığını açıklamıştır. Bunlar; **Madde 6.4** Denetleme Kurulu (FCCC) raporu */PA/CMA/2022/6* ve *Ek.1* ve **Madde 6.4** SBSTA tartışmalarından iletilen metindir.

Denetim Organının tavsiyeleri üzerine taraflar, önerilen prosedür kurallarına ve gelir paylaşımına desteklerini ifade etmiştir. Taşınmalarla ilgili olarak, taraflar, üç gözlemci grubuyla birlikte, çevresel bütünlüğün sağlanması ve çevresel ve sosyal korumalar ile insan ve Yerli Halkların hakları konusundaki dilin önceki kararlarla uyumlu hale getirilmesi çağrısında bulunarak çeşitli endişeleri dile getirmiştir. Ayrıca, kurulun tavsiyeler üzerinde daha fazla çalışması ve CMA5'e rapor vermesi ve bu çalışmayı alakalı metodolojilerle ilgili çalışmalarla ortak yürütmesi, paydaşlarla daha fazla istişarelerde bulunma ve sunum çağrılarını yapma ve farklı kaldırma türleri, tersine çevirmeler, sızıntı ve bir şikâyet mekanizması üzerinde daha fazla çalışmaya başlanmasını desteklemiştir.

Diğer çalışmalarda gruplar, kuruldan (organdan) metodolojiler, standartlaştırılmış temeller, **Temiz Kalkınma Mekanizması (CDM)** geçişi ve **CDM sürdürülebilir kalkınma aracının** gözden geçirilmesi dahil olmak üzere ilgili tüm yetkiler üzerinde çalışmasını talep ederek

mekanizmanın işler hale getirilmesini sağlama çağrısında bulunmuştur. Ayrıca, bu çalışmayı sonuçlandırmak için son tarih olarak 2023'ü belirleme ve özel bir destek yapısı ve yeterli fon sağlama çağrısında bulunulmuştur.

Taraflar ayrıca CDM faaliyetlerinin geçişine ve **sertifikalı emisyon azaltımlarının** (CER'ler) kullanımına ilişkin SBSTA tarafından iletilen taslak CMA karar metnindeki bölümleri de kısaca değerlendirmiştir. İstisnalar devam edecektir.

Madde 6.8'de Atıfta Bulunulan Piyasa Dışı Yaklaşımlar Çerçevesi Kapsamındaki Çalışma Programı:

Temas grubunda, eş başkanlar **Maria Al-Jishi (Suudi Arabistan)** ve **Jacqueline Ruesga (Yeni Zelanda)**, ikinci haftadaki çalışmanın odak noktasının Madde 6.8 SBSTA tartışmalarından aktarılan taslak karar metninde kalan konular üzerinde anlaşmaya varılması olduğunu belirtmiştir. Müzakereler daha sonra resmi olmayan istisnalarla devam etmiş ve taraflar çalışma programı faaliyetleri için bir uygulama takvimine ilişkin bölümler ve 2026'da bu faaliyetlerin gözden geçirilmesine ilişkin girdiler hakkında görüşler paylaşılmıştır.

Programda, eş başkanlar aşağıdakilerle ilgili köprü niteliğindeki önerilerini paylaşmıştır: 2023'deki faaliyetler için zorunlu bir program ve 2024-2026 için gösterge niteliğinde bir program, önerilen çalışma programı dönemleri için etiketlerin çıkarılması ve CMA'nın programın ara dönem değerlendirmesi yerine yıllık olarak girdi sağlamasını zorunlu kılmak.

2026 incelemesinin girdileri konusunda taraflar, bölümün gerekli olup olmadığını tartışırken, bazıları bu aşamada "standart prosedürlere" atıfta bulunulmasını önermiş ve daha sonra belirli bir kılavuza karar vermiştir.

Eş başkanlar, tarafları öğleden sonra "gayriresmi olmayan" tartışmalara devam etmeye teşvik etmiştir.

COP/CMA

Yeşil İklim Fonu (GCF) Rehberi:

Resmi olmayan istisnalarla, eş başkan **Toru Sugio (Japonya)**, COP ve CMA için taslak karar metinlerini içeren, 12 Kasım Cumartesi günü dağıtılan metinler hakkında tarafların yorumlarını istemiştir.

Birkaç taraf eş başkanların çabalarını takdir ederken, gereksiz veya kafa karıştırıcı paragraflara atıfta bulunarak taslaklar üzerinde çok çalışılması gerektiğini söylemiştir.

Bazı gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler, GCF'yi mikro düzeyde yöneten, "yukarıdan aşağıya" (top-down) veya kurul tarafından değerlendirilen maddelere önyargılı olan bir sonuca karşı uyarıda bulunmuştur.

Gelişmekte olan bir ülke, kurulda dengesiz temsil konusunda endişelerini dile getirmiştir.

Gelişmekte olan bir ülke grubu, kayıp ve zarar konusunda "gaslighting" ile alakalı endişelerini dile getirmiş ve GCF'nin şu anda bunu ele alacak şekilde yapılandırılmadığını söylemiştir.

Diğer bir gelişmekte olan ülke grubu, finansal akışların gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere doğru olması gerektiğini yansıtmıştır.

Bazı tarafların sözlü olarak müdahale edemediği yönündeki endişelere yanıt veren eş başkan **Sugio**, bir sonraki yinelemeye dahil edilmek üzere yazılı sunumlar istemiştir.

Uyum Komitesinin Raporu ve İncelemesi:

SBSTA Başkanı **Tosi Mpanu Mpanu (Demokratik Kongo Cumhuriyeti)** tarafından yürütülen resmi olmayan istişarelerde Başkan, SB'lerin vardığı sonuçlara göre tarafların 12 Kasım Cumartesi günü temelinde yani 18.00'deki 11 sayfayı bir araya getiren taslak metin üzerinde çalışmayı kabul ettiklerine dikkat çekmiştir.

Delegeleri yeni metin önermemeye, bunun yerine uzlaşma metni üzerinde çalışmaya çağırmıştır.

Taraflar, IPCC ile iş birliğinin, **NDC** ortak zaman dilimlerine referansların ve Komite faaliyetlerine paydaş katılımını artırmak için çevirilerin metne eklenmesini önermiştir.

Birçoğu, gelişmiş bir ülkenin CMA'nın Komite hakkındaki incelemesini tamamlama önerisine karşı çıkmıştır.

CMP

Uyum Fonu Kurulu Raporu:

Diann Black-Layne (Antigua ve Barbuda) ve **Eva Schreuder'in (Hollanda)** ortaklaşa yürüttüğü resmi olmayan istişarelerde ülkeler, 13 Kasım Pazar günü dağıtılan gözden geçirilmiş taslak metin hakkındaki görüşleri dinlemiştir.

Bir gelişmiş ülke geliştirmekte olan bir ülke grubunun, bunların çok farklı süreçler olduğunu söyleyerek karşı çıktığı, süreçlerin çağdaştırılması için fırsatların bulunmasına ilişkin metinde “proje onayı”nın “akreditasyona” dahil edilmesi yönündeki önerisini yinelemiştir.

Bir ülke, finansmana erişimi kolaylaştırmak için farklı finansman süreçlerini uyumlu hale getirmeye çalışan **SIDS** veya **LDC**'lerde bir pilot uygulama yapmayı bir anlaşma olarak teklif etmiştir. Küçük bir grup bu seçeneği inceleyecektir.

Yardımcı kolaylaştırıcılar yeni taslak metni dağıtacaktır.

Temiz Kalkınma Mekanizmasına İlişkin Hususlar:

Alick Muvundika (Zambiya) ve **Kazuhisa Koakutsu'nun (Japonya)** ortak yürüttüğü resmi olmayan istişarelerde taraflar, 13 Kasım Pazar günü yayınlanan ve bir yer tutucu içerikli taslak CMP karar metninin ilk yinelemesine ilişkin görüşlerini paylaşmıştır.

CMA kararında taraflar, geçici ve geçiş süreçleri için zaman çerçevelerine ilişkin farklı görüşler ifade etmiştir. Bunlar, CER verilmesi, metodoloji onayları, revizyonları veya güncellemeleri ve operasyonel birimlerin akreditasyonudur. Bazıları belirli tarihler belirlemeyi tercih ederken, diğerleri karşı çıkmıştır. Aynı zamanda, bazıları bu süreçlerin bazılarının **Madde 6.4** mekanizmasının işlevselleştirilmesine bağlanması çağrısında bulunurken, başkaları da **Sekretarya**'nın teknik çalışmaları yürütmesi ve bu konulara 2023'teki CMP 18'de karar vermesi için yetki verilmesini önermiştir.

Taraflar, ağaçlandırma ve ağaçlandırmayı geçici önlemlere tabi faaliyetler olarak dahil edip etmeme ve 2020 sonrası CER'lerin gönüllü olarak iptal edilmesini sağlama konusunda da fikir ayrılığına düşmüştür.

Yardımcı yürütücüler metnin yeni bir yinelenmesini yayınlayacaklarını bildirerek tarafları resmi olmayan istişarelere teşvik etmeye çalışmıştır.

Müdahale Önlemlerinin Uygulanmasının Etkisine İlişkin Forumla İlgili Hususlar:

Resmi olmayan istişarelerde, yardımcı yürütücüler **Andrei Marcu (Papua Yeni Gine)** ve **Daniel Waterschoot (AB)**, bir karar taslağı metni hakkında görüşleri davet etmiştir.

Delegeler, forumun ara değerlendirmesine ilişkin çeşitli "yönleri" veya "faaliyetleri" ele alan metne odaklanmıştır.

Kesişen konularda; bölgesel meseleler, göstergeler ve raporlama, bölgesel çalıştaylar, vaka incelemeleri, eğitim, toplantılar, diğer konularla bağlantılar, adil geçiş ve kömür enerjisini aşamalı olarak azaltmanın ve verimsiz fosil yakıt sübvansiyonlarını aşamalı olarak kaldırmanın etkileri hakkındaki metni tartışmayı kabul etmiştir.

Gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelerin karşı çıktığı, insan haklarıyla ilgili ortak ancak farklılaştırılmış sorumluluklar konusundaki dilin silinmesini önermiştir.

Gelişmiş ülkeler, **Katowice Uzmanlar Komitesi'nin (KCI)** bölgesel çalıştaylara ve daha fazla toplantı gününe ilişkin metnin silinmesini istemiştir. Bu silmelere gelişmekte olan ülkeler karşı çıkmıştır.

Gelişmekte olan ülkeler, forumun çalışma planının etkilerini izlemek için göstergeler üzerindeki metnin silinmesini önerirken, bazı gelişmiş ülkeler bunu korumayı tercih etmiştir.

Resmi olmayan tartışmalar akşamın ilerleyen saatlerine kadar devam etmiştir.

15 Kasım 2022 – Sivil Toplum Günü

Bakanlar yüksek seviye konuşmalarında ülkeleri ile ilgili ulusal önceliklerini aktarırken, müzakereciler bekleyen birikmiş sorunları açıklığa kavuşturmak için çalışmalar yürütmüştür. Gün sonuna kadar çok sayıda sorunun çözülmeden kaldığı gözlenmiştir.

Bakanlık İstişareleri

Kapak (veya üst) Karar:

Temsilciler grubu başkanları, eş kolaylaştırıcıları **Wael Aboulmagd** ve **Mohamed Nasr (Mısır)** eşliğinde gözlemcilerle açık bir oturumda buluşmuş ve kapak kararlarının unsurları üzerine tarafların yorumlarını almak üzere çağrıda bulunmuştur.

Çoğu uygulamaya odaklanılmasını dile getirilirken, uygulamanın karara nasıl geçirileceği konusunda farklı görüşler belirtilmiştir.

Gelişmekte olan üç ülke grubu, hakkaniyet ve ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar (CBDR) odaklı ve bir tanesi baştan sona uygulama boşluklarının tanınmasını isteyen taleplerini dile getirmişlerdir.

Birkaçı, Glasgow İklim Pakti'nin kömürü kademeli olarak azaltmak, metan emisyonlarını azaltmak, adil geçişleri desteklemek ve uyum finansmanı sağlamak da dahil olmak üzere tüm yönlerinin uygulanmasına işaret etmiştir.

Birçoğu Glasgow İklim Pakti'nin tüm yönleriyle ilgili hesap verebilirlik metni tercihini dengeli bir şekilde paylaşırken, iki grup şeffaflığın geliştirilmesini tercih etmiş ve hesap verebilirlik teriminin silinmesi çağrısında bulunmuştur.

Birçoğu 1,5 °C'nin dahil edilmesini desteklerken, bir grup tarafından bu husus "kırmızı çizgi" olarak nitelendirilmiştir. **İki grup** Paris Anlaşmasındaki sıcaklık hedefine atıfta bulunulmasını tercih etmiştir.

Aşağıdaki talepler gelişmekte olan ülkeler tarafından dile getirilmiştir:

- **Teknoloji Mekanizması** üzerine iki yıllık bir çalışma programı oluşturmak,
- Yeni fosil yakıt üretiminin genişlemesine son verilmesi,
- Petrol ve gaz çıkarımının aşamalı olarak durdurulması veya aşamalı olarak azaltılması,
- Bir kayıp ve zarar müdahale fonu oluşturmak,
- Hükümetlerarası İklim Değişikliği Panelini uyum konusunda özel bir rapor hazırlamaya davet etmek,
- Finans Daimî Komitesinin iklim değişikliğine bağlı borçluluk hakkında bir rapor hazırlaması.

Ayrıca gelişmiş ülkelerin 100 milyar \$ tutarındaki iklim finansmanı hedefine ulaşılamamasından duyulan hayal kırıklığı vurgulanmıştır.

Aşağıdaki konuların kapak karardan kaldırılması önerilmiştir:

- Çok taraflı kalkınma bankaları (MDB'ler),
- Özel sektör,
- Doğa temelli çözümler,
- UNFCCC dışındaki kuruluşlar ve girişimler,
- Paris Anlaşmasını yeniden müzakere edebilecek veya yeniden yorumlayabilecek yeni yetkiler.

Birçoğu daha anlamlı bir yazılı metin isteğinde bulunmuştur.

Durum Değerlendirme Genel Kurulu

Akşam, COP27 Başkanı **Sameh Shoukry** kısa bir durum değerlendirmesi genel kurulu düzenlemiştir. Delejelere, ilerleme kaydedilmiş olmakla birlikte, iddialı bir iklim eylemi gerçekleştirmek için daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğu konusunda bilgi vermiştir. Bazı konuların daha fazla teknik çalışma gerektirdiğini ve bunun 16 Kasım Çarşamba gününe kadar sonuçlanmasını umduğunu dile getirmiştir. Bununla birlikte, diğer konuların daha yüksek düzeyde siyasi katılım gerektireceğini belirtmiştir. Bakanlar arası istişareleri aşağıdaki başlıklarda önermiştir:

- Azaltım çalışma programı (**Barbara Creesy (Güney Afrika)** ve **Dan Jorgensen (Danimarka)** başkanlığında),
- Küresel Uyum Hedefi (GGA) (**Aminath Shauna (Maldivler)** ve **Teresa Ribera (İspanya)** başkanlığında),
- Özellikle yeni kolektif nicel hedef (NCQG) için finans (**Bhupender Yadav (Hindistan)** ve **Chris Bowen (Avustralya)** başkanlığında),
- Madde 6 ve ilgili sorunlar (**Grace Fu (Singapur)** ve **Espen Barth Eide (Norveç)**) ve
- Kayıp ve zararlar için finans (**Maria Heloisa Rojas Corradi (Şili)** ve **Jennifer Morgan (Almanya)**).

COP

Finansla İlgili Konular:

Uzun vadeli finans: **Carlos Fuller (Belize)** ve **Gertraud Wollansky (Avusturya)**, gözden geçirilmiş taslak karar metni hakkında genel yorumlar yapmaya davet ederek resmi olmayan istişareleri birlikte yürütmüşlerdir.

Gelişmekte olan bir ülke grubu, bazı paragrafların hâlihazırda varılmış olan anlaşmaları yanlış yorumladığını ve belgenin aynı zamanda artan isteklilik ihtiyacını yansıtmaması gerektiğini söylemiştir. Ayrıca UNFCCC süreci dışındaki girişimlere yapılan atıfların kaldırılması çağrısında bulunmuşlardır.

Başka bir **gelişmekte olan ülke grubu**, metnin uyum ve hafifletmeyi daha iyi dengelemesi gerektiğini söylerken, **başka bir grup**, hibe olarak sağlanan fon payını artırarak MDB'ler hakkında daha doğrudan bir dil arayışına girmiştir.

Gelişmiş bir ülke, gelişmiş ülkelerin çabalarına ve bugüne kadarki ilerlemelerine yetersiz atıfta bulunulduğu için taslağı dengesiz olarak nitelendirmiştir.

Bir başka **gelişmiş ülke**, 100 milyar \$ taahhüdüne ilişkin tekrar eden metinlerin çağdaştırılması çağrısında bulunurken, diğer gelişmiş ülkeler metnin genel olarak çağdaştırılması ve kısaltılması yönünde çağrıda bulunmuştur.

Tarım Konusunda Koronivia Ortak Çalışması (KJWA):

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcı **Monika Figaj (Polonya)**, önceki akşam resmi olmayan toplantılardan sonra alınan sunumları yansıtan, yeni yayınlanan metindeki değişiklikleri açıklamıştır. Bunlar arasında; uygulama ve eylemin önemini vurgulamak için başlığın gözden geçirilmesi, tarafların sunumlarına yönelik talebin çalışma programı ve çevrimiçi platformun işler hale getirilmesi konusunda ikiye bölünmesi ve Yardımcı Organlardan (SB'ler) COP30'a rapor vermelerini talep etmek yer almıştır.

Birkaç grup ve taraf, gözden geçirilmiş metin için eş kolaylaştırıcılara teşekkür ederek, bunun tartışmalar için iyi bir temel olduğunu belirtmiştir.

Bir gözlemci, taraflara **gıda güvenliği, ekosistem bütünlüğü, biyoçeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir arazi kullanımının sağlanması** gerektiğini hatırlatmıştır.

Sözleşme Kapsamındaki Uzun Vadeli Küresel Hedefin (LTGG) İkinci Periyodik Gözden Geçirmesi:

Resmi olmayan istişarelerde, kolaylaştırıcı **Andrew Ferrone (Lüksemburg)**, yakınsama bulmak için tarafların "maksimum esnekliğini" aramıştır.

Tartışmalar, biri sözleşme dilini yansıtan LTGG'ye ulaşmada eşitliğin öneminin nasıl yansıtılacağına dair yoğun bir şekilde parantez içine alınmış iki seçenek içeren, hakkaniyete ilişkin bir paragraf üzerine odaklanmıştır.

Bazı **gelişmiş ülkeler** tarafından desteklenen, "tarafların farklı başlangıç konumlarına sahip olduklarını, farklı koşullarla karşı karşıya kaldıklarını ve LTGG'ye ulaşmaya katkıda bulunmak için farklı fırsatlara sahip olduklarını" belirten yeni bir üçüncü seçenek de dahil olmak üzere, görüşler büyük ölçüde farklı olmaya devam etmiştir.

Pek çok **gelişmekte olan ülke**, hakkaniyet ve CBDR ile ilgili üzerinde anlaşmaya varılan sözleşme dilinin yeniden tanımlanmasına karşı uyarıda bulunarak üçüncü seçeneğe karşı çıkmıştır.

CMA

Uyuma İlişkin Küresel Hedefle İlgili Glasgow–Şarm El-Seyh Çalışma Programı:

Resmi olmayan istişarelerde, kolaylaştırıcı **Mattias Frumerie (İsveç)**, Taraflardan müdahaleleri 2023 çalışma programı için çalışma yöntemleri, zaman çizelgeleri ve sunumlar dahil olmak üzere teknik unsurlara odaklanmalarını istemiştir.

Bazı **gelişmekte olan ülke grupları**, modaliteler tartışmasına bilgi sağlamak için önce çerçeveyi tartışmanın çok önemli olduğunun altını çizmiştir.

Çalışma yöntemleri konusunda taraflar, gelişmekte olan ülke gruplarının tam ve aktif katılım sağlaması gerektiğinin altını çizdiği sanal katılım seçeneğiyle 2023 çalıştaylarını yüz yüze gerçekleştirme konusunda fikir birliğine varmışlardır.

Varşova Uluslararası Mekanizmasının Santiago Ağı:

Cornelia Jäger (Avusturya) ve **Lucas di Pietro'nun (Arjantin)** ortaklaşa yürüttüğü resmi olmayan istişarelerde, "metnin %85-90'ında" iyi ilerleme kaydedildiği vurgulanmıştır. Öne çıkan **Santiago Ağı**nın finansmanı, Ağı İcra Komitesinin oluşumu, erişim yöntemleri ve gözden geçirilmesi konularının geriye kaldığı belirtilmiştir.

Finansla İlgili Konular (NCOG):

Sabah, yardımcı kolaylaştırıcı **Zaheer Fakir (Güney Afrika)** en son taslak metinle ilgili girdileri istemiştir.

Pek **çok taraf**, metni daha fazla tartışma için iyi bir temel olarak görmüştür.

Gelişmiş bir ülke, metnin bazı unsurlarının çelişkili görüldüğünü söylemiştir.

Bir grup gelişmekte olan ülke, metinde daha fazla istekliliğe yer verilmesi gerektiğini belirtti.

Gelişmiş bir ülke, belirli bir finansal miktarı dahil etmeye yönelik herhangi bir teklifin erken olduğunu söylemiştir.

Başka bir gelişmiş ülke, NCQG'nin nihai olarak niceliksel ve niteliksel unsurları içerebileceğini söylemiştir.

Tematik uzman diyalogları için içerik seçenekleri konusunda, **birçok gelişmiş ülke**, konuların belirlenmesinde 2023'ün ötesine geçilmesine karşı çıkmıştır.

Gelişmekte olan bir grup ülke, daha önce üzerinde anlaşmaya varılmamış yeni bir dilin giriş paragraflarında olmasına karşı uyarıda bulunmuştur.

Madde 6.2'de Bahsedilen İşbirlikçi Yaklaşımlara İlişkin Kılavuz:

Peer Stiansen (Norveç) ve eş başkanlar **Kuki Soejachmoen (Endonezya)** tarafından ortaklaşa yürütülen resmi olmayan istişarelerde taraflar, bazı konularda taslak karar metninin bölümleri hakkında görüş alışverişinde bulunmuşlardır. Bunlar; Madde 6 veri tabanı, merkezi muhasebe ve raporlama platformu (CARP), kayıtlar ve ilk raporun ana hatlarıdır.

Veri tabanında ve CARP'ta taraflar, diğerlerinin yanı sıra, ikisi arasındaki birlikte çalışabilirliğin açıklanması, veri tabanının işlevselliğini ve yakalayacağı bilgileri netleştirmek, sunulan bilgiler için tutarlılık kontrol prosedürünün daha fazla detaylandırılması ve ortak isimlendirmeler üzerinde daha fazla çalışma çağrısında bulunmuşlardır.

Taraflar, uluslararası sicilin tasarımı için bazıları onun yalnızca kayıt ve muhasebe amacıyla kullanılması gerektiğini, diğerleri ise birimlerin hareketine de izin vermesi gerektiğini düşünen iki görüş belirlemişlerdir.

Pek çoğu, gelişmekte olan bir ülke grubunun bir muhasebe sicili olarak başlamayı ve ardından bir ticaret siciline doğru gelişmeyi önermesiyle, taraflar için isteğe bağlı olan ikinci işlemlerle her iki görüşü de barındıracak bir köprü yaklaşımı üzerinde çalışmayı desteklemiştir.

Taraflar, bazıları **Madde 6.4 siciline** ve uluslararası sicile vurgu yaparak, farklı siciller arasındaki ilişkilere ilişkin anlayışın geliştirilmesi çağrısında bulunmuştur.

Bir grup, merkezi olmayan bir sistemde veri mutabakatının maliyetlerini dikkate alma ihtiyacını gündeme getirmiştir.

Gelişmekte olan bir ülke grubu, uluslararası sicilden alınan verilerin otomatik olarak kamuya açık hale getirilmesi konusunda uyarıda bulunmuştur.

İlk raporda, birkaç grup ve taraf, bu CMA'da ana hattın ve raporun gözden geçirilmesi ve üzerinde anlaşmayı öncelikler olarak tanımlamıştır.

Gelişmiş ülkeler ve **iki gelişmekte olan ülke grubu**, geçici olarak ve kapasite geliştirmede kullanımı da dahil olmak üzere taslakta açıklayıcı metin dahil etme konusunda desteklenirken, bunun daha fazla gereksinim getirdiğini söyleyen iki gelişmekte olan ülke grubu karşı çıkmıştır.

Madde 6.4'te Oluşturulan Mekanizma için Kurallar, Yöntemler ve Prosedürler:

Kate Hancock (Avustralya) ve **Sonam Tashi'nin (Butan)** ortaklaşa yürüttüğü resmi olmayan istişarelerde, taraflar bir taslak karar metninin gözden geçirme turunu tamamlamışlardır.

Ev sahibi tarafın raporlamasına ilişkin bir bölümde, taraflar, ilk rapor da dahil olmak üzere, **Madde 6.4** emisyon azaltımlarının (*A6.4ER'ler*) yetkilendirilmesiyle tetiklenen **Madde 6.2** muhasebe ve raporlama gerekliliklerine ilişkin anlayışlarını netleştirmişlerdir.

Birçok kişi, bu bölüm yerine kararın kapak kısmında, ilgili Glasgow metnine atıfta bulunulmasını desteklemiştir.

Gelişmekte olan bir ülke grubunun raporlama yükümlülüklerinde tekrar yaratma endişesine yanıt olarak, bazıları **Madde 6.4** kapsamındaki incelemenin faaliyet düzeyine, **Madde 6.2** kapsamındaki incelemenin ise ülke düzeyine odaklandığına dikkat çekmiştir.

Mekanizma kaydının işleyişi konusunda, iki grup yetkili olmayan birimlerin ne olduğunun, kullanımlarının ve bunları yayınlama sürecinin açıklığa kavuşturulması gerektiğinin altını çizmiş ve **bir grup**, bir kayıt defteri tasarlamanın temel özelliklerini anlamayı gerektirdiğini öne sürmüştür.

Gelişmekte olan bir ülke grubu, tarafların izinsiz *A6.4ER'lerle* "ilgisi olmadığını" söyleyerek ve bunları şu anda dolaşımda olan gönüllü karbon piyasası birimleriyle karşılaştırarak aynı fikirde olmadığını belirtmiştir.

Gelişmekte olan bir ülke, ülkelerin yerel kullanımlar için kredi oluşturmak üzere Madde 6.4 mekanizmasını kullanmak isteyeceklerini belirtmiştir.

Başka bir gelişmekte olan ülke grubu, bir köprü önerisi olarak, tüm taraflardan birimleri hangi kullanım için yetkilendirdiklerini belirtmelerini istemiştir.

Taraflar ayrıca kararın kapak kısmındaki paragrafları ve küresel emisyonlarda genel azaltım (OMGE) sağlamak için süreçleri tartışmışlardır.

OMGE'de taraflar, OMGE iptallerinin yetkili olmayan *A6.4ER*'lere uygulanıp uygulanmayacağını tartışmışlardır.

Öğleden sonra taraflar, ulusal düzenlemeler ve kaçınma konusundaki bölümler ve Denetim Kurulunun Madde 6.4 tavsiyeleri üzerine tartışmaya devam etmişlerdir.

Madde 6.8'de Atıfta Bulunulan Piyasa Dışı Yaklaşımlar Çerçevesi Kapsamında Çalışma Programı:

Maria Al-Jishi (Suudi Arabistan) ve **Jacqueline Ruesga (Yeni Zelanda)** tarafından ortaklaşa yürütülen resmi olmayan istişarelerde, taraflar, taslak metindeki bölümlerle ilgili görüşlerini bildirmişlerdir. Bunlar, piyasa dışı yaklaşımlar çalışma programı faaliyetlerinin ek odak alanları, bir koordinasyon ağı ve çalışma grupları ile 2026'daki faaliyetlerin gözden geçirilmesine ilişkin girdiler olarak kaydedilmiştir.

Taraflar, 24 potansiyel ek odak alanının bir listesini düzene sokmanın yollarını uzun uzadıya tartıştı ve birçoğu, bunların Glasgow'da üzerinde anlaşmaya varılan (karar 4/CMA.3) uyum, hafifletme ve temiz enerji ile ilgili üç odak alanı altında kümelenmesi çağrısında bulunmuştur.

Gelişmekte olan bir ülke grubu, bütüncül ve entegre bir bakış açısına duyulan ihtiyacı vurgulayarak tereddütlerini dile getirmişlerdir.

Birçoğu, listenin hem temaları hem de girişimleri ve süreçleri içerdiğini belirtmiş ve bir grup REDD+'nın kaldırılmasını istemiştir.

Tarafların çoğu, ek sunumlar için çağrıda bulunmak ve Sekreteryaya'yı alanları uyumlu hale getirme yollarına ilişkin bir sentez raporu hazırlaması için görevlendirmek üzere bir köprü önerisi üzerinde fikir birliğine varmıştır.

Bir ağ ve çalışma grupları üzerinde, gelişmekte olan ülkeler, ihtiyaçlar ve destek arasında koordinasyonu ve eşleştirmeyi kolaylaştırmanın önemini vurgulamışlar ve bazı gelişmiş ülkeler, bunun çalışma programının uygulanmasını geciktireceğini söyleyerek bunların kurulmasına karşı çıkmıştır.

Çoğu taraf, gelişmekte olan bir ülke grubunun kararı erteleme ve Sekreteryaya'yı UNFCCC kapsamında ilgili en iyi uygulamaların bir analizini üstlenmesi için görevlendirme önerisini desteklemiştir.

İncelemede **Al-Jishi**, bu bölümün asıl savunucularının erken olduğu için bölümü silmeyi kabul ettiğini, ancak **gelişmekte olan bir ülke grubunun** bu aşamada bölümün silinmesine karşı çıktığını kaydetmiştir.

COP/CMA

Finansla İlgili Konular:

Finans Daimî Komitesiyle ilgili konular

Resmi olmayan istişarelerde, kolaylaştırıcı **Dominic Molloy (Birleşik Krallık)**, tarafları önceki gündeler ve tartışmaları içeren gözden geçirilmiş bir taslak üzerinde düşünmeye davet etmiştir.

Delegeler metnin çeşitli bölümleri hakkında yorum yapmış, ancak birçok sorun çözülmenden kalmıştır.

Birkaç taraf, bu metnin biri COP ve diğeri CMA kapsamında olmak üzere iki karara ayrılmasını önermiştir. **Birkaç konuşmacı** da bir dizi öneri ve görüşle metnin düzene sokulmasını önermiştir.

Küresel Çevre Aracına (GEF) Rehberlik:

Resmi olmayan istişarelerde, kolaylaştırıcılar **Toru Sugio (Japonya)** ve **Richard Muyungi (Tanzanya)**, tarafları 13 Kasım Pazar günü dağıtılan taslak metin hakkında yorumlarını almaya davet etmiştir. Delegelerin birçoğu, bunu tartışma için iyi bir temel olarak memnuniyetle karşılamıştır.

GEF-8 ikmal gibi GEF ile ilgili çeşitli değişikliklere veya olaylara yanıt veren metin üzerinde anlaşmazlık ortaya çıkmıştır.

Gelişmiş ülkeler genellikle bunları “hoş karşılamaya” çalışırken, pek çok gelişmekte olan ülke bunları ya “not etmeyi” ya da örneğin önceki ikmal yerine GEF-8 için fon değişikliği düzeyinde hayal kırıklığını ifade etmeyi tercih etmiştir.

Gelişmekte olan bazı ülkeler toplumsal cinsiyet bağlamında kimliğe yapılan atıfları kaldırmaya çalışırken, gelişmiş ülkeler daha fazla kapsayıcılığın önemli olduğu gerekçesiyle bu kimliği korumaya çalışmıştır.

Gelişmiş bir ülke, bu ve diğer konularda paralel müzakerelerin sürdüğünü belirterek, bu madde altındaki müzakerelerin mümkün olduğunca kendi çalışmalarından yararlanması gerektiğini söylemiştir.

Gelişmekte olan bir ülke grubu, GEF Kaynakların **Şeffaf Tahsis Sistemi (STAR)** ile ilgili metin hakkında, partilerin belirli ülkelerin iklim finansmanı almasını engellemek için siyasi araçlar kullanmaması gerektiğini söylemiştir.

Yeşil İklim Fonu (GCF) Kılavuzu:

Resmi olmayan istişarelerde, kolaylaştırıcı **Richard Muyungi (Tanzanya)** yeni bir metin tekrarı sunmuştur.

Delegeler, çalışmalarını için sağlam bir temel olarak bunu memnuniyetle karşılamışlar ve birçoğu daha fazla silme ve düzene sokma önermiştir.

Gelişmekte olan bir grup ülke, **Madde 9** (*finans*) ve **Madde 2.2** (*öz sermaye ve CBDR*) bağlamında görülmesi gerektiği gerekçesiyle, Paris Anlaşması **Madde 2.1(c)**'ye yapılan atıflarla ilgili endişelerini yinelemiştir.

Bir grup geliştirmekte olan ülke, metnin **Bağımsız Teknik Danışma Paneli (ITAP)** için olduğu gibi ek rehberlik içermesi gerektiğini söylemiş ve "risk iştahı" eksikliğinden duyduğu hayal kırıklığını dile getirmiştir. **Gelişmiş bir ülke**, yerel topluluk "haklarını" "çıkarlar" olarak değiştirmeyi önermiştir.

16 Kasım 2022 – Biyoçeşitlilik Günü

Müzakerelerin özellikle finans ile ilgili olanları olmak üzere çoğu beklenenden bir hayli yavaş yol almıştır. Diğer konularda, metinler ileri değerlendirme yapılması için COP Başkanlığı'na veya bakanlara iletilmiştir. Santiago Ağı ile ilgili karar birliği, müzakereciler tarafından tebrik edilmiştir. Uyum Fonu Kuruluşu görüşmelerinde de uzlaşma sağlanmıştır.

COP

Finans ile İlgili Konular: *Uzun vadeli finans*

Sabah yapılan resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcılar **Carlos Fuller (Belize)** ve **Gertraud Wollansky (Avusturya)**, yeni, kolaylaştırılmış bir taslak karar metni hakkında grubu genel değerlendirmeler yapmaya davet etmiştir.

Wollansky, gruba müzakereleri sonuçlandırmak için saat 18:00'e kadar süreleri olduğunu bildirmiştir.

Taraflar, boşlukları doldurmada yalnızca sınırlı ilerleme kaydederken, her paragrafta bir dizi görüş alışverişinde bulunarak metin üzerinde çalışmaya başlamışlardır.

Gelişmekte olan bir ülke grubu, yükümlülüklerinin hükümetlerden özel sektöre kaydırıldığını hissettiği dili silmeye çalışırken, gelişmiş ülkeler bunun daha önce üzerinde anlaşmaya varılan dili tekrarladığına dikkat çekmiştir.

Çoğu paragrafta devam eden farklılıklar ve kalan birden fazla parantez ile Wollansky, tarafları resmi olmayan istişarelerde bulunmaya davet etmiştir.

Sözleşme Kapsamındaki Uzun Vadeli Küresel Hedefin (LTGG) İkinci Periyodik Gözden Geçirmesi:

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcılar **Leon Charles (Grenada)** ve **Andrew Ferrone (Lüksemburg)** yeni bir karar metni taslağı sunmuştur. Gelişmiş ülkeler, bunun "maksimum esnekliklerini" temsil ettiğini vurgulamıştır.

Günümüz ve 2025 arasında zirveye ulaşan emisyonlar, 2030'a kadar radikal emisyon azaltımları ile BMİDÇS ve Paris Anlaşması kapsamındaki artırılmış çabalar da dahil olmak üzere, 2030'dan önceki eylem referansları konusunda görüşlerin keskin bir şekilde farklılaştığı görülmüştür.

İki **gelişmekte olan ülke grubu**, LTGG bağlamında kısa vadeli hedeflere yapılan atıfları reddetmiş ve bunun "hakkaniyeti ihlal ettiğini" ileri sürmüştür.

Diğer **gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler**, bu on yılda bilim doğrultusunda hareket etmenin önemini vurgulamışlardır.

Bazı gelişmekte olan ülkeler tarafından da desteklenen **Gelişmiş bir ülke** hem sözleşmeye hem de Paris Anlaşması'na yapılan atıflara itiraz etmiştir.

CMA

Uyuma İlişkin Küresel Hedefe (GGA) ilişkin Glasgow–Şarm El-Seyh Çalışma Programı:

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcı **Kishan Kumarsingh (Trinidad ve Tobago)**, tarafların sunumlarını ve görüşlerini toplayan taslak metin hakkında tarafların yorumlarını istemiştir.

Taraflar, tercih ettikleri seçenekleri ifade etmişler ve ek metinsel önerilerde bulunmuşlardır. Görüşler, özellikle Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) ile katılım ve CMA4'te bir çerçeve oluşturulup oluşturulmayacağı konusunda farklılık göstermeye devam etmiştir.

Bazı gelişmiş ülkeler, 2023'te yapılandırılmış bir yaklaşım ve bir çerçevenin değerlendirilmesi için bir uzlaşma önerisine ilgi duyduklarını ifade etmişlerdir.

Varşova Uluslararası Mekanizmasının Santiago Ağı:

Lucas di Pietro (Arjantin) ve **Cornelia Jäger (Avusturya)** tarafından ortaklaşa yürütülen resmi olmayan istişarelerde, **di Pietro'nun** bir paket olarak değerlendirilmesini istediği bir uzlaşma metni sunulmuştur. Birkaç taraf önceki önerileri yeniden eklemeye ve tartışmaya çalıştıktan sonra, taraflar resmi olmayan istişare ortamına geçmişlerdir.

Resmi olmayan istişarelerde, tarafların **anlaşmaya vardığına dair bir raporla** yeniden toplanmıştır. Diğer hususların yanı sıra raporda: giriş kısmında Paris Anlaşması'nı ve ilgili COP ve CMA kararlarına, ağın teknik yardım sağlarken Paris Anlaşması önsözünün 11'inci paragrafındaki (insan hakları, Yerli Halkların, yerel toplulukların ve savunmasız toplulukların hakları ve cinsiyet eşitliği ve nesiller arası eşitlik) keşilen konuları dikkate alması gerektiğine işaret edilmiştir. Ayrıca, Ağın işletimi ve teknik yardım için destek sağlamaya teşvik etmek ve ev sahibi seçim kriterlerinde, yönetim ve yönetim yapısında etik standartları sağlamak da raporda yer almıştır.

Madde 6.8'de Atıfta Bulunulan Piyasa Dışı Yaklaşımlar Çerçevesi Kapsamındaki Çalışma Programı:

Maria Al-Jishi (Suudi Arabistan) ve **Jacqueline Ruesga'nın (Yeni Zelanda)** ortaklaşa yürüttüğü resmi olmayan istişarelerde, taraflar, aynı sabah yayınlanan yeni taslak karar metninin tüm bölümleri ve özellikle piyasa dışı yaklaşımlar (NMA'lar) için UNFCCC web tabanlı platformun bir bölümü hakkında görüşlerini paylaşmışlardır.

Platformda, **gelişmekte olan bir ülke grubu**, NMA'lara dahil olan aktörlerin ve desteğin önce platform aracılığıyla ilgili bilgileri nasıl kaydettireceğine dair vizyonunu netleştirmişti, ardından her iki "yuvarlak masa çalışma grubu" eşleştirmelerini kolaylaştırmak için ve ilgili sonuçları özetleyen oturum içi çalışmaları izlemişlerdir.

Platformda, Platformun işlevleri, olası odak noktalarının rolü, eşleştirmenin taraflarca yürütülen bir süreç olup olmadığı veya Sekreterliğin desteğini gerektirip gerektirmediği, "eşleştirme" ya da "fırsatların belirlenmesi"ne atıfta bulunulup bulunulmayacağı ve

Sekretarya'ya eşleştirme sürecini değerlendirmesi için yetki verilip verilmeyeceği konularında bakış açılarına yer verilmiştir.

Önerilen bir kapasite geliştirme programında, bazı gruplar önce NMA'ların ne anlama geldiğini ve Madde 6.8 kapsamında hangi kapasite geliştirme konusuna odaklanılacağını tanımlama çağrısında bulunmuştur. Ayrıca buna rağmen, ilgili faaliyetleri Madde 6'nın geniş çatısı altında keşfetmeye açık olduklarını ifade etmiştir.

Verimli paylaşımlara dikkat çeken eş kolaylaştırıcılar, alınan girdileri 17 Kasım Perşembe öğleden sonra kullanıma sunulacak olan başka bir metin yinelemesine entegre edeceklerini ve ileriye dönük olarak Başkanlığa danışacaklarını bildirmişlerdir.

COP/CMA

Finansla İlgili Konular: *İklim finansmanına ilişkin yeni toplu nicel hedef*

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcılar **Zaheer Fakir (Güney Afrika)** ve **Georg Børsting (Norveç)**, taraflara bakanlara dikkate almaları için iki çekişmeli paragraf verildiğini bildirmiş ve bu grubu çalışmaya davet etmiştir.

Bazı **gelişmiş ülkeler**, metnin en son üçüncü yinelemesiyle ilgili endişelerini dile getirmişler ve önceki sürüme geri dönmeyi önermişlerdir. **Pek çok gelişmekte olan ülke**, daha sağlam olduğunu öne sürdükleri en son versiyonu tercih ederek buna şiddetle karşı çıkmıştır.

Taraflardan biri, hangi alanlarda en çok çalışmaya ihtiyaç duyulduğu veya bu çalışmanın dayanacağı tam metnin net olmadığı bir zamanda, bakanların zaten belirli bir çalışmayla görevlendirilmesinden duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir.

Fakir, şimdiye kadarki süreci açıklamış ve metnin ikinci yinelemesine kimsenin itiraz etmediğini, bunun daha fazla girdiye yol açtığını ve üçüncü yinelemeyle sonuçlandığını kaydetmiştir ve amacının bu metin hakkında görüşler oluşturarak ardından resmi olmayan toplantılar düzenlemek olduğunu açıklamıştır. Ayrıca, bakanların ayrıntılı metinler yerine yalnızca önemli, somut, çekişmeli, siyasi konuları ele alacaklarını açıklamıştır. Tarafların farklı görüşleri ve endişeleri göz önüne alındığında, eş kolaylaştırıcıların COP Başkanlığı ile istişare edeceği ve ileriye dönük olarak rapor vereceği belirtilmiştir.

Yeşil İklim Fonu (GCF) Rehberi:

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcılar **Richard Muyungi (Tanzanya)** ve **Toru Sugio (Japonya)**, tarafları metnin yeni bir tekrarı hakkında yorum yapmaya davet etmiştir.

Delegeler birçok paragrafta ilerleme kaydetmiş olsa da bununla birlikte birçok farklılık devam etmiştir. **Gelişmekte olan bir ülke grubu**, GCF-1 ikmal döneminden "en azından iki katına" fon sağlamak için metinde bir ifade olması gerektiğine işaret etmiş, ancak bu durum, gelişmiş ülkeler tarafından desteklenmemiştir.

Tarım Konusunda Koronivia Ortak Çalışması:

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcılar **Monika Figaj (Polonya)** ve **Ayman Amin (COP Başkanlığı)**, taraflara başkanlık ve eş kolaylaştırıcıların bir önceki kararın ardından “son çare” olarak bir taslak karar metni hazırladıklarını bildirmiştir.

Amin; “iklim eylemi” terimi için alternatifler, dört yıl sürecek ortak çalışma, COP31'de (2026) rapor verecek SB'ler, ilk çalıştay konusu olarak “gıda sistemleri” ve diğer çalıştayların konularıyla ilgili sunumlar için bir çağrı da dahil olmak üzere temel önerileri özetlemiştir.

Bazı taraflar, bunun açıkça bir "uzlaşma metni" olduğunu kabul ederek, desteklerini ifade etmişler ve birden fazla metin eklemeye karşı çıkmışlardır.

Gelişmekte olan bazı ülke grupları ve partiler, ortak çalışmanın amaçlarını işlevsel hale getirmeye ve tarafların görüşlerini bir sentez raporunda almaya yönelik sunumlar da dahil olmak üzere, öncelik olarak adlandırdıkları değişiklikleri önermişlerdir. Uyum ve azaltım eylemlerinin uygulanmasında SB'lerin vardığı sonuçları dikkate alması gereken kurum veya organlara nasıl atıfta bulunulacağı da dahil olmak üzere, belirli maddelerde görüşler büyük ölçüde farklılaşmıştır.

Müdahale Önlemleri:

Andrei Marcu (Papua Yeni Gine) ve **Daniel Waterschoot'un (AB)** ortaklaşa yürüttüğü, öğleden sonra ve akşama kadar gerçekleştirilen resmi olmayan istişarelerde, tarafları bir karar metni taslağı üzerinde çalışmaya devam etmişlerdir.

Gelişmekte olan ülkeler, ilerleme olmamasından duydukları endişeyi dile getirerek, bunun kendileri için çok önemli bir konu olduğunu vurgulamış ve gelişmiş ülkeleri yapıcı bir şekilde çalışmaya çağırmışlardır.

Taraflar, metinde kademeli olarak ilerlerken, önerilen çok sayıda düzenleme ve değişikliği yaparak uzun tartışmalara girmişlerdir. Akşamın erken saatlerinden itibaren, birkaç parantez kalmasıyla birlikte tartışmaların devam ettiği gözlenmiştir.

CMP

Temiz Kalkınma Mekanizmasına (CDM) İlişkin Konular:

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcı **Kazuhisa Koakutsu (Japonya)** tarafları önceki gün yayınlanan taslak karar metninin yeni bir yinelemesinde bazı konularda köprü kurma önerilerini dinlemeye davet etmiştir. Bu konuların;

- CDM'nin sertifikalı emisyon azaltımı (CER) düzenlemesi,
- Metodolojiler,
- Akreditasyon,
- Ağaçlandırma (yeniden ağaçlandırma da dahil)
- 2020 sonrası birimlerin gönüllü iptali ile ilgili süreçler,
- Kyoto Protokolü ikinci taahhüt döneminin sona ermesinden sonra işleyiş ve finansal kaynakların yönetimi olduğu kaydedilmiştir.

Süreçlerle ilgili olarak, gelişmekte olan bir ülke grubu, metindeki iki ana seçeneğin unsurlarını birleştirmek için bir köprü önerisi sunmuştur; bireysel süreçler için tarihler veya zaman çerçeveleri belirlemek veya ilke olarak birçok tarafça desteklenen Sekretarya tarafından teknik çalışmanın zorunlu kılınması.

Tartışılan belirli unsurlar; yeni metodolojilerin aşağıdan yukarıya sunumlarının devamına ve mevcut metodolojilerin yukarıdan aşağıya revizyonuna izin verilip verilmeyeceği ile "CDM'nin sonuna" bütüncül bir yaklaşım sağlamak konularını içermektedir.

Gelişmekte olan bir ülkenin 2020 sonrası CER'ler için gönüllü iptallere izin verme önerisi, başka bir gelişmekte olan ülke ve grup tarafından desteklenmiştir. Ancak, birkaç grup ve taraf buna karşı çıkarak, **Glasgow'da kararlaştırıldığı gibi** (*Karar 2/CMP.16*), 2020 sonrası emisyon azaltımları için düzenleme yapılması mümkün değildir ve geçici önlemler kapsamındaki talepler kaydedildikleri yerde "durur", yani "geçici CER'ler" yoktur bilgilerini hatırlatmıştır.

Taraftar ülke, bazılarının önerdiği gibi daha fazla çalışmayı zorunlu kılmak yerine, bu konunun aciliyetinin bu CMP'de siyasi çözüm gerektirdiğini söylemiştir.

Mali kaynakların yönetimine ilişkin, 2023'te bu kaynakların ve bunların nasıl kullanılması gerektiğinin bütüncül bir değerlendirmesinin yapılması ile CDM Güven Fonundan belirli bir miktarı halihazırda bu CMP'de bulunan Uyum Fonuna tahsis etme önerileri yer almıştır.

İyi ilerleme kaydedildiğini belirten **Koakutsu**, eş kolaylaştırıcıların gözden geçirilmiş bir metin yayınlacaklarını ve ileriye dönük olarak Başkanlığa danışacaklarını söylemiştir.

CMP/CMA

Uyum Fonu Kurulu Raporu:

Resmi olmayan istişarelerde delegeler, Uyum Fonu Kurulu ile ilgili taslak metinler (Bu metinler, diğerlerinin yanı sıra, fona verilen mali taahhütleri memnuniyetle karşılamakta ve sürekli ve artan katkıları teşvik etmektedir) üzerindeki çalışmalarını tamamlayarak, CMP ve CMA kararları üzerinde anlaşmışlardır.

Eş kolaylaştırıcılar **Diann Black-Layne (Antigua ve Barbuda)** ve **Eva Schreuder (Hollanda)**, üzerinde anlaşmaya varılan bir sonuca ulaşmada esneklik gösterdikleri için delegelere teşekkür etmiştir.

17 Kasım 2022 – Çözümler Günü

Sondan bir önceki günün sonunda, yapılacak çok iş olduğu herkesçe kabul edilmektedir. Bakanlar arası istişareler henüz sonuca varamamıştı, müdahale önlemleri ve tarım görüşmeleri devam ettiği ve kapsayıcı nihai karar müzakerelerinin de devam ettiği gözlenmiştir. Taraflar Konferansı (COP), Kyoto Protokolü Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMP) ve Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA), tarafların uzlaşmaya vardığı kararları kabul etmiştir.

Başkanlık İstişareleri

Kapsayıcı Üst Kararlar:

Öğleden sonra, **Başkanlık**, gözlemcilere yönelik açık, kapsayıcı üst kararlara odaklanan Delegasyon Başkanları istişareleri düzenlemiştir. **Wael Aboulmagd (COP Başkanlığı)**; Başkanlığın, Tarafların girdilerine dayalı olarak üst kararlar için bir taslak metin yayınladığını açıklamıştır. **Aboulmagd**; Tarafların vurgulanmasını veya kaldırılmasını istedikleri konulardaki girdilerini dinleme ve bunlara dayanarak **18 Kasım Cuma** günü için yeni bir taslak metin oluşturma niyetini kaydetmiştir.

Gruplar ve Taraflar; diğer hususların yanı sıra, fikir birliğine varmak için yetersiz süre ve çeşitli kilit konuların hariç tutulması gibi yakınmalarla, süreçle ilgili çeşitli endişelerini dile getirmişlerdir.

20 sayfalık taslağın yapısıyla ilgili olarak, birçok grup ve ülke metni düzenleme, tutarlılığını artırma ve tekrarları ortadan kaldırmanın yanı sıra, önemli ölçüde kısaltma çağrısında bulunmuştur. Bazıları “bu sürecin temel unsurlarına” odaklanmayı önermiş ve diğerleri **Glasgow İklim Paketi** yapısının temel olarak kullanılmasını istemiştir.

Çok sayıda grup ve Taraf; bunun nasıl yerine getirilip getirilmediğini anlatmak ve metnin sürece dair "açık bir yol göstericilik" sağlaması da dahil olmak üzere, "COP uygulamasına" hitap eden bir anlatı oluşturma ihtiyacını vurgulamıştır. Birçoğu, Glasgow İklim Paketi'nin yeniden onaylanması ve bir başlangıç noktası olarak kullanılması ve söyleminden geri adım atılmaması, bunun yerine güçlendirilmesi çağrısında bulunmuştur. Ayrıca, üzerinde anlaşmaya varılan terminolojinin kullanılması gerektiği vurgulanmış ve bazı **gelişmekte olan ülke grupları**, Paris Anlaşması'nın yeniden yorumlanmasına karşı uyarıda bulunmuştur.

Hem **gelişmiş** hem de **gelişmekte olan ülkeler** ve **gruplar** metni dengesiz olarak nitelendirmişler, ancak metni gerçekte neyin daha dengeli hale getireceği konusunda görüşlerin farklı olduğu görülmüştür. **Gelişmekte olan ülkeler**; Sözleşmenin ve onun Paris Anlaşmasının ilkelerini vurgulamışlar ve boşlukların, ihtiyaçların, kayıp ve zarar finansmanının ve ilgili bir fon veya aracın vurgulanması çağrısında bulunmuştur. Bazı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ve gruplar; ulusal olarak belirlenmiş katkılar (NDC), uzun vadeli stratejiler ve şeffaflık konusunda bir "takip" dahil olmak üzere azaltım konusuna daha fazla vurgu yapılması çağrısında bulunmuştur.

Taraflar, 2025'te emisyon azaltımlarını zirveye çıkarma ihtiyacı da dahil olmak üzere; bilim, uyum finansmanını ikiye katlamak için bir yol haritası, Paris Anlaşması Madde 2.1(c) (*düşük emisyonlu ve iklimle dayanıklı kalkınma ile tutarlı finans akışları hakkında*), sosyal diyalog, tek taraflı zorlayıcı önlemler, yanıt önlemleri ve kriyosfer ve okyanuslar konusunda tartışmalar ele alınmıştır. **Gelişmekte olan bir ülke grubu, ormanların 1,5°C'nin altında kalmadaki rolünü tanımanın önemini vurgulamıştır.**

Taraflar; diğerlerinin yanı sıra, adil geçiş çalışma programı veya Şarm El-Şeyh teknoloji uygulama iş planı; Hükümetlerarası İklim Değişikliği Panelinin (IPCC) bulgularına yönelik seçici referanslar; diğer uluslararası kuruluşlar ve süreçler; belirli sektörler veya emisyon kaynakları da dahil olmak üzere, **devam eden tartışmaların sonuçlarına ilişkin önyargı oluşturan** veya Tarafların **halihazırda reddettiği unsurlara ilişkin çekincelerini** dile getirmişler veya bunlara atıfta bulunulmasına itiraz etmişlerdir.

Görüşler açıkça şu noktalarda farklılaşmıştır:

- 1,5°C hedefine yapılan atıflar ve 2050'ye kadar net sıfır emisyon;
- İnsan hakları,
- Toplumsal cinsiyet,
- Çok taraflı kalkınma bankası (MDB) reformu,
- Borç, finans kaynaklarının çeşitliliği,
- Fosil yakıt sübvansiyonlarının veya kullanımının kademeli olarak azaltılması,
- Metan;
- Madde 6.2 (*işbirlikçi yaklaşımlar*) kapsamında REDD+,
- Doğa temelli çözümler,
- Enerji ve gıda krizleri,
- Afrika'nın özel ihtiyaçları ve koşulları,
- Düşük gelirli ülkeler gibi "yeni" ülke kategorilerine gönderme.

Sağlanan yoğun görüşler için Taraflara teşekkür eden **Aboulmagd**; Tarafların güçlü bir şekilde desteklediği veya karşı çıktığı çeşitli konularda hâlâ açık farklılıkların mevcut olduğunu kaydetmiştir. Başkanlığın, Tarafların talep ettiği gibi, uygulamaya odaklanan ve görüş farklılıklarını göz önünde bulundurarak, niyet ve siyasi kararlılığın sinyallerini veren taslak metni "mümkün olan en kısa sürede" hazırlayacağını söylemiştir. Ayrıca **Aboulmagd**, Tarafları, sağlam ve anlamlı bir metin sunması için Başkanlığa yardımcı olmaya çağırmıştır.

Stok Sayımı Genel Kurulu:

Akşam, COP 27 Başkanı **Sameh Shoukry**; stok sayımı genel kurul toplantısı düzenlemiştir.

Küresel Uyum Hedefi (GGA) konusunda, eş kolaylaştırıcı **Aminath Shauna (Maldivler)** iki temel sorunun kaldığını belirtmiştir. Bunlardan birisi, önerilen bir çerçeve ve bunun 2023 çalışma programını nasıl bilgilendirmesi gerektiği, diğerinin ise IPCC girişleri olduğu kaydedilmiştir. İkili görüşmeleri takiben, eş kolaylaştırıcıların kendi yetkileri altında yeni bir metin oluşturdukları ve bu metnin Tarafların değerlendirmesi için yayınlanacağı bildirilmiştir.

Finans konusunda, özellikle de **Yeni Toplu Nicel Hedef (NCQG)** ile ilgili, eş kolaylaştırıcılar **Bhupender Yadav (Hindistan)** ve **Chris Bowen (Avustralya)**; 2023 için geçici çalışma programı çalışmalarını ilerletmek ve 2024'te Yeni Toplu Nicel Hedef (NCQG) hakkında bir karar alınmasını sağlamak için yapılandırılmış bir yaklaşım sağlayabilecek nitelikte bir metin hazırladıklarını belirtmişlerdir. Bunun için Tarafların görüşlerini almak adına Delegasyon Başkanları ile görüşecekleri ifade edilmiştir.

6. Madde (işbirlikçi uygulama) ve ilgili konularda, eş kolaylaştırıcı **Grace Fu (Singapur)**; azaltılmış seçeneklerle yeni taslakların üretildiğini söylemiştir. Kalan konularda anlaşmaya varmak için teknik düzeydeki müzakerelerin akşam ve gece devam edeceğini ifade etmiştir.

Azaltım çalışma programında, eş kolaylaştırıcı **Dan Jørgensen (Danimarka)**; Tarafların görüşlerinin farklılaştığının açık olduğunu gözlemlediğini ifade etmiştir.

İlk istişare turunun aşağıdaki gelişmelerle sonuçlandığını söylemiştir;

- Azaltım taahhüdüne ve Ulusal Olarak Belirlenmiş Katkıların (*veya Ulusal Katkı Beyanlarının*) (NDC) ulusal olarak belirlenmiş doğasına ilişkin güvence,
- 2030'a kadar bir zaman çerçevesi,
- Dönem boyunca Küresel Stok Sayımı döngüsüne uyan üç karar için bir teklif gibi olası uzlaşma bölgelerinin belirlenmesiyle.

Anlaşma eksikliğinin göz önüne alınmasıyla, eş kolaylaştırıcıların yeni taslakları dağıtacak ve tüm metin üzerinde istişare edecekleri kararlaştırılmıştır.

Kayıp ve zararın finansmanı konusunda, eş kolaylaştırıcılar **María Heloísa Rojas Corradi (Şili)** ve **Jennifer Morgan (Almanya)**; çok sayıda ikili istişareye dayalı olarak, kısa süre içinde kullanıma sunulacak olan bir taslak metin hazırladıklarını ifade etmiştir. Ayrıca tarafların metin üzerindeki düşüncelerini duymak için akşam bir toplantı düzenleneceğini söylemişlerdir.

Mohamed Nasr (COP Başkanlığı); Başkanlık tarafından üstlenilen teknik müzakereler ve istişareler hakkındaki güncellemelere ilişkin bilgi vermiş ve birçok madde üzerinde çalışmaların tamamlandığını söylemiştir. Ulusal uyum planlarında yeni taslak metnin dağıtılacağını ve **En Az Gelişmiş Ülkelerle (LDC)** ilgili konularda istişarelerin devam edeceğini söylemiştir. Ayrıca **Nasr**, Yeşil İklim Fonu ve Küresel Çevre Fonu'na rehberlik, Daimî Finans Komitesi ile ilgili konular ve uzun vadeli finans da dahil olmak üzere finans konusunda devam eden teknik çalışmalara dikkat çekmiştir. **Nasr**; Temiz Kalkınma Mekanizması (CDM), Ortak Uygulama, Koronivia Tarım Ortak Çalışması (KJWA), müdahale önlemleri ve cinsiyet ile ilgili konularda çalışmaların devam ettiğini vurgulamıştır. Bununla birlikte, uzun vadeli küresel hedefin ikinci periyodik gözden geçirmesinde, Başkanlığın bir destek önerisi sunduğunun altını çizmiştir.

Başkanlık istişarelerinde **Nasr**; geliştirilmiş üst karar metninin yayınlanacağını bildirmiş ayrıca Gürcistan'ın adil coğrafi temsil önerisi üzerine; **Afrika'nın özel ihtiyaçları** ve koşulları ile **Madde 2.1(c) konusu** da dahil olmak üzere bazı farklı değerlendirmelerin olduğunu söylemiştir.

UNFCCC İcra Sekreteri **Simon Stiell**; yürütülen çalışmaların daha önce yapılan tüm çalışmaların üzerine inşa edilmesi çağrısında bulunmuştur. **Stiell**, kayıp ve zararın finansmanı konulu görüşmeyi çok gecikmiş olarak nitelendirerek, bu konudaki sonucun, net zaman çizelgeleri ve kilometre taşları ile somut olması gerektiğini söylemiştir.

COP Başkanı Shoukry; 18 Kasım Cuma günü başka bir resmi olmayan stok sayımı yapılacağını ve ardından Taraflarla dengeli bir şekilde çözülecek kararlar dizisi hakkında ek görüşmeler yapılacağını bildirmiştir. Yeni üst karar metninin de gece yayınlanacağını ifade etmiştir.

Diğer gelişmiş ülkeler tarafından desteklenen **Avrupa Birliği (AB)**; CMA tarafından, üzerinde anlaşmaya varılacak bir çalışma planı ve borç incelemesi ile reform da dahil olmak üzere, en savunmasız ülkeler için kayıp ve zarar için bir müdahale fonu kurmayı teklif etmiştir.

Ayrıca **AB** azaltım çalışma programının sonucunu da vurgulamıştır. Bu çalışma programı özet olarak aşağıdaki hususları içermektedir:

- Tüm fosil yakıtların aşamalı olarak azaltılması,
- Azalmayan kömürün aşamalı olarak durdurulması,
- Verimsiz fosil yakıt sübvansiyonlarının aşamalı olarak kaldırılması,
- 2023'te NDC güçlendirme ve yeniden gözden geçirmelerin sunulması.

Çevre Bütünlük Grubu (EIG) adına **İsviçre**; kayıp ve zarar finansmanındaki “esnekliğin” hafifletilmesinin güçlü bir sonuca bağlı olduğu ve bir fona yapılacak katkıların, kamu ve özel kaynaklardan oluşan geniş bir donör tabanından ve destek sağlama kapasitesine sahip tüm ülkelerden geleceği konusundaki anlayışını netleştirmiştir.

G-77/Çin adına **Pakistan**; kayıp ve zararın finansmanı konusunda hala birçok farklı görüş ve cevaplanmamış soru olduğunun altını çizmiş ve COP27'nin başarısının, bu konudaki güçlü sonuca bağlı olduğunu ifade etmiştir.

İklim Kırılmalılığı Forumu adına **Gana**; Taraflar Konferansı (COP) ve Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA) kapsamında bir kayıp ve zarar finansmanı aracı oluşturulması; kayıp ve zarar finansmanı için net taahhütler ve gelişmiş ülkelerden ve destek sağlayabilecek durumdaki diğer ülkelerden kaynak tahsis edilmesi çağrısında bulunmuştur.

Latin Amerika ve Karayipler Bağımsız İttifakı (AILAC) adına **Kolombiya**; AB'nin önerisiyle ilgili metin çağrısında bulunmuştur. Grubun, ülkelerin iklim eylemi gerçekleştirmesi için mali alan yaratmaya yardımcı olmada çok önemli gördüğü **borç hafifletme** (debt relief) üzerine bir metin hazırladığını bildirmiştir.

Afrika Grubu adına **Zambiya**, herhangi bir paketin Küresel Uyum Hedefini (GGA) mutlaka içermesi gerektiğini vurgulamıştır.

Bolivya, Arap Grubu adına **Suudi Arabistan** ve **Çin**; Sözleşme ve Paris Anlaşması ilkelerine saygı duyulması gerektiğinin altını çizmiştir.

Bolivya; gelişmiş ülkelerin çeşitli metinlerde eşitlik ve ortak ancak farklılaştırılmış sorumluluklar konusundaki dili parantez içine aldıklarını bildirmiştir.

Çin; Paris Anlaşması'nı yeniden yazmadan uygulamamız gerektiğini söylemiş ve finans akışının gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere doğru olması gerektiğinin altını çizmiştir.

Stok sayımını kapatan **Başkan Shoukry;** Tarafları ertesi gün daha fazla uzlaşmaya varmak için çabalarını iki katına çıkarmaya davet etmiştir ve geri kalan farklılıkları ortadan kaldırma yeteneklerine olan güvenini dile getirmiştir.

COP/CMA

Müdahale Önlemleri:

Sabah, SBSTA Başkanı **Tosi Mpanu Mpanu;** resmi olmayan istişarelerin kolaylaştırıcılığını üstlenmiştir.

Grupların bir uzlaşma önerisi geliştirmek için "resmi olmayan" bir ortamda çalışmak istemesini anladığını söylemiş ve delegelerden, öğleden sonra tekrar rapor vermelerini istemiştir. Bunun üzerine delegeler, uzlaşmaya varmak amacıyla ikili ve küçük grup toplantıları için bir araya gelmişlerdir.

Öğleden sonra toplantı yeniden başlamıştır. Taraflar; önemli görüş ayrılıklarının devam ettiğini bildirmiştir. **Mpanu Mpanu** üç alternatif önermiştir.

Birincisinin, **UNFCCC Kural 16'yı** uygulamak olduğunu söylemiştir (*konuyu bir sonraki COP'a iletmek*). Ancak bunun "bulaşıcı bir etkisi olabileceği için tehlikeli bir yol" olduğu konusunda da tarafları uyarmıştır.

İkinci bir seçeneğin, **kısa bir usul kararı** vermeye çalışmak olduğunu belirtmiştir.

Üçüncüsünün ise farklılıkları ortadan kaldıran daha **uzun bir metin bulmak için son bir girişimde bulunmak** olduğunu söylemiştir.

Taraflar; ihtilafli olmaya devam ettiği için forumun çalışma planının ara dönem gözden geçirmesiyle ilgili faaliyetlere ilişkin metni bir kenara bırakarak, daha az tartışmalı paragraflar üzerinde çalışmaya karar vermişlerdir. Bunun üzerine, Katowice Uzmanlar Komitesi'nin Müdahale Önlemlerinin (KCI) Uygulanmasının Etkilerine ilişkin yıllık raporlarını memnuniyetle karşılayan ve öğrenilen dersler, en iyi uygulamalar, araçlar, yöntemler ile kapasitenin artırılması ve forumdan alınan tavsiyeleri kabul eden metin de dahil olmak bir dizi paragraf üzerinde anlaşma sağlanmıştır. Bununla birlikte, gelişmiş ülkelerin metne karşı çıkması ve gelişmekte olan ülkelerin onu desteklemesi ile gelecekteki bir çalıştayla ilgili bir paragraf parantez içine alınmıştır. Görüşmeler akşama kadar devam etmiştir.

COP

Organizasyonel Konular:

Sicil bilgilerine ilişkin raporun kabul edilmesi

COP27 Başkanı **Sameh Shoukry'nün** başkanlık ettiği kapanış genel kurulunda COP; kimlik bilgilerine ilişkin raporu (FCCC/CP/2022/9) kabul etmiştir.

Usul kurallarının kabulü

Başkan Shoukry; bu madde üzerinde anlaşmaya varılamadığını ve COP'un, taslak kural 42 (oylama) dışında, taslak usul kurallarını (FCCC/CP/1996/2) uygulamaya devam edeceğini bildirmiştir.

Gelecekteki oturumların tarihleri ve yerleri

Taraflar; COP28 (30 Kasım-12 Aralık 2023) için bir tarih değişikliğini içeren bir kararı (FCCC/CP/2022/L.2) kabul etmiştir. **Birleşik Arap Emirlikleri**; COP28'de güçlü bir sonuç elde etme kararlılığını şu şekilde ifade etmiştir:

- Hiçbir ülkeyi geride bırakmayan küresel çözümler;
- Finans konusunda yeni, iddialı bir anlaşma;
- Kayıp ve zarar ile Küresel Uyum Hedefi (GGA) konusunda ileriye dönük bir yol;
- Azaltım konusunda güçlü ilerleme.

Yardımcı Organların Raporları

Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (SBSTA) Raporu:

Taraflar Konferansı (COP); SBSTA56 (FCCC/SBSTA/2022/6) ve SBSTA57 (FCCC/SBSTA/2022/L.17) raporlarını dikkate almıştır. Ayrıca Küresel İklim Gözlem Sisteminin (FCCC/SBSTA/2022/L.20/Ek.1) uygulanmasına ilişkin kararları; SBSTA57 kapanışında sözlü olarak değiştirildiği şekliyle, Ek I tarafları için yıllık envanterlere ilişkin UNFCCC raporlama kılavuzlarının revizyonu (FCCC/SBSTA/2022/L.19); ve ortak metrikleri (FCCC/SBSTA/2022/L.25/Ek.1) kabul etmiştir.

Taraflar Konferansı (COP) ayrıca; Sözleşme kapsamında piyasa ve piyasa dışı mekanizmaların değerlendirilmesini sonuçlandırmayı kabul etmiştir.

Uygulama Yardımcı Organı (SBI) Raporu:

Taraflar Konferansı (COP); SBI56 (FCCC/SB/2022/10 ve 10/Ek.1) ve SBI57 (FCCC/SB/2022/L.17) raporlarını dikkate almıştır.

Taraflar Konferansı (COP) ayrıca aşağıdaki konularda kararlar almıştır:

- Uluslararası değerlendirme ve gözden geçirme için usullerin ve kılavuzların gözden geçirilmesi (FCCC/SBI/2022/10/Ek.1);
- SBI57 kapanış genel kurulunda sözlü olarak değiştirilen İklim Güçlendirme Eylemi (FCCC/SBI/2022/L.23).

Ermenistan, adil coğrafi temsil konusundaki endişelerini dile getirerek, **Uzmanlar Danışma Grubu'nun** (CGE) usul kuralları konusundaki çalışmalarını tamamlayamadığını ve **Gürcistan'ın** diğerlerini etkileyen ayrımcılığı öne sürdüğünü belirtmiştir.

Latin Amerika ve Karayipler Bağımsız İttifakı (AILAC) adına **Kolombiya** tarafından desteklenen **Küçük Ada Devletleri İttifakı (AOSIS)** adına **Antigua ve Barbuda**; kayıp ve zararın finansman düzenlemesi konusunun nasıl yönetildiğine ilişkin endişelerini dile getirmiştir. Pek çok kişinin kayıp ve zararı COP27 için "tanımlayıcı konu" olarak gördüğünü belirterek, bu konuyla ilgili bir metnin nerede olduğunu sormuştur. **Başkan Shoukry**, bu konuda yoğun istişareler yapıldığına inandığını ve eş kolaylaştırıcıların zamanı geldiğinde tekrar rapor vereceklerini söylemiştir.

Ek I Dışı Tarafların Raporlaması:

Taraflar Konferansı (COP) (FCCC/SBI/2022/10/Ek.1) kararı kabul etmiştir.

Teknoloji Geliştirme ve Transferi:

Teknoloji Yürütme Komitesi'nin (TEC) ve İklim Teknoloji Merkezi ve Ağı'nın (CTCN) raporu:

Taraflar konferansı (COP) (FCCC/SB/2022/L.12) kararını almıştır. **Başkan Shoukry**, bu iki organın üyelerinin seçiminin Taraflar Konferansının (COP) bitiminde ele alınacağını kaydetmiştir.

Teknoloji Mekanizması ile Finansal Mekanizma Arasındaki Bağlantılar:

Taraflar Konferansı (COP), tartışmanın SBI 58'de devam edeceğini not etmiştir.

Kapasite Geliştirme:

Paris Kapasite Geliştirme Komitesi'nin (PCCB) 2022 yılı teknik ilerleme raporu:

Taraflar Konferansı (COP) (FCCC/SBI/2022/L.19) kararını almıştır. **Başkan Shoukry**, Paris Kapasite Geliştirme Komitesi'nin (PCCB) üyelerinin seçiminin Taraflar Konferansının (COP) bitiminde ele alınacağını bildirmiştir.

Koronivia Ortak Tarım Çalışması: Milagros Sandoval (Peru) ve Ayman Amin'in (COP Başkanlığı) eş kolaylaştırıcılığını yaptığı resmi olmayan istişarelerde Sandoval; taslak karar metninin gözden geçirilmiş düzenlemesinin herkes için kabul edilebilir olup olmadığını sormuştur.

Gelişmekte olan bir ülke, tarımla ilgili metindeki "azaltım" teriminin kırmızı bir çizgi olduğunu söyleyerek, azaltım yükünü küçük çiftçilerin üstlenmesini haksızlık olarak nitelendirmiştir. Bir uzlaşma olarak;

- Tarım ve gıda güvenliği konusunda güçlendirilmiş iklim eylemi ihtiyacına ilişkin bir paragrafta, “bu tür eylemlerin bağlama özgü olduğunu ve ulusal koşulları dikkate aldığını” kabul etmek,
- Dört yıllık ortak çalışmaya ilişkin bir paragrafta, gelişmiş ülkelerin öncülük etmesi ve tarafların uyumun hassas gruplar için "önemli" bir öncelik olduğunu kabul etmesi gerektiği şeklinde iki ekleme önermiştir. Ancak bazı gelişmiş ülkeler, tarafları, metni olduğu gibi desteklemeye çağırmıştır.

Taraflar; bir araya geldikten sonra bir dizi kabul edilmeyen uzlaşma önerileri yapılmıştır. **Amin**, bu resmi olmayan istişare için sunulan revize düzenlemenin, COP Başkanlığına iletileceğini söyleyerek toplantıyı kapatmıştır.

İdari, Mali ve Kurumsal Konular:

Taraflar Konferansı (COP); 2021 için denetim raporu (*FCCC/SBI/2022/10/Ek.1*), mali tablolar ve 2020-2021 iki yıllık bütçe performansı (*FCCC/SBI/L.17/Ek.1*) hakkındaki kararları kabul etmiştir.

UNFCCC sürecinde karar almaya ilişkin bir alt maddede **Başkan Shoukry**; görüşlerin farklılaştığını kaydetmiştir. Taraflar Konferansı (COP); bu maddeyi bir sonraki oturumun geçici gündemine almayı kabul etmiştir.

CMA

Kurumsal Konular:

Siciller: Kapanış toplantısında Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA) raporu (*FCCC/CMA/2022/9*) onaylanmıştır.

Yardımcı Organların Raporları:

Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (SBSTA):

Taraflar Konferansı (CMA); Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (SBSTA) Başkanı **Mpanu Mpanu**'nun sözlü raporunu ve SBSTA56 ve 57 raporlarını (*FCCC/SBSTA/2022/L.17* ve *FCCC/SBSTA/2022/6*) not almıştır.

Uygulama Yardımcı Organı (SBI):

Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA); Uygulama Yardımcı Organı (SBI) Başkanı Karlsen'in sözlü raporunu ve SBI56 ve 57 raporlarını (*FCCC/SBI/2022/10* ve *Ek.1* ve *FCCC/SBI/2022/L.18*) not almıştır.

Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA) ayrıca, SBI57 kapanış genel kurulunda (*FCCC/SBI/2022/L.23*) sözlü olarak değiştirilen İklimi Güçlendirme Eylemi ile ilgili konularda bir karar almıştır.

13. Madde (Geliştirilmiş Şeffaflık Çerçevesi: Mali ve Teknik Destek Sağlanması) Uyarınca Raporlama ve İnceleme:

Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA), bu maddeyle ilgili SBI57 sonuçlarını (FCCC/SBI/2022/L.25) dikkate almıştır.

18/CMA.1 Kararının Ekinin IV. Bölümü (İklim Değişikliğinin Etkileri ve Uyumla İlgili Bilgiler) Uyarınca Rapor Edilen Bilgilerin Gönüllülük Esasına Göre Gözden Geçirilmesine Yönelik Seçenekler ve Bu Gönüllü İncelemeleri Kolaylaştırmak İçin Gereken İlgili Eğitim Kursları:

Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA), kararı (FCCC/SBSTA/2022/L.18) kabul etmiştir.

Teknoloji Geliştirme ve Transferi:

Teknoloji Yürütme Komitesi'nin (TEC) ve İklim Teknoloji Merkezi ve Ağı'nın (CTCN) ortak yıllık raporu: Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA), kararı (FCCC/SB/2022/L.12) kabul etmiştir.

1/CP.21 Kararının 69. Paragrafında Atıfta Bulunulan İlk Periyodik Değerlendirme:

Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA), kararı (FCCC/SBI/2022/L.27/Ek.1) kabul etmiştir.

Kapasite Gelişimi:

Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA), kararı (FCCC/SBI/2022/L.20) kabul etmiştir.

Uygulama ve Uyum Komitesi Raporu:

Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA), kararı (FCCC/PA/CMA/2022/L.1) kabul etmiştir. Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA) Başkanı **Shoukry**; Komite üyelerinin seçiminin son CMA4 kapanış genel kurulunda gerçekleştirileceğini bildirmiştir.

İdari, Mali ve Kurumsal Konular:

2021 yılı denetim raporu ve mali tablolar: Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA), Taraflar Konferansı (COP) kararını (FCCC/SBI/2022/L.17/Ek.1) onaylamıştır.

2020-2021 iki yıllık bütçe performansı: Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA) Taraflar Konferansı (COP) kararını (FCCC/SBI/2022/10/Ek.1) onaylamıştır.

CMP

Kurumsal Konular:

Siciller: Kapanış genel kurulunda, Kyoto Protokolü Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMP), (FCCC/KP/CMP/2022/8) raporu onaylanmıştır.

Yardımcı Organların Raporları:

Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (SBSTA): Kyoto Protokolü Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMP), Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (SBSTA) Başkanı **Mpanu Mpanu**'nun sözlü raporunu ve SBSTA56 ve 57 raporlarını (FCCC/SBSTA/2022/L.17 ve FCCC/SBSTA/2022/6) not almıştır.

Uygulama Yardımcı Organı (SBI): Kyoto Protokolü Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMP); Uygulama Yardımcı Organı (SBI) Başkanı **Karlsen**'in sözlü raporunu ve SBI56 ve 57 raporlarını (FCCC/SBI/2022/10 ve Ek.1 ve FCCC/SBI/2022/L.18) not almıştır.

Ayrıca Uygulama Yardımcı Organı (SBI); Kyoto Protokolü kapsamında uluslararası işlem günlüğü yöneticisinin raporunu da (FCCC/KP/CMP/2022/5) dikkate almıştır.

Ek I Taraflarına Raporlama ve Tarafların Raporlamaları: İkinci taahhüt dönemi için Kyoto Protokolü'nün 8. Maddesi uyarınca uzman inceleme sürecinin tamamlanma tarihi: Kyoto Protokolü Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMP), (FCCC/SBI/2022/10/Ek.1) kararı kabul etmiştir.

Temiz Kalkınma Mekanizmasına (CDM) İlişkin Hususlar:

Resmi olmayan istişarelerde, eş kolaylaştırıcılar **Alick Muvundika (Zambiya)** ve **Kazuhisa Koakutsu (Japonya)** uzlaşma önerilerinde bulunmuştur.

Sertifikalı emisyon azaltımları (CER) düzenleme süreci ve gönüllü iptal süreci ile ilgili olarak, ülkeler ilgili paragrafları silmeyi ve konuyu Sekreterlikten daha fazla teknik çalışma içerisine dahil etmeyi kabul etmiştir.

Yöntem süreçlerinin devam etmesi üzerine ülkeler; bu paragrafları silmeyi ve sorunları daha fazla teknik çalışma için Sekretarya'ya yapılacak bir talebe dahil etmeyi kabul etmiştir. Taraflar; metodolojilerin gözden geçirilmesinin veya güncellenmesinin kapsamını tartışırken, bazı **gelişmekte olan ülkeler** bunun tutarsızlıkları ve hataları düzeltmekle sınırlandırılması gerektiğini öne sürmüşlerdir. **Gelişmiş** ve **gelişmekte olan** diğer **ülkeler**, çevresel bütünlüğün değerlendirme kapsamına dahil edilmesini istemiştir.

Taraflar ayrıca; **akreditasyon** prosedürlerinin devredilmesine ilişkin bir paragrafı silmeyi ve daha fazla teknik çalışma talep etmeyi kabul etmişlerdir.

Ağaçlandırma ve yeniden ağaçlandırma ile ilgili geçici tedbirler hakkında, Yürütme Kurulundan bu faaliyetlerin tescili, düzenlenmesi ve yenilenmesi taleplerinin uygun ve öncelikli olarak araştırılması ve uygulanmasını talep etmek için genel bir mutabakat gözlenmiştir. Bu, süreci hızlandırmak ve gelecekteki bir CMP kararına olan ihtiyacı ortadan kaldırmak için kabul edilmiştir.

Taraflar, 2020 sonrası birimler için **gönüllü iptal sürecine** ilişkin paragrafın silinmesi konusunda anlaşmışlardır.

Sertifikalı Emisyon Azaltımlarının (CER) mekanizma siciline devrinde, Ulusal Olarak Belirlenmiş Katkılara (NDC) yönelik kullanımla ilgili söylemin kaldırılmasına yönelik bir anlaşmanın bulunduğu bilinmektedir. Ancak gerekli yazılı onayların sayısı ile ilgili endişeler dile getirildikten sonra ev sahibi Taraftan yazılı onayın gerekli olup olmayacağı konusunda bir anlaşmaya varılmamıştır.

Taraflar, Uyum Fonuna aktarılacak miktarı belirleyen bir paragraf yerine, Uygulama Yardımcı Organından (SBI) Emanet Fonunun durumunu incelemesini talep eden *Karar 2/CMP.16'nın (CDM'ye kılavuzluk üzerine) 22.* paragrafını geri çekme konusunda anlaşmışlardır.

Öğleden sonraki bir iletişim grubunda, **Sertifikalı Emisyon Azaltımlarının** (CER) mekanizma siciline aktarılmasına ilişkin parantez içindeki metin üzerinde tartışmalar devam etmiştir. Tartışmanın, ev sahibi ülkenin rolü ve doğrulamanın gerekli olup olmayacağı veya itiraz olmamasının yeterli olup olmayacağı ile ilgili olduğu gözlenmiştir. Ev sahibi ülkeye bildirimde bulunulacağını ve İcra Komitesi tarafından belirlenecek süre içinde herhangi bir itiraz gelmemesi halinde, onay verileceği konusunda anlaşmaya varılmıştır. Bununla ve ağaçlandırma ve yeniden ağaçlandırmaya ilişkin geçici önlemlerle ilgili ek değişikliklerle birlikte metin, iletişim grubu tarafından onaylanmıştır.

Kapasite Gelişimi:

Kyoto Protokolü Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMP), bu madde kapsamında SBI 56 sonuçlarını (*FCCC/SBI/2022/10*) dikkate almıştır.

Uyum Komitesi Raporu:

Kyoto Protokolü Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMP), (*FCCC/KP/CMP/2022/L.1*) kararı almıştır.

Kyoto Protokolü Taahhütlerinin Artırılması Konusunda Üst Düzey Bakanlar Yuvarlak Masa Toplantısı Raporu:

Başkan Shoukry; Tarafların bu konuda fikir birliğine varmadığını ve Kyoto Protokolü Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansının (CMP18) geçici gündemine alınacağını bildirmiştir.

İdari, Mali ve Kurumsal Konular:

Kyoto Protokolü Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMP); 2020-2021 iki yıllık bütçe performansı (*FCCC/SBI/2022/10/Ek.1*) ve 2021 denetim raporu ve mali tabloları (*FCCC/SBI/2022/L.17/Ek.2*) hakkındaki kararları kabul etmiştir.

18 Kasım 2022 – Kapanış

Prerna Bomzan'ın raporu; Şarm El-Şeyh'te iklim müzakerelerinin planlanan kapanışına yalnızca 24 saatten az bir süre kala, iklim değişikliğinden olumsuz etkilenen gelişmekte olan ülkelere yardımcı olmak için bir Kayıp ve Zarar Fonunun başarılı bir şekilde kurulmasına ilişkin baskı olduğunu söylemektedir.

Kayıp ve Zarar

Mısır COP27 Başkanlığı tarafından Taraflar arasında uzlaşa sağlamak üzere bir araya getirilen Bakanlar, “İklim değişikliği üzerindeki olumsuz etkilerle bağlantılı kayıp ve zararlara müdahaleye ilişkin Şarm El-Şeyh yönergesi” adlı bir karar metni taslağı hazırlamışlardır.

Bakan Maisa Rojas (Şili) ve Devlet Bakanı **Jennifer Morgan (Almanya)**; 15 Kasım'da Kayıp ve Zarar Fonu konusunu ele almak üzere COP27 Başkanı **Sameh Shoukry** tarafından atandı ve 17 Kasım'da taslak karar metnindeki aşağıdaki seçenekler, incelemeleri için Taraflara sunulmuştur. Metin, 2. paragrafta aşağıdaki üç seçeneği içermektedir:

Seçenek 1: İklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı özellikle savunmasız olan gelişmekte olan ülkelerin kayıp ve zarara yanıt vermelerine yardımcı olmak için yeni ve geliştirilmiş finansman düzenlemelerinin bir parçası olarak, Sözleşme ve Paris Anlaşması dışındakiler de dahil olmak üzere, bu düzenlemeleri diğer kaynaklardan, fonlardan, süreçlerden ve girişimlerden gelen mali desteklerle tamamlayan bir fon;

Seçenek 2: COP28/CMA5'te (2023'te); bu düzenlemelerin bir parçası olarak bir fon oluşturmak ve bu düzenlemeleri Sözleşme ve Paris Anlaşması dışındakiler de dahil olmak üzere diğer kaynaklardan, fonlardan, süreçlerden ve girişimlerden sağlanan mali destekle tamamlamak amacıyla; iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı özellikle savunmasız olan gelişmekte olan ülkelerin kayıp ve zarara yanıt vermelerine yardımcı olmak için yeni ve geliştirilmiş finansman düzenlemeleri;

Seçenek 3: COP28/CMA5'te (2023'te); Sözleşme ve Paris Anlaşması dışındakiler de dahil olmak üzere diğer kaynaklardan, fonlardan, süreçlerden ve girişimlerden sağlanan mali destekle tamamlamak amacıyla; iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı özellikle savunmasız olan gelişmekte olan ülkelerin kayıp ve zarara yanıt vermelerine yardımcı olmak için yeni ve geliştirilmiş finansman düzenlemeleri.

Pakistan liderliğindeki **G77/Çin**, COP27'de fon oluşturulması için güçlü bir şekilde çağrıda bulunurken, başta Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmak üzere gelişmiş ülkeler buna şiddetle karşı çıkmıştır. Harekete karşı çıkmaya devam edip etmeyeceğini görmek için tüm gözlerin ABD'de olduğu gözlenmiştir.

Müzakerelerin durumunu değerlendirmek ve işin zamanında başarılı bir şekilde sonuçlandırılmasını planlamak için 17 Kasım'da gece geç saatlerde stok sayımı resmi olmayan genel kurulu toplanmıştır.

COP27 Başkanı, azaltma, uyum, kayıp ve zarar ile finans konusunda çözülmemiş kritik konular üzerindeki çalışmaların üç yönde ilerlediğini, teknik müzakerelerin; kapsayıcı üst kararları da dahil olmak üzere Başkanlık müzakerelerinin ve önemli, öne çıkan siyasi konularda Başkanlık tarafından davet edilen bir çift bakan tarafından yönetilen bakanlar arası istişarelerin devam ettiğini söylemiştir.

Stok sayımı sırasında **Bakan Rojas (Şili)**; 15 Kasım'da, **G77/Çin, Avrupa Birliği (AB)**, birçok gelişmiş ülkeyi temsil eden **Şemsiye Grup, Çevresel Bütünlük Grubu (EIG)** ve diğer birkaç Taraf ile ikili ilişkilerin gerçekleşmesinin ardından sürecin ilerleyişinde yol gösterecek olan kısa bir başlangıç toplantısı ile çalışmaya başladıklarını bildirmiştir. Ertesi gün; **bakanlar ve delegasyon başkanlarının (HOD)** üç yol gösterici soruya cevap aradığı toplantılara ve müteakip ikili görüşmeler serisine tanık olmuştur.

Devlet Bakanı Morgan (Almanya) Tarafların kayıp ve zarar için gelişmiş finansman düzenlemelerini devreye sokmak için neyin ne şekilde kabul edileceğine dair hayati unsurlar konusunda uzlaşmaya ve esnek olmaya istekli olduklarını eklemiştir. Daha sonra; “görüşleri en dengeli şekilde yansıttığına” inandıkları bir metin hazırladıklarını ve farklı görüşleri açıkça duydukları yerde, konuyla ilgili bu COP'un ana sonucunun ne olacağına dair “üç seçenek” eklediklerini bildirmiştir. **Morgan**; metnin kısa bir süre sonra yayınlanacağı ve stok sayımı genel kurulunun ardından Tarafların metin hakkındaki görüşlerini dinlemek için bir toplantı düzenleyeceklerini ifade etmiştir.

AB'nin Kayıp ve Zarar Değerlendirmeleri

AB adına konuşan **Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Frans Timmermans**, üzerinde ayrılığa düşülen iki konuya dikkat çekmiştir ve “uzlaşmaya yardımcı olmaya çalışma ruhuyla, **AB'nin**; Paris Anlaşması Taraflarının Toplantısı Olarak Hizmet Veren Taraflar Konferansı (CMA) ve Paris Anlaşması'nın (kayıp ve zararlar ilgili) 8. Maddesi kapsamında, en savunmasız ülkeler için bir kayıp ve zarar müdahale fonu oluşturmayı teklif ettiğini belirtmiştir. Ayrıca **Timmermans**, bu fonun, bu CMA'da kurulacağını ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı en savunmasız ülkelerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde tasarlanacağını belirtmiş ve eklemiştir ve sözlerini “Bu fonun detayları, yine bu CMA'da kararlaştırılacak bir çalışma planına uygun olarak ve geniş bir donör tabanından finansman almasını sağlayacak şekilde tasarlanacaktır” cümleleri ile tamamlamıştır.

Timmermans; bu fonun, "borçları incelemek ve çok taraflı kalkınma bankalarında (MDB) reform yapmak da dahil olmak üzere çözüm mozaığının bir parçası olacağını söylemiştir. Fonun en savunmasız olanların ihtiyaçlarını karşılamak için "amaca uygun" olmasını sağlama ihtiyacını vurgulamıştır. Ayrıca, **alternatif finans kaynakları olarak havacılık, denizcilik ve fosil yakıtlardan alınan vergiler** dahil olmak üzere yenilikçi finansman kaynakları için çözümler bulmak üzere BM Genel Sekreteri ile çalışma niyetini beyan etmiştir. “Küresel ortalama sıcaklık artışını 1,5 °C'de tutmak için hedefimize odaklanmalıyız diyen Timmermans, “azaltım konusundaki taahhütlerimizi hemen artırmazsak, taşma noktalarını geçeceğiz ve hiçbir

kayıp ve zararın önemi kalmayacak” diyerek konunun aciliyetine vurgu yapmıştır. AB açıklamalarına, **Paris Anlaşması'nın 2.1c Maddesinin** (*finansal akışların düşük sera gazı emisyonlarına ve iklime dayanıklı kalkınmaya tutarlı hale getirilmesi*) tüm Tarafların çıkarına olduğunu altını çizerek devam etmiştir.

Timmermans, ikinci ayrışma konusunun azaltım konusunda olduğunu belirterek, kömür santrallerinden enerji elde edilmesinin mümkün olan en kısa sürede aşamalı olarak azaltılmasının hızlandırılması ve bu amaca yönelik yol haritalarının sunulmasını için Glasgow'un (COP26) ötesine geçilmesi çağrısında bulunmuştur. Ayrıca bu amaçla verimsiz fosil yakıt sübvansiyonlarının aşamalı olarak kaldırılmasını da sözlerine eklemiştir.

Diğer Değerlendirmeler

AB'nin kayıp ve zarara ilişkin teklifine, **Çevresel Bütünlük Grubu (EIG)** adına **İsviçre**; katkının yalnızca geleneksel donör tabanından gelmeyeceği, aynı zamanda kamu kuruluşları ve özel sektör dahil olmak üzere tüm mali akışları da içereceği ve en önemlisi azaltımla ilgili sağlam kararlar bağlamında tüm yüksek gelirli büyük ekonomilerden geleceği koşuluyla uyum gösterildiği belirtilmiştir.

Norveç, Birleşik Krallık ve Latin Amerika ve Karayipler Bağımsız İttifakı (AILAC) adına **Kolombiya** da dahil olmak üzere, **AB'nin** iklim eylemine mali alan açmak için borç hafifletme çağrısında bulunan önerisini memnuniyetle karşılamışlardır.

G77 için **Pakistan** ve **Çin**, kayıp ve zarar konusunda hala bazı farklı görüşlerin olduğunu yeniden vurguladılar ve onlar için COP27'nin başarısının kayıp ve zarardan ne elde edeceklerine bağlı olduğunu söylemişlerdir. Ayrıca tüm tarafları söylediklerini önemsemeye, bunların ulaşılamaz değil, yapılabilecek ve yapılması gereken olduğunu çünkü yapılması gerekenin zamanının geldiğini sözlerine eklemiştir.

Hemfikir Gelişmekte Olan Ülkeler Grubu (LMDC) adına **Bolivya**; gelişmiş ülkelerin her zaman iddialı hedefler ve mali kaynaklara büyük katkı "vaat ettiğini" ancak bunun "pratikte" bir karşılığının olmadığını belirten güçlü bir yanıt vermiştir. 2009'da Kopenhag'da verilen gelişmekte olan ülkelere yönelik yıllık 100 milyar \$ (2020'ye kadar) taahhüdünü hatırlatmış ve bunun başarısız bir süreç olduğunu vurgulamıştır. Gelişmiş ülkelerin, **Sözleşmede (BMİDÇS) ve Paris Anlaşmasında yer almayan “2050 yılına kadar net sıfır” bağlamında 1,5 °C ile sınırlandırma şeklindeki "büyük yalanı"** çok zorladıklarını ve bu söylemin eşitlik, CBDR ve iklim adaleti ile uyumlu olmadığını dile getirmiştir. **Bolivya**; gelişmiş ülkelerin yükü "ortak ama farklılaştırılmış sorumlulukları (CBDR) ortak ama paylaşılan sorumluluklara" kaydırarak, yükü gelişmekte olan ülkelere ve özel sektöre kaydırmaya çalıştıklarının altını çizmiştir. **Bolivya**; gelişmiş ülkelerin her zaman Sözleşmenin (UNFCCC) ilkeleri çerçevesinde "azaltım konusunda çalışmak istiyoruz, gelişmekte olan ülkelerin taahhütlerini artırmak istiyoruz" şeklinde söylemlerde bulduklarına ancak bu amaçla gelişmekte olan ülkelere finansman sağlama konusunda liderliği üstlenmediklerine dikkat çekmiştir. Devam eden müzakerelerin devam eden dinamiğine işaret eden **Bolivya**; gelişmiş ülkelerin Glasgow İklim Paketi'ni (COP26'nın) yeni temel olarak kullanarak, her müzakere odasında gündem maddeleri boyunca

eşitlik ve CBDR ile ilgili kararları gevşetmek, silmek ve ayrıca Sözleşme ve Paris Anlaşması kapsamındaki sorumluluklarını hafifletmek için tüm çabalarını sarf ettiklerini vurgulamıştır. **Bolivya**; bu durumun iyi niyet ve taahhütlere dayalı çok taraflı bu süreçte doğru yol ve doğru yaklaşım olmadığı uyarısında bulunmuştur.

Çin, UNFCCC ve ilkelerinin yanı sıra Paris Anlaşması ve bu anlaşmanın hedefinin de "çok önemli" olduğunu, bu nedenle UNFCCC ve Paris Anlaşması'nın "mağlup edilemeyeceğini" yinelemiştir. UNFCCC ve Paris Anlaşmasını yeniden yazmanın zamanı olmadığını ve bunun yerine Anlaşmayı uygulama zamanının geldiğini söylemiştir. Finans konusunda, gelişmiş ülkelerin kamu finansmanından gelecek kaynağı hatırlamanın "çok önemli" olduğuna da işaret etmiştir.

Arap Grubu adına **Suudi Arabistan**; ayrıca çalışmalara eşitlik, tarihsel sorumluluk ve CBDR ilkelerinin rehberlik etmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Gelişmiş ülkelerin "yerine getirilmemiş taahhütlerine" ve gelişmiş ülkeler tarafından gelişmekte olan ülkelere sağlanacak finansmanla iklim eylemini uygulamak için uygulama araçlarının sağlanmasına odaklanılması gerektiğini vurgulamıştır. Kararların azaltım, uyum ve uygulama araçları konusundaki boşluğu kapatması ve çalışmaların Sözleşme ilkeleri tarafından yönlendirilmesi gerektiğinin altını çizilmiştir.

Afrika Grubu adına **Zambiya**; COP27'nin bir uygulama COP'u olmasını beklmelerine rağmen bu konuda Grup'un hayal kırıklığını dile getirmiştir. Kayıp ve zararın acil bir konu olduğu konusunda hemfikir olurken, grup ve kıta için uyum ve uyum finansmanının önemine de ağırlık vermiştir. Aynı şekilde, **Güney Afrika**; "uyum sağlama konusundaki küresel hedefi işlevsel hale getirme konusunda somut ve anlamlı ilerleme" kaydedilmesi gereğini öne sürerek, "bu COP'da yalnızca hafifletme ve kayıp ve zararı içeren bir paket anlaşma" olamayacağını kayda geçirilmesini vurgulamıştır.

Gelişmekte Olan Küçük Ada Devletleri İttifakı (SIDS) adına **Barbados**; kritik kayıp ve zarar konusunu ele alan üst metinde, "Bir Afrika COP'una gelip uygulama hakkında konuşmalıyız ve görmezden gelemeyiz" vurgusunu yapan açık ve kesin bir dil kullanılması için resmi bir çağrıda bulunmuştur. Yeterli, öngörülebilir ve erişilebilir finansmanın, yüksek borç yükü ve dolayısıyla iklim eylemi için mali alana ihtiyaç duyan destekçi kitlesi için anahtar olduğunu açıkça ortaya koymuştur.

En Az Gelişmiş Ülkeler Grubu (LDC) adına **Bangladeş**; iklim adaleti ve iklim eşitliği merceğinden katkıda bulunmadıkları bir krizin, alıcı tarafında olan LDC ve Gelişmekte Olan Küçük Ada Devletleri İttifakının (SID) ihtiyaçlarını vurgulamıştır. Borçlarını belirterek kamu finansmanına vurgu yapmış ve iklim eylemi için yalnızca özel sektöre güvenilirse, krizin daha da kötü olacağına işaret etmiştir.

Başkanlık stok sayımının kapanmasının ardından, **Bakan Rojas** ve **Devlet Bakanı Morgan**; 17 Kasım'da gece geç saatlerde resmi olmayan istişareler düzenlemişlerdir. Kaynaklar, istişareler sırasında Taraflara taslak metni anlattıklarını ve Tarafların daha fazla müzakere için 18 Kasım günü saat 11:00'de bir araya geleceklerini duyurduklarını ve bu arada grupların taslak metin üzerinde koordine olabileceğini belirtmiştir.

Bakan **Shoukry**; kayıp ve zarar finansmanı düzenlemelerine ilişkin raporlamanın yanı sıra, diğer iki bakanı da istişarelerinin durumu hakkında bir güncelleme sunmaya davet etmiştir.

Küresel Uyum Hedefi

Bakan **Teresa Ribera (İspanya)** ile **Küresel Uyum Hedefine (GGA)** ilişkin istişarelere liderlik eden Bakan **Aminath Shauna (Maldivler)**; teknik nitelikteki unsurlar üzerinde geniş bir anlaşma olduğunu, ancak esasın kilit alanlarında, özellikle de bir çerçeve kurulması ve GGA hakkında Hükümetlerarası İklim Değişikliği Panelinden özel bir rapor talebinde bulunulması konusunda görüş ayrılıklarının devam ettiğini bildirmişlerdir. Ayrıca kolaylaştırıcılar tüm Taraflardan temel çerçeve konusunda esnek olmalarını istediklerini söylemişlerdir. **Ribera** ve **Shauna** gruplarla ikili görüşmelerin ardından, "mümkün olan en iyi dengeyi yansıttığını ve farklı görüşler arasında bir orta yol yakaladığını" düşündükleri "yetkileri altında" yeni bir metin düzenlemesi hazırlamışlardır. Yeni metnin, -üzerinde derhal mutabakata varılması umuduyla- Tarafların bir uzlaşma ruhu ve yapıcı bir katılımı üzerinde düşünmeleri için kısa bir süre içinde yayınlanacağı dile getirilmiştir.

İklim Finansmanı üzerine Yeni Toplu Nicel Hedef (NCQG)

Bakan **Bhupendra Yadav (Hindistan)**, özellikle **İklim Finansmanı üzerine Yeni Toplu Nicel Hedef (NCQG)** olmak üzere, finans konularında istişarelere liderlik ederken, Bakan **Chris Bowen (Avustralya)** ile son iki gün içinde tüm gruplarla ve belirli ülkelerle bir uzlaşmaya varmak için istişarelerde bulduklarını bildirmişlerdir. 2023'teki anlık çalışma programının çalışmalarını ilerletmek ve 2024'te NCQG hakkında bir karar vermek için "yapılandırılmış bir yaklaşım" sağladığını düşündükleri bir metin hazırladıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca, 18 Kasım sabahı tarafların görüşlerini almak için bir HOD toplantısına ev sahipliği yapmışlardır. **Bowen**, yeni metinde eş başkanlara 2023 çalışma planını geliştirme yetkisi verildiğini de sözlerine eklemiştir.

Paris Anlaşmasının (Piyasa ve Piyasa Dışı Yaklaşımları Ele Alan) 6'ncı Maddesi

İstişarelere liderlik eden Bakan **Grace Fu (Singapur)** ve Bakan **Espen Barth Eide (Norveç)**; eş kolaylaştırıcılarla toplantılar yaptıklarını ve önemli noktaların üzerinden geçtiklerini bildirmiştir. Tarafların, müzakereleri teknik düzeyde sürdürmek için daha fazla zaman istediklerine dair geri bildirim aldıklarını göz önünde bulundurarak, farklılıkları azaltabilmeleri ve uygun bir metin hazırlama amacıyla teknik düzeyde müzakere etmelerine olanak sağlayan zaman verilmiştir. Eş kolaylaştırıcılar şimdi bir dizi seçenekle başka bir metin taslağı oluşturmuşlardır. Nihai metni 18 Kasım sabah 11'e kadar teslim etme niyetlerini bildirmiş ve bunun yapılabileceğine dair temkinli bir iyimserlik ifade etmişlerdir.

Bakan **Dan Jorgensen (Danimarka)**, Bakan **Barbara Creecy (Güney Afrika)** ile **Azaltım Çalışma Programına (MWP)** ilişkin istişarelere liderlik ederken, tartışmaların üç siyasi konu etrafında döndüğünü bildirmişlerdir:

- Bir taraftan acil durum derecesi ve taahhütler, diğer tarafta ulusal olarak belirlenen katkıların (NDC) aşağıdan yukarıya doğasıyla ilgili olarak taslak metnin önsözünde belirtilen MWP ilkeleri,
- MWP'nin süresi,
- MWP sırasında CMA kapsamında alınacak olası kararlar sorunu.

Tartışmalara paralel olarak, uzmanlar teknik düzeyde bir araya gelmişlerdir. İstişarelerin ilk turu, önerilen uzlaşmanın belirlenmesini içermektedir.

- i. Azaltım taahhüdü ve Ulusal olarak Belirlenmiş Katkıların (NDC) ulusal olarak belirlenmiş doğası hakkında güvence,
- ii. 2030'a kadar olan zaman dilimi ve
- iii. MWP boyunca üç karar için teklif.

İkinci tur istişareler, önerilen belirli uzlaşma metni üzerine odaklanmış ancak bazı taraflar 2030'a kadar önerilen süreyi reddetmişler ve MWP'den gelen sektörel hedeflerin olmaması gerektiğini vurgulamışlardır. Diğerleri ise Glasgow İklim Paketi'nden (COP26) ve yıllık kararları engelleyen MWP'yi reddederken, bazı taraflar uzlaşmayı kabul edilebilir bulmuştur. Ayrıca, birçoğunun paket genelinde denge ihtiyacına dikkat çektiğini bildirilmiştir.

Diğer Hususlar

Bakanların kendi istişarelerine ilişkin raporlarına ek olarak, COP Başkanlığı temsilen Büyükelçi **Mohamed Nasr**; öne çıkan konularda devam eden teknik müzakerelerde bazı gündem maddelerinin tamamlanmasıyla birlikte iyi ilerleme kaydettiklerini bildirmiştir. Halen askıda olan konularda, ulusal uyum planlarına (NAP) ilişkin bir kararın, gecenin ilerleyen saatlerinde yayınlanan ve taraflarca kabul edilmesini umdukları yeni bir taslak metnin neredeyse sonuçlandığını bildirmiştir.

WIM yönetişimi COP28'e ertelenirken, en az gelişmiş ülkelere ilişkin konularda istişareler devam etmiştir. Ayrıca, taraflar, **Yeşil İklim Fonu (GCF)**, **Küresel Çevre Fonu (GEF)**, **Daimî Finans Komitesi (SCF)** ve **Uzun Vadeli İklim Finansmanı (LTF)** konularında rehberlik dahil olmak üzere finans konusunda teknik çalışmaya devam etmiştir.

Başkanlık istişarelerine ilişkin olarak, 18 Kasım'da değerlendirilmek üzere günün ilerleyen saatlerinde üst kararlar hakkında daha düzenli bir metin yayınlanacağı belirtilmiştir.

Gürcistan'ın önerisi üzerine, ileriye dönük bir fikir birliği sağlanamamıştır.

Afrika'nın özel ihtiyaçları ve özel koşulları konusunda taraflar ileriye dönük bir yol denemeye devam etmektedir.

Uyum finansmanının ikiye katlanması, 1,5 °C ve **Mali Mekanizmanın yedinci gözden geçirilmesine ilişkin Madde 2.1c** üzerinde taraflar henüz anlaşmaya varamamıştır.

Bakan **Sameh Shoukry**, 18 Kasım öğle saatlerinde başka bir resmi olmayan stok sayımı genel kurul toplayacağını ve bunu takiben kendisinin ve ekibinin bu konferanstan alınan karar taslaklarının tamamı üzerinde düşünmek ve birkaç karar üzerinde dengeli bir şekilde karar

vermek üzere angaje olacağını bildirmiştir. Kalan problemlerin çözümü üst kararlarının kesinleştirilmesine katkıda bulunacağından, tarafları çözülmemiş sorunları olabildiğince hızlı bir şekilde çözmeye davet etmiştir. **Shoukry** konuşmasını bitirirken, tarafların desteğine güvendiğini ve iklim değişikliği kriziyle mücadelenin kolektif sorumluluğunu yerine getirmek için bir esneklik ve uzlaşma ruhu aradığını sözlerine eklemiştir.

